

รายงานผลการดำเนินงานโครงการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม
สืบสานภูมิปัญญาผ้าทอผู้ไทยในภาคอีสาน

หัวหน้าโครงการ

ดร. ประทับใจ สิกขา
คณะศิลปประยุกต์และการออกแบบ
มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

ผู้ร่วมโครงการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ศักดิ์ชาย สิกขา
นางสาวศุภลักษณ์ มาคุณทน
นายสมโชค หอมจันทร์

ได้รับจัดสรรงบประมาณดำเนินโครงการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม
จาก มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2553

กิตติกรรมประกาศ

โครงการสืบสานภูมิปัญญาผ้าทอผู้ไทในภาคอีสานนี้ เป็นโครงการที่ดำเนินการตามแผนงาน
ทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2553 การดำเนินงาน
ได้สำเร็จลุล่วงด้วยดีโดยบุคคลหลายท่าน ซึ่งผู้ดำเนินงาน ต้องขอบขอบคุณไว้ ณ โอกาสนี้ ดังนี้

ขอบคุณ กองส่งเสริมการวิจัย บริการวิชาการและทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม
มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

ขอบคุณ รองศาสตราจารย์ ดร. ธาดา สุทธิธรรม คณบดีคณะศิลปประยุกต์และการ
ออกแบบ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

ขอขอบคุณ นางวาสนา อาจิชัย ประธานกลุ่มทอผ้าศรีนคร (ผ้าหมักโคลน) ตำบล
บ้านเป้า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร นางจันทร์เพชร ลุนาวัน ประธานกลุ่มทอผ้า ตำบลเรณู
อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม นางถวิล อุปรี ประธานกลุ่มทอผ้าฝ้าย และนางปิ่นแก้ว ปิคุณ กลุ่ม
ทอผ้าฝ้ายย้อมครามบ้านดอนกอย ตำบลสว่าง อำเภอพรรณานิคม จังหวัดสกลนคร นายทรง
กลางประพันธ์ ผู้ใหญ่บ้าน นางบุญเต็ม นามเหลา และ นางบรรยา ปัทม ช่างทอผ้า บ้านภู ตำบลบ้านเป้า
อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร นางบรรยงค์ โสภาคะยัง ประธานกลุ่มทอผ้าและผลิตภัณฑ์จากผ้า
บ้านบุ่งเลิศ อำเภอเมยวดี จังหวัดร้อยเอ็ด นางประนอม แก้วคำแสน ประธานสตรีอำเภอ และนายปาน
แก้วคำแสน ปราชญ์ชาวบ้าน อดีตข้าราชการครูบ้านนาญ บ้านวาริชภูมิ ตำบลวาริชภูมิ อำเภอวาริชภูมิ
จังหวัดสกลนคร นางพงษ์สวัสดิ์ กุลวงศ์ นางสุพัฒนา มลสุรินทร์ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม
นางสุจินดา บันลือหาญ ข้าราชการบ้านนาญ บ้านโคกสุวรรณ ตำบลพรรณานิคม อำเภอพรรณานิคม
จังหวัดสกลนคร และนางหนูพร ศรีบ้านโพธิ์ พนักงานศูนย์วัฒนธรรมผู้ไทยบ้านโพธิ์ ตำบลโพธิ์
อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์ รวมถึงปราชญ์ชาวบ้าน ช่างทอผ้า และชาวบ้านในท้องถิ่นท่าน
อื่นๆ ซึ่งไม่สามารถเอ่ยนามได้ทั้งหมด ที่ให้ความรู้และให้คำแนะนำในครั้งนี้

สุดท้าย ขอขอบคุณทีมงาน ผู้เกี่ยวข้องที่ไม่ได้เอ่ยนาม และนักศึกษา สาขาวิชา
การออกแบบผลิตภัณฑ์ คณะศิลปประยุกต์และการออกแบบ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ที่ร่วมกิจกรรม
การจัดเก็บข้อมูลในครั้งนี้

ดร. ประทับใจ สิกขา
หัวหน้าโครงการฯ

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	ก
สารบัญ	๒
สารบัญภาพ	ค
หลักการและเหตุผล	1
วัตถุประสงค์	2
สถานที่ดำเนินการ	2
แผนการปฏิบัติงาน (ขั้นตอน หรือวิธีการดำเนินโครงการ)	3
ผลการดำเนินโครงการฯ	3
ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะ	4
เอกสารอ้างอิง	5
ภาคผนวก	7
- ภาคผนวก ก บันทึกข้อความและคำสั่งต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานโครงการฯ	8
- ภาคผนวก ข เนื้อหา	25
- ภาคผนวก ค ภาพกิจกรรมการดำเนินงานโครงการฯ	60

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	กิจกรรมการดำเนินงานรวบรวมข้อมูลภูมิปัญญาผ้าทอผู้ไทยบ้านโพน ตำบลโพน อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์	61
2	กิจกรรมการดำเนินงานรวบรวมข้อมูลภูมิปัญญาผ้าทอผู้ไทยอำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม	62
3	กิจกรรมการดำเนินงานรวบรวมข้อมูลภูมิปัญญาผ้าทอผู้ไทยบ้านเป่า ตำบลบ้านเป่า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร	63
4	กิจกรรมการดำเนินงานรวบรวมข้อมูลภูมิปัญญาผ้าทอผู้ไทยบ้านภู ตำบลบ้านเป่า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร	64
5	กิจกรรมการดำเนินงานรวบรวมข้อมูลภูมิปัญญาผ้าทอผู้ไทยบ้านบึงเลิศ ตำบลบึงเลิศ อำเภอเมยวดี จังหวัดร้อยเอ็ด	65
6	กิจกรรมการดำเนินงานรวบรวมข้อมูลภูมิปัญญาผ้าทอผู้ไทยบ้านดอนกอย ตำบลสว่าง อำเภอพรรณานิคม จังหวัดสกลนคร	67
7	กิจกรรมการดำเนินงานรวบรวมข้อมูลภูมิปัญญาผ้าทอผู้ไทยอำเภอวาริชภูมิ จังหวัดสกลนคร	68
8	กิจกรรมการดำเนินงานรวบรวมข้อมูลภูมิปัญญาผ้าทอผู้ไทยบ้านบึงเขียว ตำบลโคกก่ง อำเภอชานุมาน จังหวัดอำนาจเจริญ	69

หลักการและเหตุผล :

ภูมิปัญญาชาวบ้านเป็นความรู้ดั้งเดิมที่บรรพบุรุษสั่งสมไว้ ถือได้ว่าเป็นรากฐานสำคัญของสรรพความรู้ต่างๆ ดังที่ปรากฏอยู่ในงานหัตถกรรม เครื่องมือ เครื่องใช้ต่างๆ มีงานหัตถกรรมพื้นบ้านหลายชนิดมิได้มีคุณค่าเป็นเพียงเครื่องมือเครื่องใช้ที่มีประโยชน์ในการใช้สอย และมีความสวยงามเท่านั้น แต่ได้แฝงไว้ด้วยภูมิความรู้ทางวิทยาศาสตร์และความรู้ต่างๆ อีกมากมาย ภูมิปัญญาพื้นบ้านในแต่ละท้องถิ่น เกิดจากการที่ชาวบ้านแสวงหาความรู้ เพื่อเอาชนะอุปสรรคทางธรรมชาติ ที่จำเป็นในการดำรงชีวิต เป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการผลิต และวิถีชีวิตชาวบ้านที่แสดงถึงความเอื้อเฟื้อช่วยเหลือกันในชุมชน ทำให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มีวัฒนธรรมร่วมกันในชุมชน

ชาวผู้ไทย เป็นชนกลุ่มหนึ่งที่อพยพมาจากประเทศจีนตอนใต้ เคลื่อนย้ายลงมาผ่านเวียดนามและลาว ข้ามฝั่งแม่น้ำโขง เข้ามาตั้งหลักแหล่งอยู่ทางภาคอีสานของไทย ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 3 และมาจากที่ต่างๆ เช่น ผู้ไทยวัง คือ ผู้ไทยที่อพยพมาจากเมืองวัง มาตั้งบ้านเรือนในแถบพรรณานิคม จังหวัดสกลนคร ผู้ไทยกระบอง มาจากเมืองกระบอง มาตั้งบ้านเรือนที่ในเขตวาริชภูมิ จังหวัดสกลนคร ผู้ไทยกะตาก มาตั้งบ้านเรือนอยู่ในแถบตำบลโนนหอม และแถบบริมหนองหาน ได้ชื่อว่าเป็นกลุ่มชนที่มีจำนวนมากเป็นอันดับสองรองจากชาวไทยอีสาน คำว่า "ผู้ไทย หรือ ผู้ไท หรือ ภูไท" แต่ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตสถานเขียนว่า "ผู้ไทย" เดิมมาจากคำว่า พุไท หรือ วุไท ซึ่งหมายถึง คนเผ่าไทยกลุ่มหนึ่งที่มีอยู่ในแคว้นสิบสองจุไทย และอาณาจักรล้านช้าง ปัจจุบันพบชาวผู้ไทยทางภาคเหนือของลาว และภาคอีสานของไทย ในจังหวัดสกลนคร นครพนม มุกดาหาร กาฬสินธุ์ อุดรธานี อำนาจเจริญ โยธธร และร้อยเอ็ด ชาวผู้ไทยบริเวณนี้เรียกว่า ลาวขาว ชอบอาศัยอยู่ใกล้กับภูเขา เนื่องจากต้องพึ่งพาอาศัยธรรมชาติในการดำรงชีวิต เช่น เก็บหน่อไม้ หวาย ไข่มดแดง มาเป็นอาหาร นำไม้ไผ่บนภูเขามาสานเป็นภาชนะต่างๆ เช่น กระติบ กระเตาะ ตะกร้า และเครื่องใช้อื่นๆ ชาวผู้ไทยเป็นผู้ยึดมั่นในธรรมเนียม ประเพณีและวัฒนธรรมของตนเอง เช่น ภาษาพูด การแต่งกาย ดนตรีพื้นบ้าน การจักสาน และการทอผ้าที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตน วิถีชีวิตที่เรียบง่ายของชาวผู้ไทย หนานาก็ทำนา เลี้ยงไหม ปลูกฝ้าย ปลูกพืชผักสวนครัว หลังเก็บเกี่ยวข้าว ทุกบ้านก็จะทอผ้า ทุกหลังคาเรือนจะมีกี่ทอผ้า ซึ่งชาวผู้ไทยจะทอผ้าฝ้ายใช้เองทั้งเสื้อผ้าและผ้าห่ม

ในอดีตการแต่งกายของชาวผู้ไทย นิยมนุ่งซิ่นตีนต่อ เป็นตีนต่อขนาดกว้าง 4-5 นิ้ว (มือ) เรียกว่า "ตีนเต๊ะ" เป็นที่นิยมในกลุ่มผู้ไทย ทอเป็นหมี่สาด หมี่หม้อย้อมคราม จนเป็นสีครามแก่เกือบเป็นสีดำ ชาวบ้านมักเรียก "ผ้าดำ" หรือ "ซิ่นดำ" ลักษณะเด่นของซิ่นผู้ไทย คือ การทอและลวดลาย เช่น ทอเป็นลายนาเกล็กๆ นอกจากนี้มีลายอื่นๆ เช่น หมี่ปลา หมี่กระจิง หมี่ข้อ ทำเป็นหมี่คัน ไม่ได้ทอเป็นผ้าหมี่ทั้งผืน ส่วนเสื้อ นิยมทำเป็นเสื้อแขนกระบอก 3 ส่วน ติดกระดุมธรรมดา กระดุมเงิน หรือเหรียญสตางค์ เช่น เหรียญสตางค์ห้า สตางค์สิบ มาติดเรียงเป็นแถว นิยมใช้ผ้าย้อมครามเข้ม ในราว พ.ศ. 2480 ได้มีผู้นำขลิบแดงติดที่เสื้อ เช่น ที่คอ สาบเสื้อ ปลายแขน เพื่อใช้กับฟ้อนผู้ไทยสกลนคร และใช้กันมาจนทุกวันนี้ เครื่องประดับ สวมสร้อยคอ สร้อยข้อมือ ข้อเท้า

(ก้องแขน-ก้องชา) ด้วยโลหะเงิน กล้าผมเป็นมวย หญิงผู้ไทยทุกคนไม่ว่าสาวหรือแก่ ไว้ผมยาว กล้ามวยสูงเอียงซ้ายเล็กน้อย มีปิ่นหรือลูกประคำประดับที่มวยผม ในสมัยโบราณใช้ผ้ามน หรือแพรมน ทำเป็นผ้าสี่เหลี่ยมเล็กๆ ม้วนผูกมวยผม อวดลวดลายผ้าด้านหลัง ในปัจจุบันใช้ผ้าแถบขนาดเล็กๆ สีแดงผูกแทนแพรมน

ปัจจุบันวิถีสังคมเปลี่ยนแปลงไป การแต่งกายของชาวผู้ไทยมีการเปลี่ยนแปลงไปมาก จนไม่มีคนแต่งกายแบบดั้งเดิมตามบ้านให้เห็นแล้ว ยกเว้นจะมีพิธีกรรมบางอย่าง เช่น เวลาจะเหย้าเลี้ยงผี หรือกรณีพิเศษ เช่น การพ่อนผู้ไทย ทุกวันนี้ชาวผู้ไทยแต่งกายตามสมัยนิยม ผู้หญิงหันมานุ่งกางเกง เพราะเห็นว่าทะมัดทะแมงดี หาง่าย ซื่อสำเร็จรูปมาใช้ได้เลย มีหลากหลายทรง นอกจากนี้ประเพณีของชาวผู้ไทยเกี่ยวกับเครื่องนุ่งห่ม 4 อย่างนี้ คือ ผ้าห่ม ที่นอน หมอน ผ้าขาวม้า หญิงสาวชาวผู้ไทยต้องจัดสร้างขึ้นมาไว้มากๆ เมื่อหนุ่มมาสู่ขอแล้วฝ่ายสาวต้องเร่งสร้างเสร็จ คือ สร้างเครื่องนุ่งห่ม นั้นเอง ในปัจจุบันนี้ก็ยังมีติดถือประเพณีนี้อยู่ เพียงแต่ผู้หญิงสาวทุกวันนี้ต้องเรียนหนังสือ หรือไปทำงานต่างถิ่นไม่มีเวลาทำ เมื่อใกล้จะแต่งงาน อาจจะให้ญาติๆ ช่วยทำ หรือซื้อสำเร็จรูป นั้นหมายถึง อนาคตข้างหน้าภูมิปัญญาผ้าทอผู้ไทยอาจเลือนหายไปจากวิถีชีวิตของคนผู้ไทยในยุคปัจจุบัน

ดังนั้น ภูมิปัญญาผ้าทอผู้ไทย ถือได้ว่า เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์เฉพาะของชาวผู้ไทย ความประณีต วิจิตรบรรจง ที่ปรากฏบนผืนผ้า ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความเพียร ความตั้งใจ ความพิถีพิถัน ความมีศิลปะของผู้ทอผ้าที่ได้รับการถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษ ถักทอลงไปจากเส้นใยที่ละเส้นเป็นผืนผ้าอันงดงาม จนเป็นมรดกทางวัฒนธรรมอันล้ำค่า ที่ควรแก่การสืบสานภูมิปัญญาให้คงอยู่ตลอดไป

วัตถุประสงค์ :

1. ศึกษาภูมิปัญญาที่เกี่ยวกับผ้าทอในด้านกระบวนการผลิต เทคนิค/วิธีการทอ การย้อมสี และลวดลายที่เป็นเอกลักษณ์ของชาวผู้ไทย
2. เผยแพร่ภูมิปัญญาผ้าทอผู้ไทย ในรูปแบบของเอกสารสิ่งพิมพ์ ให้ผู้สนใจสามารถนำข้อมูลไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อไป

สถานที่ดำเนินการ :

1. จังหวัดกาฬสินธุ์
2. จังหวัดนครพนม
3. จังหวัดมุกดาหาร
4. จังหวัดยโสธร
5. จังหวัดร้อยเอ็ด
6. จังหวัดสกลนคร

7. จังหวัดหนองคาย
8. จังหวัดอำนาจเจริญ
9. จังหวัดอุดรธานี

แผนการปฏิบัติการ (ขั้นตอนหรือวิธีการดำเนินงานโครงการ ฯ)

ที่	ลักษณะงาน/กิจกรรม	วัน/เดือน/ปี	หมายเหตุ
1.	รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับความเป็นมาของชาติพันธุ์ วิถีชีวิต และภูมิปัญญาการทอผ้าที่เป็นเอกลักษณ์ ของชาวผู้ไทย จาก เอกสาร งานวิจัย ผู้รู้ อินเทอร์เน็ต และอื่นๆ	ม.ค. 53	
2.	ลงพื้นที่ศึกษา และรวบรวมข้อมูลในพื้นที่จริงที่เป็น กลุ่มเป้าหมาย 9 จังหวัดในภาคอีสาน ได้แก่ สกลนคร นครพนม มุกดาหาร กาฬสินธุ์ หนองคาย อุดรธานี อำนาจเจริญ ยโสธร และร้อยเอ็ด	ก.พ.-พ.ค. 53	
3.	ประมวลผลข้อมูลที่ศึกษาทั้งหมด เพื่อจัดทำเอกสารสิ่งพิมพ์ เผยแพร่	มิ.ย.-ส.ค. 53	
4.	สรุปและรายงานผลการดำเนินงาน	ก.ย. 53	

ระยะเวลาการดำเนินโครงการ : ม.ค.-ก.ย. 53

ผลการดำเนินโครงการฯ

จากการดำเนินงานโครงการสืบสานภูมิปัญญาผ้าทอผู้ไทยในภาคอีสาน เพื่อรวบรวม ข้อมูลเกี่ยวกับประวัติความเป็นมา และภูมิปัญญาเกี่ยวกับผ้าทอ เช่น กระบวนการผลิต เทคนิค/ วิธีการทอ การย้อมสี ลวดลายบนผืนผ้า เป็นต้น สามารถลงพื้นที่ศึกษาข้อมูล จำนวน 6 จังหวัด รวม 8 แห่ง ได้แก่ 1) บ้านโพน ตำบลโพน อำเภอดงหลวง จังหวัดกาฬสินธุ์ 2) อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม 3) บ้านเป้า ตำบลบ้านเป้า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร 4) บ้านภู ตำบล บ้านเป้า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร 5) บ้านบึงเลิศ ตำบลบึงเลิศ อำเภอเมยวดี จังหวัด ร้อยเอ็ด 6) บ้านดอนกอย ตำบลสว่าง อำเภอพรรณานิคม จังหวัดสกลนคร 7) อำเภอวาริชภูมิ จังหวัดสกลนคร และ 8) บ้านบึงเขียว ตำบลโคกก่ง อำเภอชานุมาน จังหวัดอำนาจเจริญ

มีการบูรณาการกับการเรียนการสอนในระดับปริญญาตรี ที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชา 2001 217 ภูมิปัญญาท้องถิ่น 3(3-0-6) สำหรับนักศึกษา ชั้นปีที่ 2 สาขาวิชาการออกแบบผลิตภัณฑ์ คณะศิลปประยุกต์และการออกแบบ และนักศึกษาสาขาอื่นๆ

จัดพิมพ์หนังสือ “ผ้าทอผู้ไทย” เผยแพร่ จำนวน 200 เล่ม

สรุปค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานโครงการฯ

งบประมาณที่ได้รับการจัดสรร จำนวน 50,000 บาท (ห้าหมื่นบาทถ้วน)
แยกตามหมวดค่าใช้จ่าย ดังนี้

1.1	หมวดค่าตอบแทน รวม 13,920 บาท	
	- ค่าปฏิบัติงานนอกเวลาราชการ	13,920 บาท
1.2	หมวดค่าใช้สอย รวม 31,168 บาท	
	- ค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปราชการ	21,168 บาท
	- ค่าจ้างเหมาจัดทำรูปเล่มเอกสารสิ่งพิมพ์	10,000 บาท
1.3	หมวดค่าวัสดุ รวม 4,930 บาท	
	- ค่าวัสดุสำนักงาน	4,930 บาท

รวมงบประมาณที่ใช้จริง 50,018 บาท (ห้าหมื่นสิบแปดบาทถ้วน)

หมายเหตุ : ขอถวายทุกรายการ

ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะ

1. งบประมาณน้อย
2. การพิมพ์หนังสือเกี่ยวกับผ้า ลายผ้า ควรเป็นภาพสี
3. ควรศึกษาเส้นทางการลงพื้นที่ เพื่อความสะดวกและปลอดภัยในการเดินทาง

เอกสารอ้างอิง

จังหวัดกาฬสินธุ์. ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์. ราชนิเวศน์แห่งใหม่.

<http://www.google.com> ข้อมูลผู้ไทย\ชุมชนผู้ไทยบ้านภู เมืองมุกฯ สุขได้ด้วยเศรษฐกิจพอเพียง
คมชัดลึก ภูมิภาค-ประชาคมท้องถิ่น บอกเล่าท้องถิ่น.mht

<http://www.google.com> ข้อมูลผู้ไทย\ประวัติ_____ชนเผ่าผู้ไทย.mht

บรรณานุกรมสัมภาษณ์

จันทร์เพชร ลุนาวัน ประธานกลุ่มทอผ้า. บ้านเลขที่ 39 หมู่ 5 ตำบลเรณู อำเภอเรณูนคร
จังหวัดนครพนม. เครื่องแต่งกายของชาวผู้ไทยอำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม.
วันที่ 8 สิงหาคม 2553.

ชัยบดินทร์ สาลีพันธ์. ผู้อำนวยการโรงเรียนลาดสว่างวิทยา. ประวัติความเป็นมาของชาวผู้ไทย
อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม. วันที่ 8 สิงหาคม 2553.

ถวิล อุปรี. ประธานกลุ่มทอผ้าฝ้ายย้อมครามบ้านดอนกอย. บ้านเลขที่ 15 หมู่ 2 บ้านดอนกอย
ตำบลสว่าง อำเภอพรรณานิคม จังหวัดสกลนคร. กระบวนการย้อมคราม.
วันที่ 29 กันยายน 2553.

ทรง กลางกระพัน. ผู้ใหญ่บ้านบ้านภู หมู่ 2 ตำบลบ้านเป้า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร.
ประวัติความเป็นมาของชาวผู้ไทยบ้านภู ตำบลบ้านเป้า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร.
วันที่ 7 สิงหาคม 2553.

บุญเต็ม นามเหลา. ช่างทอผ้า. บ้านเลขที่ 109 หมู่ 1 ตำบลบ้านเป้า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร.
การทอผ้าขึ้นมัดหมี่ผู้ไทย และการทอผ้าสไบขิด. วันที่ 7 สิงหาคม 2553.

บรรยา ปัทม. ช่างทอผ้า. บ้านเลขที่ 142 หมู่ 1 ตำบลบ้านเป้า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร.
การทอผ้าขึ้นมัดหมี่ผู้ไทย และการทอผ้าสไบขิด. วันที่ 7 สิงหาคม 2553.

บรรยงค์ โสภาคะยัง. ประธานกลุ่มทอผ้าและผลิตภัณฑ์จากผ้าบ้านบุงเลิศ. บ้านบุงเลิศ หมู่ 1
อำเภอเมยวดี จังหวัดร้อยเอ็ด. วันที่ 3 ตุลาคม 2553.

ปิ่นแก้ว ปิณฑ. เภรญญิกกลุ่มทอผ้าฝ้ายย้อมครามบ้านดอนกอย. บ้านเลขที่ 137 หมู่ 2
บ้านดอนกอย ตำบลสว่าง อำเภอพรรณานิคม จังหวัดสกลนคร. กระบวนการย้อมคราม.
วันที่ 29 กันยายน 2553.

ประนอม แก้วคำแสน. ประธานสตรีอำเภอ. บ้านเลขที่ 172 หมู่ 1 บ้านวาริชภูมิ ตำบลวาริชภูมิ
อำเภอวาริชภูมิ จังหวัดสกลนคร. ประวัติความเป็นมาของชาวผู้ไทยอำเภอวาริชภูมิ
จังหวัดสกลนคร และผ้ามัดหมี่ย้อมคราม. วันที่ 29 กันยายน 2553.

ปาน แก้วคำแสน. ปราชญ์ชาวบ้าน อดีตข้าราชการครูบำนาญ. บ้านเลขที่ 1432/1 ถนนสุรินทร์บำรุง
บ้านวาริชภูมิ ตำบลวาริชภูมิ อำเภวาริชภูมิ จังหวัดสกลนคร. ประวัติความเป็นมาของ
ชาวไทยอำเภวาริชภูมิ จังหวัดสกลนคร และผ้ามัดหมี่ย้อมคราม. วันที่ 29 กันยายน 2553.
พงษ์สวัสดิ์ กุลวงศ์. เจริญญิก. บ้านเลขที่ 92 หมู่ 5 ตำบลเรณู อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม.
เครื่องแต่งกายของชาวไทยอำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม. วันที่ 8 สิงหาคม 2553.
วาสนา อาจิชัย. ประธานกลุ่มทอผ้าศรีนคร (ผ้าหมักโคลน). บ้านเลขที่ 16 บ้านภู หมู่ที่ 2
ตำบลบ้านเป้า อำเภอนองสูง จังหวัดมุกดาหาร. วันที่ 7 สิงหาคม 2553.
สุจินดา บันลือหาญ. ข้าราชการบำนาญ. บ้านเลขที่ 238 หมู่ 6 บ้านโคกสุวรรณ ตำบลพรณนา
อำเภอพนรณานิคม จังหวัดสกลนคร. ประวัติความเป็นมาของชาวไทยอำเภอพนรณานิคม
จังหวัดสกลนคร และผ้ามัดหมี่ย้อมคราม. วันที่ 29 กันยายน 2553.
สุพัฒนา มลสุรินทร์. บ้านเลขที่ 33 หมู่ 9 ตำบลโพหนอง อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม.
เครื่องแต่งกายของชาวไทยอำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม. วันที่ 8 สิงหาคม 2553.
หนูพร ศรีบ้านโพ. พนักงานศูนย์วัฒนธรรมผู้ไทยบ้านโพ. ลวดลายผ้าผู้ไทยบ้านโพ.
วันที่ 30 กันยายน 2553.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

บันทึกข้อความ และคำสั่งต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานโครงการฯ

แบบเสนอโครงการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ประจำปีงบประมาณ 2553
คณะศิลปประยุกต์และการออกแบบ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

ชื่อโครงการ สืบสานภูมิปัญญาผ้าทอไทยในภาคอีสาน

ความสอดคล้องกับมาตรการ (เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ☒ ส่งเสริมการศึกษาและการจัดกิจกรรมที่เน้นการสืบสานวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับการดำเนินชีวิตของชุมชนใน
อีสานใต้และอนุภูมิภาคกลุ่มน้ำโขง โดยมีกระบวนการที่ต่อเนื่องจนเกิดการสร้างองค์ความรู้และการเผยแพร่โดยใช้
นักศึกษาและบุคลากรมีส่วนร่วมกับชุมชน
- ☒ ส่งเสริมและสนับสนุนการวิจัยและพัฒนาฐานข้อมูลด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม
- ☐ สร้างเสริมความแข็งแกร่งของกลุ่มกิจกรรมและบุคลากรด้านศิลปวัฒนธรรม
- ☐ ศึกษาศิลปวัฒนธรรมอันดีงามของภูมิภาคอื่นให้เกิดการเรียนรู้ รับรู้และรักษาไว้ภายใต้การเปลี่ยนแปลงของโลก

ความสอดคล้องกับนโยบาย

- ☒ มุ่งเน้นการศึกษา ค้นคว้า วิจัย ภูมิปัญญาด้านต่าง ๆ จากแหล่งข้อมูลความรู้ทางวัฒนธรรม ในภาค
ตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างและภูมิภาคกลุ่มน้ำโขงเพื่อประโยชน์แก่การอนุรักษ์ ฟื้นฟู

ตัวบ่งชี้ด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม

- ☐ นักศึกษา ประชาชน ชุมชน มีส่วนร่วมในกิจกรรมทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม (ระบุชั้นปี สาขา จำนวน)
- ☒ มีการบูรณาการกับพันธกิจอื่น คือ
- การเรียนการสอน วิชา 2001 217 ภูมิปัญญาท้องถิ่น
- การวิจัย เรื่อง
- การบริการวิชาการ เรื่อง

- ☒ มีผลผลิตของโครงการเชิงวิชาการ : งานวิจัย และหนังสือ

หัวหน้าโครงการ ดร. ประทับใจ สีक्षा

ผู้ร่วมรับผิดชอบ ดร. ศักดิ์ชาย สีक्षा

นางสาวศุภลักษณ์ มาคุณคน

นายสมโชค หอมจันทร์

หลักการและเหตุผล

ภูมิปัญญาชาวบ้าน เป็นความรู้ดั้งเดิมที่บรรพบุรุษสั่งสมไว้ ถือได้ว่าเป็นรากฐานสำคัญของสรรพความรู้ต่าง ๆ
ดังที่ปรากฏอยู่ในงานหัตถกรรม เครื่องมือ เครื่องใช้ต่าง ๆ มีงานหัตถกรรมพื้นบ้านหลายชนิดที่มีคุณค่าเป็นเพียงเครื่องมือ
เครื่องใช้ที่มีประโยชน์ในการใช้สอย และมีความสวยงามเท่านั้น แต่ได้แฝงไว้ด้วยภูมิความรู้ทางวิทยาศาสตร์และความรู้ต่าง ๆ
อีกมากมาย ภูมิปัญญาพื้นบ้านในแต่ละท้องถิ่น เกิดจากการที่ชาวบ้านแสวงหาความรู้ เพื่อเอาชนะอุปสรรคทางธรรมชาติ ที่จำเป็น
ในการดำรงชีวิต เป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการผลิตและวิถีชีวิตชาวบ้านที่แสดงถึงความเอื้อเฟื้อช่วยเหลือกันในกลุ่มชน ทำให้เกิด
ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มีวัฒนธรรมร่วมกันในชุมชน

ชาวผู้ไทย เป็นชนกลุ่มหนึ่งที่อพยพมาจากประเทศจีนตอนใต้ เคลื่อนย้ายลงมาผ่านเวียดนามและลาว ข้ามฝั่งแม่น้ำโขง เข้ามาตั้งหลักแหล่งอยู่ทางภาคอีสานของไทย ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 3 และมาจากที่ต่างๆ เช่น ผู้ไทยวัง คือ ผู้ไทยที่อพยพมาจากเมืองวัง มาตั้งบ้านเรือนในแถบพรรณานิคม จังหวัดสกลนคร ผู้ไทยกระปอง มาจากเมืองกระปอง มาตั้งบ้านเรือนที่ในเขตวาริชภูมิ จังหวัดสกลนคร ผู้ไทยกะดาก มาตั้งบ้านเรือนอยู่ในแถบตำบลโนนหอม และแถบริมหนองหาน ได้ชื่อว่าเป็นกลุ่มชนที่มีจำนวนมากเป็นอันดับสองรองจากชาวไทยอีสาน คำว่า "ผู้ไทย หรือ ผู้ไท หรือ ภูไท" แต่ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานเขียนว่า "ผู้ไทย" เดิมมาจากคำว่า พูไท หรือ ภูไท ซึ่งหมายถึง คนเผ่าไทยกลุ่มหนึ่งที่มีอยู่ในแคว้นสิบสองจุไทย และอาณาจักรล้านช้าง ปัจจุบันพบชาวผู้ไทยทางภาคเหนือของลาว และภาคอีสานของไทย ในจังหวัดสกลนคร นครพนม มุกดาหาร กาฬสินธุ์ อุดรธานี อำนาจเจริญ ยโสธร และร้อยเอ็ด ชาวผู้ไทยบริเวณนี้เรียกว่า ลาวขาว ชอบอาศัยอยู่ใกล้กับภูเขา เนื่องจากต้องพึ่งพาอาศัยธรรมชาติในการดำรงชีวิต เช่น เก็บหน่อไม้ หาเหา ไช้ผดแดง มาเป็นอาหาร นำไม้ไผ่มาทอเขามาสานเป็นภาชนะต่างๆ เช่น กระติบ กระเคาะ ตะกร้า และเครื่องใช้อื่นๆ ชาวผู้ไทยเป็นผู้ยึดมั่นในธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมของตนเอง เช่น ภาษาพูด การแต่งกาย คนตรีพื้นบ้าน การจักสาน และการทอผ้า ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตน วิถีชีวิตที่เรียบง่ายของชาวผู้ไทย ให้นานักที่นา เลี้ยงไหม ปลูกฝ้าย ปลูกพืชผักสวนครัว หลังเก็บเกี่ยวข้าว ทุกบ้านก็จะทอผ้า ทุกหลังคาเรือนจะมีกี่ทอผ้า ซึ่งชาวผู้ไทยจะทอผ้าฝ้ายใช้เองทั้งเสื้อผ้าและผ้าห่ม

ในอดีตการแต่งกายของชาวผู้ไทย นิยมนุ่งซิ่นตีนต่อ เป็นตีนต่อขนาดกว้าง 4-5 นิ้ว (มือ) เรียกว่า "ตีนเต๊ะ" เป็นที่นิยมในกลุ่มผู้ไทย ทอเป็นหมี่สาค หมี่หมี่ย้อมคราม จนเป็นสาคครามแก่เกือบเป็นสีดำ ชาวบ้านมักเรียก "ผ้าดำ" หรือ "ซิ่นดำ" ลักษณะเด่นของผู้ไทย คือ การทอและลวดลาย เช่น ทอเป็นลายนาเกล็ดๆ นอกจากนั้นยังมีลายอื่นๆ เช่น หมี่ปลา หมี่กระจิง หมี่ซ้อ ทำเป็นหมี่คั่น ไม่ได้ทอเป็นผ้าหมี่ทั้งผืน ส่วนเสื้อ นิยมทำเป็นเสื้อแขนกระบอก 3 ส่วน ติดกระดุมธรรมชาติ กระดุมเงิน หรือเหรียญสตางค์ เช่น เหรียญสตางค์ห้า สตางค์สิบ มาติดเรียงเป็นแถว นิยมใช้ผ้าย้อมครามเข้ม ในราว พ.ศ. 2480 ได้มีผู้นำขลิบแดงติดที่เสื้อ เช่น ที่คอ สิบแปด เพื่อใช้กับเพื่อนผู้ไทยสกลนคร และใช้กันมาจนทุกวันนี้ เครื่องประดับสวมสร้อยคอ สร้อยข้อมือ ซ้อเท้า (ทองแขน-ทองขา) ด้วยโลหะเงิน เก่าแก่เป็นมรดกของหญิงผู้ไทยทุกคนไม่ว่าสาวหรือแก่ ไว้ผมยาวเกล้ามวยสูงเอียงซ้ายเล็กน้อย มีปิ่นหรือลูกประคำประดับที่มวยผม ในสมัยโบราณใช้ผ้าไหม หรือแพรมัน ทำเป็นผ้าสี่เหลี่ยมเล็กๆ ม้วนผูกมวยผม อดลวดลายผ้าด้านหลัง ในปัจจุบันใช้ผ้าแถบขนาดเล็กๆ สีสันฉูดฉาดแทนแพรมัน

ปัจจุบันวิถีสังคมเปลี่ยนแปลงไป การแต่งกายของชาวผู้ไทยมีการเปลี่ยนแปลงไปมาก จนไม่มีคนแต่งกายแบบดั้งเดิมตามบ้านให้เห็นแล้ว ยกเว้นจะมีพิธีกรรมบางอย่าง เช่น เวลาจะเหยาเลี้ยงผี หรือกรณีพิเศษ เช่น การพื่อนผู้ไทย ทุกวันนี้ชาวผู้ไทยแต่งกายตามสมัยนิยม ผู้หญิงหันมานุ่งกางเกง เพราะเห็นว่าหมดเหตุแห่งดี หาง่าย ซื่อสำเร็จรูปมาใช้ได้เลย มีหลากหลายหลากหลาย นอกจากนั้นประเพณีของชาวผู้ไทยเกี่ยวกับเครื่องนุ่งห่ม 4 อย่างนี้ คือ ผ้าห่ม ที่นอน หมอน ผ้าขาวม้า หญิงสาวชาวผู้ไทยต้องจัดสร้างขึ้นมาไว้หลายๆ เมื่อหนุ่มมาสู่ขอแล้วฝ่ายสาวต้องเร่ง ส้างเก็ง คือ สร้างเครื่องนุ่งห่ม นั้นเอง ในปัจจุบันนี้ก็ยังยึดถือประเพณีนี้อยู่ เพียงแต่ว่าหญิงสาวทุกวันนี้ต้องเรียนหนังสือ หรือไปทำงานต่างถิ่นไม่มีเวลาทำ เมื่อใกล้จะแต่งงาน อาจจะให้ญาติๆ ช่วยทำ หรือซื้อสำเร็จรูป นั่นหมายถึง อนาคตข้างหน้าภูมิปัญญาผ้าทอผู้ไทยอาจเลือนหายไปจากวิถีชีวิตของคนผู้ไทยในยุคปัจจุบัน

ดังนั้น ภูมิปัญญาผ้าทอผู้ไทย ถือได้ว่าเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์เฉพาะของชาวผู้ไทย ความประณีต วิจิตรบรรจง ที่ปรากฏบนผืนผ้า ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความเพียร ความตั้งใจ ความพิถีพิถัน ความมีศิลปะของผู้ทอผ้า ที่ได้กับการถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษ ถัดทอดไปจากเส้นใยที่ละเส้นเป็นผืนผ้าอันงดงาม จนเป็นมรดกทางวัฒนธรรมอันล้ำค่า ที่ควรแก่การสืบสานภูมิปัญญาให้คงอยู่ตลอดไป

งบประมาณ (แยกตามหมวดค่าใช้จ่าย)

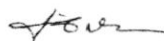
งบประมาณที่เสนอขอ : 100,000 บาท (หนึ่งแสนบาทถ้วน)

1.1	หมวดค่าตอบแทน รวม 19,840 บาท	
	- ค่าปฏิบัติงานนอกเวลาราชการวันราชการ 4 คน* 200 บาท * 6 วัน	4,800 บาท
	- ค่าปฏิบัติงานนอกเวลาราชการวันหยุดราชการ 4 คน* 420 บาท * 6 วัน	10,080 บาท
1.2	หมวดค่าใช้สอย รวม 78,000 บาท	
	- ค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปราชการ	20,000 บาท
	- ค่าจ้างเหมาจัดพิมพ์เอกสารเผยแพร่	10,000 บาท
1.3	หมวดค่าวัสดุ รวม 2,160 บาท	
	- ค่าวัสดุสำนักงาน	5120 บาท

รวมงบประมาณ 50,000 บาท (ห้าหมื่นบาทถ้วน)

หมายเหตุ : ขอดำเนินการทุกรายการ

ลงชื่อ

ผู้เสนอโครงการ

(ดร. ประทับใจ สิกขา)

ลงชื่อ

ผู้เห็นชอบโครงการ

(.....)

..... / / 2552

(ศาสตราจารย์ประจักษ์ วิชาญ)

อธิการบดีมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

๑ กพ ๕๒

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ คณะศิลปประยุกต์และการออกแบบ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี โทร. 5604

ที่ ศธ 0529.15.1/ ๒๙๖๕

วันที่ ๕ มี.ค. ๒๕๕๖

เรื่อง ขออนุมัติยืมเงินอุดหนุนโครงการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ประจำปีงบประมาณ 2553 เพิ่มเติม

เรียน คณบดี

ตามหนังสือ ที่ ศธ 0529.1.4/ ว 291 โครงการจัดตั้งกองส่งเสริมการวิจัย แจ้งเรื่อง ส่งคืนโครงการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ประจำปีงบประมาณ 2553 เพิ่มเติม ที่ลงนามแล้ว ซึ่งคณะศิลปประยุกต์และการออกแบบ ได้รับอนุมัติให้ดำเนินโครงการสืบสานภูมิปัญญาผ้าทอผู้ไทยในภาคอีสาน โดยมี ดร.ประทับใจ สึกขา เป็นหัวหน้าโครงการนั้น เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ดังนั้นจึงใคร่ขออนุมัติและยืมเงินอุดหนุนโครงการดังกล่าว เป็นเงินจำนวนทั้งสิ้น 50,000 บาท (ห้าหมื่นบาทถ้วน) ทั้งนี้ ได้แนบสำเนาโครงการ เอกสารสัญญาขืมเงิน และบันทึกขืมเงิน จำนวน 1 ชุด มาพร้อมนี้ด้วยแล้ว

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา

(ดร.ประทับใจ สึกขา)

หัวหน้าโครงการฯ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ธาดา สุทธิธรรม)

คณบดีคณะศิลปประยุกต์และการออกแบบ

เงินอุดหนุนทั่วไป

บันทึกข้อความ

แบบ.ม.อบ.ก.ง.-17

ส่วนราชการ คณะศิลปประยุกต์และการออกแบบ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

ที่ ศอ 0529.15.1/ 2892

เรื่อง ขออนุมัติปฏิบัติงานนอกเวลาราชการ

(1) เรียน คณบดี

ด้วยมีราชการเกี่ยวกับ (ระบุงานที่ต้องปฏิบัติให้ชัดเจน) สืบตามภูมิปัญญาผ้าทอไทยในภาคอีสาน

โทร. 5602

วันที่ 3 ส.ค. 2553

(ระบุตำแหน่งผู้รับมอบอำนาจ)

ซึ่งเป็นงานที่มีความจำเป็นต้องปฏิบัติโดยเร่งด่วนพิเศษ ถ้าไม่ปฏิบัติงานนอกเวลาราชการปกติจะเกิดผลเสียหายแก่ราชการและเป็นงานในหน้าที่ราชการ/ถูกจ้างที่ปฏิบัติงานในเวลาราชการตามปกติและหรือมีความสามารถเหมาะสมที่จะปฏิบัติงานนั้นได้ จึงเห็นสมควรให้

ศส.ดร.ศักดิ์ชาย สิกขา, พว.ประจักษ์ สิกขา, นว.เสกสรรค์ สวีสันต์, นายสมโชค หอมจันทร์, นางสาวสุกัญญา มาอุณคน, นายวิสิทธิ์ศักดิ์ อุทโท, นายนิกร ทองให้

นางอัญชิสา ทะนอก, นางสาวอโนชา สุวรรณสาร

ปฏิบัติงานนอกเวลาราชการ วันที่ 1 ก.ย. 53 ถึงวันที่ 30 ก.ย. 53	ระหว่างเวลา 08.30 น. ถึง 16.30 น.
	ระหว่างเวลา 16.30 น. ถึง 20.30 น.
	ระหว่างเวลา น. ถึง น.

โดยมีสิทธิเบิกค่าอาหารทำการนอกเวลาราชการได้ตามระเบียบ ภายในวงเงิน 4,800 บาท

จากแผนงาน ส่งเสริมและพัฒนาศาสนา ศิลปวัฒนธรรม งานโครงการ ทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม รหัส

หมวดรายจ่าย ☒ เงินงบประมาณแผ่นดิน ☐ เงินรายได้ศูนย์วิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์

☐ เงินรายได้มหาวิทยาลัย

จึงเรียนมาเพื่อพิจารณาอนุมัติให้ปฏิบัติงานนอกเวลาราชการปกติตามเสนอ

คุมขอดผูกพันลำดับที่..... เงินอุดหนุนทั่วไป	เจ้าของเรื่อง สุกัญญา มาอุณคน <i>[Signature]</i> ตำแหน่ง รองคณบดีฝ่ายวิจัยและวางแผน
--	---

(2) เรียน คณบดี ตรวจสอบแล้ว เห็นควรอนุมัติให้ปฏิบัติงานนอกเวลาราชการปกติตามวันเวลาที่เสนอ โดยมีสิทธิเบิกค่าอาหารทำการนอกเวลาได้ตามระเบียบ <i>[Signature]</i> (นางอัญชิสา ทะนอก) วันที่ นักวิชาการเงินและบัญชี	(3) อนุมัติตามเสนอ <i>[Signature]</i> (ศส.ดร.ศักดิ์ชาย สิกขา) ตำแหน่ง รองคณบดีฝ่ายวิจัยและวางแผน วันที่ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศักดิ์ชาย สิกขา รองคณบดีฝ่ายวิจัยและวางแผน รักษาการแทน คณบดีคณะศิลปประยุกต์และการออกแบบ
---	---

(4) ที่ ศอ 0529.15.1/ 2892 1 ก.ย. 2553 เรียน คณบดี พร้อมนี้ได้แนบบัญชีรายละเอียดการปฏิบัติงานนอกเวลาราชการปกติ ซึ่งได้ปฏิบัติหน้าที่ราชการเรียบร้อยแล้ว โดยขอเบิกค่าอาหารทำการนอกเวลาราชการปกติ จำนวน 3,000 บาท <i>[Signature]</i> (ศส.ดร.ศักดิ์ชาย สิกขา) ตำแหน่ง รองคณบดีฝ่ายวิจัยและวางแผน วันที่	(7) ส่วนรับคณะ/สถาบัน/ศูนย์ที่ส่งเอกสารเพื่อตรวจฎีกาที่กองคลัง ที่ ศอ 0529.10.3/ วันที่ เรียน ผู้อำนวยการกองคลัง พร้อมนี้ได้แนบบัญชีรายละเอียดการปฏิบัติงานนอกเวลาราชการปกติมาด้วยแล้วโดยขอเบิกจ่ายเงินค่าอาหารทำการนอกเวลาราชการปกติ จำนวน 3,000 บาท เพื่อชำระแก่ผู้มีสิทธิต่อไป <i>[Signature]</i> (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศักดิ์ชาย สิกขา) ตำแหน่ง รองคณบดีฝ่ายวิจัยและวางแผน วันที่
---	--

(5) เรียน คณบดี ตรวจบัญชีรายละเอียดการปฏิบัติงานนอกเวลาราชการปกติถูกต้องแล้ว เห็นควรอนุมัติเบิกจ่ายเงินค่าอาหารทำการนอกเวลาราชการปกติได้ตามเสนอ คุมขอดเบิกจ่ายลำดับที่ เงินอุดหนุนทั่วไป <i>[Signature]</i> วันที่ (นางอัญชิสา ทะนอก) นักวิชาการเงินและบัญชี	กองคลัง คุมขอดเบิกจ่าย ลำดับที่..... วันที่
--	--

(6)

ตรวจหลักฐานถูกต้อง

เงินอุดหนุนทั่วไป

แบบ.ม.อบ.ก.-16

ส่วนราชการ คณะศิลปประยุกต์และการออกแบบ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี โทร. 5602

ที่ ศร 0529.15.1/ 2809 วันที่ 30 ก.ค 2553

เรื่อง ขออนุมัติเดินทางไปราชการในราชอาณาจักร (ระบุตำแหน่งผู้รับมอบอำนาจ)

(1) เดือน กุมภาพันธ์

ด้วยมีราชการเกี่ยวกับ (ระบุงานที่ต้องปฏิบัติให้ชัดเจน) สืบสานภูมิปัญญาผ้าทอไทยในภาคอีสาน

จึงเห็นควรวาง ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศักดิ์ชาย ถึกขา,ดร.ประทีปใจ ถึกขา,น.ส.ศุภลักษณ์ มาตุคน,นายสมโชค หอมจันทร์

เดินทางไปราชการ ณ มุกดาหาร,ร้อยเอ็ด,อำนาจเจริญ โดยออกเดินทางจากที่พักที่ทำงานตั้งแต่วันที่ 1 สิงหาคม 2553

และเดินทางกลับถึงที่พักที่ทำงานวันที่ 31 สิงหาคม 2553 ค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปราชการประมาณ 7,500 บาท

จากแผนงาน ส่งเสริมและพัฒนาศาสนา ศิลปวัฒนธรรม งาน/โครงการ ทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม

วันที่ 1

ในกรณีเดินทางไปราชการครั้งนี้ จะเดินทางโดย

☐ ใช้ยานพาหนะประจำทาง

☐ ใช้ยานพาหนะรับจ้าง

☐ ใช้ยานพาหนะส่วนตัว หมายเลขทะเบียน โดยขอเบิกจ่าย

เงินชดเชยเป็นค่าพาหนะในลักษณะเหมาจ่าย ซึ่งจะได้ออกใบจากผู้มีอำนาจต่อไป

☐ ใช้ยานพาหนะของทางราชการ หมายเลขทะเบียน

โดยได้รับความเห็นชอบจากผู้มีอำนาจเกี่ยวกับการใช้รถยนต์ของทางราชการ

☐ อื่น ๆ

และขออนุมัติเงินทดรองจ่ายในการเดินทางไปราชการในครั้งนี้ จำนวน บาท ตามสัญญาการเดิมเงินที่แนบ

จึงเรียนมาเพื่อพิจารณาอนุมัติ

อนุมัติโดย

เงินอุดหนุนทั่วไป

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศักดิ์ชาย ถึกขา

รองคณบดีฝ่ายวิจัยและวางแผน

(2) เดือน กุมภาพันธ์

ตรวจสอบแล้ว เห็นควรวางอนุมัติให้เดินทางไปราชการได้ตาม

เสนอและอนุมัติให้โอนเงินทดรองจ่าย จำนวน บาท

ตามระเบียบ

วันที่ (นางอัญญา ทะนอก)

นักวิชาการเงินและบัญชี

(3) อนุมัติตามเสนอ

ตำแหน่ง ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศักดิ์ชาย ถึกขา

วันที่ รองคณบดีฝ่ายวิจัยและวางแผน

รักษาราชการแทน คณบดีคณะศิลปประยุกต์และการออกแบบ

(4) ที่ ศร 0529.15.1/ 4932 22 พ.ย. 2553

เรียน คณบดี

พร้อมนี้ ได้แนบบรรณการเดินทางไปราชการ ของบุคคล

ดังกล่าว ซึ่งได้ปฏิบัติหน้าที่ราชการเรียบร้อยแล้ว โดยขอเบิกจ่ายเงิน

ค่าใช้จ่าย ในการเดินทางไปราชการ จำนวน 4432 บาท

ตำแหน่ง

(5) เดือน กุมภาพันธ์

ตรวจสอบรายงานการเดินทางไปราชการ ถูกต้องแล้ว

เห็นควรวางอนุมัติเบิกจ่ายเงินค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปราชการ

ในรายงานการเดินทางไปราชการที่แนบ

อนุมัติโดย

เงินอุดหนุนทั่วไป

วันที่ (นางอัญญา ทะนอก)

นักวิชาการเงินและบัญชี

ตรวจสอบหลักฐานถูกต้องแล้ว

วันที่

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ คณะศิลปประยุกต์และการออกแบบ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี โทร. 5602

ที่ ศธ 0529.15.1/ 280๙

วันที่ 30 ก.ค. 2553

เรื่อง ขออนุมัติใช้พาหนะส่วนตัวเดินทางไปราชการ

เรียน คณบดี

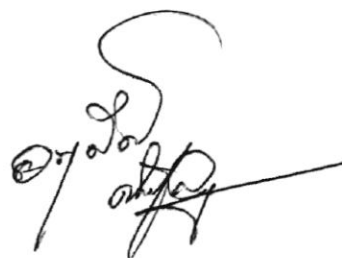
ตามที่คณะศิลปประยุกต์และการออกแบบ ได้รับอนุมัติให้ดำเนินโครงการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ประจำปีการศึกษา 2553 เรื่อง สืบสานภูมิปัญญาผ้าทอผู้ไทยในภาคอีสาน นั้น

ในการนี้ เพื่อความคล่องตัวในการดำเนินโครงการดังกล่าว จึงใคร่ขออนุมัติใช้ยานพาหนะส่วนตัว หมายเลขทะเบียน กฉ 5241 อุบลราชธานี กง 7130 อุบลราชธานี และ ฉว 3021 กรุงเทพมหานคร เดินทางไปราชการในการดำเนินโครงการดังกล่าว ระหว่างวันที่ 1 - 31 สิงหาคม 2553 โดยเบิกค่าใช้จ่ายตามระเบียบของทางราชการ

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศักดิ์ชาย สิกขา)

รองคณบดีฝ่ายวิจัยและวางแผน

ส่วนราชการ คณะศิลปประยุกต์และการออกแบบ มหาวิทยาลัยศิลปากร
ที่ศร 0529.15.1/ 2894
เรื่อง ขออนุมัติเดินทางไปราชการในราชอาณาจักร

แบบ.ม.อบ.ก.-16

โทร. 5602
วันที่ 3 ส.ค. 2553
(ระบุตำแหน่งผู้รับผิดชอบงาน)

(1) เขียน คณะบดี

ตัวมีราชการเกี่ยวกับ (ระบุงานที่ต้องปฏิบัติให้ชัดเจน)

สืบสานภูมิปัญญาผ้าทอไทยในภาคอีสาน

จึงเห็นควรให้ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศักดิ์ชาย ศึกษา,ดร.ประจักษ์ ศึกษา,น.ส.ศุภลักษณ์ มาอุดมคน,นายสมโชค หอมจันทร์
เดินทางไปราชการ ณ ภาพเขียนสี,สกลนคร,นครพนม โดยออกเดินทางจากที่พักที่ทำงานตั้งแต่วันที่ 1 กันยายน 2553
และเดินทางกลับถึงที่พักที่ทำงานวันที่ 30 กันยายน 2553 ค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปราชการประมาณ 8,500 บาท
จาก แผนงาน ส่งเสริมและพัฒนาศาสนา ศิลปวัฒนธรรม งาน/โครงการ ทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม

วัตถุประสงค์

ในการเดินทางไปราชการครั้งนี้ จะเดินทางโดย

☐ ใช้ยานพาหนะประจำทาง

☐ ใช้ยานพาหนะส่วนตัว

☐ ใช้ยานพาหนะส่วนตัว หมายเลขทะเบียน

เงินชดเชยเป็นค่าพาหนะในลักษณะตามจ่าย ซึ่งจะได้ออกใบแจ้งหนี้จากผู้ให้เช่ารถไป

☐ ใช้ยานพาหนะของทางราชการ หมายเลขทะเบียน

โดยได้รับความเห็นชอบจากผู้มีอำนาจเกี่ยวกับการให้รถยนต์ของทางราชการ

☐ อื่นๆ

☒ เงินงบประมาณแผ่นดิน

☐ เงินรายได้คณะศิลปประยุกต์ฯ

☐ เงินฝาก

และขออนุมัติเงินครุฑทองจ่ายในการเดินทางไปราชการในครั้งนี้ จำนวน บาท ตามสัญญาการขึ้นเงินที่แนบ

จึงเรียนมาเพื่อพิจารณาอนุมัติ

คุณชื่อย่อผู้พิมพ์คำศัพท์.....

เงินอุดหนุนทั่วไป

เจ้าของเรื่อง

ศุภลักษณ์ มาอุดมคน

(3).

อนุมัติ/เสนอ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศักดิ์ชาย ศึกษา)

รองคณบดีฝ่ายวิจัยและวางแผน

(2) เขียน คณะบดี

ตรวจสอบแล้ว เห็นควรอนุมัติให้เดินทางไปราชการได้ตาม

แผนและอนุมัติให้อำนาจเงินครุฑทองจ่าย จำนวน - บาท

ตามระเบียบ (นางอัญญา ทัศนา)

วันที่ นักวิชาการเงินและบัญชี

(4) ที่ศร 0529.15.1/ 4751 22 พ.ย. 2553

เขียน คณะบดี

พร้อมนี้ได้แนบบรรณการเดินทางไปราชการ ของบุคคล

ดังกล่าว ซึ่งได้ปฏิบัติหน้าที่ราชการเรียบร้อยแล้ว โดยขอเบิกจ่ายเงิน

ค่าใช้จ่าย ในการเดินทางไปราชการ จำนวน 8,272 บาท

ตำแหน่ง

(5) เขียน คณะบดี

ตรวจสอบงานการเดินทางไปราชการ ถูกต้องแล้ว

เห็นควรอนุมัติเบิกจ่ายเงินค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปราชการ

ในรายงานการเดินทางไปราชการที่แนบ

คุณชื่อย่อผู้พิมพ์คำศัพท์.....

เงินอุดหนุนทั่วไป

เจ้าของเรื่อง

อัญญา ทัศนา

วันที่ (นางอัญญา ทัศนา)

นักวิชาการเงินและบัญชี

(6) สำหรับคณะ/สถาบัน/ส่วนงานที่ส่งเอกสารเพื่อวางฎีกาที่กองคลัง

ที่ศร 0529.15.1/ 4762 วันที่ 23 พ.ย. 2553

เขียน ผู้อำนวยการกองคลัง

พร้อมนี้ได้ส่งรายงานการเดินทางไปราชการพร้อมเอกสาร

ประกอบ โดยขอเบิกจ่ายเงินค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปราชการ ในครั้งนี้

จำนวน 8,272 บาท เพื่อชำระแก่ผู้โดยสารรถ

ตำแหน่ง ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศักดิ์ชาย ศึกษา

รองคณบดีฝ่ายวิจัยและวางแผน

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ คณะศิลปประยุกต์และการออกแบบ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี โทร. 5602

ที่ ศธ 0529.15.1/ 2895

วันที่ 23 ส.ค. 2553

เรื่อง ขออนุมัติใช้พาหนะส่วนตัวเดินทางไปราชการ

เรียน คณบดี

ตามที่คณะศิลปประยุกต์และการออกแบบ ได้รับอนุมัติให้ดำเนินโครงการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ประจำปีการศึกษา 2553 เรื่อง สืบสานภูมิปัญญาผ้าทอผู้ไทยในภาคอีสาน นั้น

ในการนี้ เพื่อความคล่องตัวในการดำเนินโครงการดังกล่าว จึงใคร่ขออนุมัติใช้ยานพาหนะส่วนตัว หมายเลขทะเบียน กฉ 5241 อุบลราชธานี กง 7130 อุบลราชธานี และ ฉว 3021 กรุงเทพมหานคร เดินทางไปราชการในการดำเนินโครงการดังกล่าว ระหว่างวันที่ 1 - 30 กันยายน 2553 โดยเบิกค่าใช้จ่ายตามระเบียบของทางราชการ

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา

๙

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศักดิ์ชัย สีกา)

รองคณบดีฝ่ายวิจัยและวางแผน

เงินอุดหนุนทั่วไป

แบบ.ม.อบ.บจ.-16

ส่วนราชการ คณะศิลปกรรมศาสตร์และศิลปกรรม มหาวิทยาลัยศิลปากร

โทร. 5602

ที่ ศร. 0529.15.1/ 0999

วันที่ 1 ต.ค. 2553

เรื่อง ขออนุมัติเดินทางไปราชการในราชอาณาจักร

(ระบุตำแหน่งผู้รับมอบอำนาจ)

(1) เขียน คณบดี

คำขอมีรายการเกี่ยวกับ (ระบุงานที่ต้องปฏิบัติให้ชัดเจน)

สืบสานภูมิปัญญาผ้าทอไทยในภาคอีสาน

จึงเห็นควรให้ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศักดิ์ชาย สิกขา,ดร.ประทีปใจ สิกขา,น.ศ.ศุภลักษณ์ มาทอง,นายสมโชค หอมจันทร์

เดินทางไปราชการ ณ อำนาจเจริญ,ร้อยเอ็ด โดยออกเดินทางจากที่ทำงานตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2553

และเดินทางกลับถึงที่ทำงานวันที่ 31 ตุลาคม 2553 ค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปราชการประมาณ 7,500 บาท

จาก แผนงาน ส่งเสริมและพัฒนาศาสนา ศิลปวัฒนธรรม งาน/โครงการ ทำบุญสร้างศิลปวัฒนธรรม

รหัส หมวดจ่าย เงินอุดหนุน ☒ เงินงบประมาณแผ่นดิน ☐ เงินรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ☐ เงินรับฝาก

ในการเดินทางไปราชการครั้งนี้ จะเดินทางโดย

☐ ใช้ยานพาหนะประจำทาง☐ ใช้ยานพาหนะรับจ้าง☐ ใช้ยานพาหนะส่วนตัว หากมีเอกสารยืนยัน

โดยขอเบิกจ่าย

เงินชดเชยเป็นค่าพาหนะในลักษณะเหมาจ่าย ซึ่งจะได้อนุมัติจากผู้มีอำนาจต่อไป

☐ ใช้ยานพาหนะของทางราชการ หากมีเอกสารยืนยัน

โดยได้รับความเห็นชอบจากผู้มีอำนาจเกี่ยวกับการใช้รถยนต์ของทางราชการ

☐ อื่น ๆ

แนบขออนุมัติเงินอุดหนุนในการเดินทางไปราชการในครั้งนี้ จำนวน

บาท

ตามสัญญาการอื่นเงินที่แนบ

จึงขอมาเพื่อพิจารณาอนุมัติ

อนุมัติโดยผู้บังคับบัญชามี

เงินอุดหนุนทั่วไป

เจ้าของเรื่อง

ศุภลักษณ์ มาทอง

(2) เขียน คณบดี

ตรวจสอบแล้ว เห็นควรอนุมัติให้เดินทางไปราชการได้ตาม

เสนอขอโดยผู้บังคับบัญชามีเงินอุดหนุนจำนวน

ตามระเบียบ

วันที่ (นางอัญชิสา หนอง)

(4) เขียน คณบดี

พร้อมนี้ได้แนบรายงานการเดินทางไปราชการ ของบุคคล

ดังกล่าว ซึ่งได้ปฏิบัติหน้าที่ราชการเรียบร้อยแล้ว โดยขอเบิกจ่ายเงิน

ค่าใช้จ่าย ในการเดินทางไปราชการ จำนวน 3,184 บาท

จึงขอมาเพื่อพิจารณาอนุมัติ

เงินอุดหนุนทั่วไป

อนุมัติโดยผู้บังคับบัญชามี

เงินอุดหนุนทั่วไป

วันที่ (นางอัญชิสา หนอง)

นักวิชาการเงินและบัญชี

(5) เขียน คณบดี

ตรวจสอบแล้ว เห็นควรอนุมัติให้เดินทางไปราชการได้ตาม

เสนอขอโดยผู้บังคับบัญชามีเงินอุดหนุนจำนวน

ตามระเบียบ

เงินอุดหนุนทั่วไป

อนุมัติโดยผู้บังคับบัญชามี

เงินอุดหนุนทั่วไป

วันที่ (นางอัญชิสา หนอง)

นักวิชาการเงินและบัญชี

(3)

อนุมัติโดย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศักดิ์ชาย สิกขา

ตำแหน่ง

รองคณบดีฝ่ายวิจัยและวางแผน

จึงขอมาเพื่อพิจารณาอนุมัติ

(6) ส่วนรับคณะ/สถาบัน/สำนัก/ศูนย์/ห้องสมุดเพื่อวางเบิกที่กองคลัง

ที่ ศร. 0529.15.1/ 4966

วันที่ 23 พ.ย. 2553

เรื่อง ผู้อำนวยการกองคลัง

พร้อมนี้ได้ส่งรายงานการเดินทางไปราชการพร้อมเอกสาร

ประกอบ โดยขอเบิกจ่ายเงินค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปราชการ ในครั้งนี้

จำนวน 3,184 บาท เพื่อจ่ายให้ผู้มีสิทธิต่อไป

จึงขอมาเพื่อพิจารณาอนุมัติ

เงินอุดหนุนทั่วไป

อนุมัติโดย

กองคลัง

อนุมัติโดยผู้บังคับบัญชามี

วันที่

วันที่

วันที่

วันที่

วันที่

วันที่

วันที่

วันที่

วันที่

วันที่

วันที่

วันที่

วันที่

วันที่

วันที่

วันที่

วันที่

วันที่

วันที่

วันที่

วันที่

วันที่

วันที่

วันที่

วันที่

วันที่

วันที่

วันที่

วันที่

วันที่

วันที่

วันที่

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ คณะศิลปประยุกต์และการออกแบบ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี โทร. 5602

ที่ ศธ 0529.15.1/ ๒๐๐

วันที่ ๑๓.๑. 2553

เรื่อง ขออนุมัติใช้พาหนะส่วนตัวเดินทางไปราชการ

เรียน กณบดี

ตามที่คณะศิลปประยุกต์และการออกแบบ ได้รับอนุมัติให้ดำเนินโครงการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ประจำปีงบประมาณ 2553 เรื่อง สืบสานภูมิปัญญาผ้าทอผู้ไทยในภาคอีสาน รายละเอียดทราบแล้ว นั้น

ในการนี้ เพื่อความคล่องตัวในการดำเนินโครงการดังกล่าว จึงใคร่ขออนุมัติใช้ยานพาหนะส่วนตัว หมายเลขทะเบียน ณว 3021 กรุงเทพมหานคร เดินทางไปราชการในการดำเนินโครงการดังกล่าว ระหว่างวันที่ 1-31 ตุลาคม 2553 โดยเบิกค่าใช้จ่ายตามระเบียบของทางราชการ

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา

(ดร.ประทีปใจ สึกขา)

หัวหน้าโครงการฯ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศักดิ์ชัย สึกขา

รองคณบดีฝ่ายวิจัยและวางแผน

รักษาราชการแทน คณบดีคณะศิลปประยุกต์และการออกแบบ

ด่วนที่สุด

บันทึกข้อความ

กระทรวงศึกษาธิการ

เลขที่ ๒๓๒๓

วันที่ ๕ ต.ค. ๒๕๕๓

เรื่อง ๑๒.๑๔

ส่วนราชการ งานแผนและนโยบาย คณะศิลปประยุกต์และการออกแบบ โทร. 3745

ที่ ศธ 0529.15.1 / ๔๐๙๙

วันที่ ๔ ต.ค. ๒๕๕๓

เรื่อง ขออนุมัติขยายเวลาการดำเนินโครงการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ประจำปีงบประมาณ ๒๕๕๓

เรียน รองอธิการบดีฝ่ายวิจัยฯ

ตามที่คณะศิลปประยุกต์และการออกแบบ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ได้รับงบประมาณอุดหนุนโครงการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม โครงการสืบสานภูมิปัญญาผ้าทอผู้ไทยในภาคอีสาน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๓ โดยมี ดร.ประทีปใจ ศึกษา เป็นหัวหน้าโครงการ รายละเอียดทราบแล้วนั้น

คณะศิลปประยุกต์และการออกแบบ ใคร่ขอรายงานความคืบหน้าในการดำเนินโครงการ (เอกสารแนบ) และขออนุมัติขยายระยะเวลาดำเนินโครงการดังกล่าวเป็นระยะเวลา ๓ เดือน ตั้งแต่เดือนตุลาคม ๒๕๕๓ - ธันวาคม ๒๕๕๓ เพื่อทำการเก็บข้อมูลที่เกี่ยวข้องเพิ่มเติม ทำการวิเคราะห์ข้อมูลและเขียนรายงานฉบับสมบูรณ์ต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา

(ผศ.ดร.พิชิตชัย ศึกษา)

รองคณบดีฝ่ายวิจัยและวางแผน

คณะศิลปประยุกต์และการออกแบบ

เรียน ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายวิจัย ส่วนงานวิจัย
เพื่อโปรดพิจารณา
คณะศิลปประยุกต์และการออกแบบ
มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี พ.ศ. ๒๕๕๓
อยู่ระหว่างดำเนินการตามโครงการ และขอเรียน
รายงานขอขยายเวลาเป็นปกติตามใจ
ดังกล่าวแล้วผู้เกี่ยวข้องทราบ

๕ ต.ค. ๒๕๕๓

เรียน ผอ. อธิการบดีฝ่ายวิจัย

เพื่อโปรดพิจารณาอนุมัติ

๕ ต.ค. ๕๓

อนุมัติ

Sinpu

๘ ต.ค. ๕๓

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ คณะศิลปประยุกต์และการออกแบบ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี โทร. 5602

ที่ ศธ 0529.15.1/ 5244

วันที่ 28 ธ.ค. 2553

เรื่อง ขอย้ายระยะเวลาการดำเนินงานโครงการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม

เรียน อธิการบดี ผ่านรองอธิการบดีฝ่ายวิจัย

ตามที่ คณะศิลปประยุกต์และการออกแบบ ได้รับอนุมัติให้ดำเนินโครงการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ประจำปีงบประมาณ 2553 ดังนี้

1. โครงการฐานข้อมูลงานหัตถกรรมจักสานในภาคอีสาน
2. โครงการสืบสานภูมิปัญญาผ้าทอผู้ไทยในภาคอีสาน

เนื่องจากมีการกิจเร่งด่วนด้านการบริหารจัดการภายในคณะศิลปประยุกต์และการออกแบบ จึงใคร่ขออนุมัติขยายระยะเวลาการดำเนินงานโครงการถึงวันที่ 31 มีนาคม 2554

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา

(ดร.ประทีปใจ สึกษา)

รองคณบดีฝ่ายวิชาการและสารสนเทศ

ราชการแทนคณบดีคณะศิลปประยุกต์และการออกแบบ

เรียน ผู้ทรงคุณวุฒิฝ่ายบริหารวิทยาการ ด้านงานวิจัย
เพื่อโปรดพิจารณา
คณะศิลปประยุกต์ และการออกแบบ
มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
ปี 2553 จำนวน 2 โครงการ 1/งานวิจัย
31 ธ.ค. 54
หากมหาวิทยาลัยยังคงเป็นหน่วยงานในสังกัด
ผู้ส่งเรื่อง

น.ช.
7 ม.ค. 54

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิทธา เจนศิริศักดิ์
รักษาราชการแทนผู้อำนวยการศูนย์บริการวิชาการ

ภาคผนวก ข

เนื้อหา

บทนำ

ชาวผู้ไทย เป็นชนกลุ่มหนึ่งที่อพยพมาจากประเทศจีนตอนใต้ เคลื่อนย้ายลงมาผ่าน เวียดนามและลาว ข้ามฝั่งแม่น้ำโขง เข้ามาตั้งหลักแหล่งอยู่ทางภาคอีสานของไทย ตั้งแต่สมัย รัชกาลที่ 3 และมาจากที่ต่างๆ เช่น ผู้ไทยวัง คือ ผู้ไทยที่อพยพมาจากเมืองวัง มาตั้งบ้านเรือนใน แถบพรรณานิคม จังหวัดสกลนคร ผู้ไทยกระป่อง มาจากเมืองกระป่อง มาตั้งบ้านเรือนที่ในเขต วาริชภูมิ จังหวัดสกลนคร ผู้ไทยกะตาก มาตั้งบ้านเรือนอยู่ในแถบตำบลโนนหอม และแถบริม หนองหาน ได้ชื่อว่าเป็นกลุ่มชนที่มีจำนวนมากเป็นอันดับสองรองจากชาวไทยอีสาน คำว่า "ผู้ไทย หรือ ผู้ไท หรือ ผู้ไทย" แต่ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานเขียนว่า "**ผู้ไทย**" เดิมมาจากคำว่า พุไท หรือ วุไท ซึ่งหมายถึง คนเผ่าไทยกลุ่มหนึ่งที่มีอยู่ในแคว้นสิบสองจุไทย และอาณาจักรล้านช้าง ปัจจุบันพบชาวผู้ไทยทางภาคเหนือของลาว และภาคอีสานของไทย ในจังหวัดสกลนคร นครพนม มุกดาหาร กาฬสินธุ์ อุดรธานี อำนาจเจริญ โยธาธร และร้อยเอ็ด ชาวผู้ไทยบริเวณนี้เรียกว่า ลาวขาว ชอบอาศัยอยู่ใกล้กับภูเขา เนื่องจากต้องพึ่งพาอาศัยธรรมชาติในการดำรงชีวิต เช่น เก็บหน่อไม้ หวาย ไข่มดแดง มาเป็นอาหาร นำไม้ไผ่บนภูเขามาสานเป็นภาชนะต่างๆ เช่น กระติบ กระเตาะ ตะกร้า และเครื่องใช้อื่นๆ ชาวผู้ไทยเป็นผู้ยึดมั่นในธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมของตนเอง เช่น ภาษาพูด การแต่งกาย ดนตรีพื้นบ้าน การจักสาน และการทอผ้า ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตน วิถีชีวิตที่เรียบง่ายของชาวผู้ไทย หนานาก็ทำนา เลี้ยงไหม ปลูกฝ้าย ปลูกพืชผักสวนครัว หลัง เก็บเกี่ยวข้าว ทุกบ้านก็จะทอผ้า ทุกหลังคาเรือนจะมีกี่ทอผ้า ซึ่งชาวผู้ไทยจะทอผ้าฝ้ายใช้เองทั้ง เสื้อผ้าและผ้าห่ม

ในอดีตการแต่งกายของชาวผู้ไทย นิยมนุ่งซิ่นตีนต่อ เป็นตีนต่อขนาดกว้าง 4-5 นิ้ว (มือ) เรียกว่า "ตีนเต๊ะ" เป็นที่นิยมในกลุ่มผู้ไทย ทอเป็นหมี่สาต หมี่หม้อย้อมคราม จนเป็นสีคราม แก่เกือบเป็นสีดำ ชาวบ้านมักเรียก "ผ้าดำ" หรือ "ซิ่นดำ" ลักษณะเด่นของซิ่นผู้ไทย คือ การทอ และลวดลาย เช่น ทอเป็นลายนาเกล็กๆ นอกจากนี้มีลายอื่นๆ เช่น หมี่ปลา หมี่กระจิง หมี่ข้อ ทำ เป็นหมี่คั่น ไม่ได้ทอเป็นผ้าหมีทั้งผืน ส่วนเสื้อ นิยมทำเป็นเสื้อแขนกระบอก 3 ส่วน ติดกระดุม ธรรมดา กระดุมเงิน หรือเหรียญสตางค์ เช่น เหรียญสตางค์ห้า สตางค์สิบ มาติดเรียงเป็นแถว นิยมใช้ฝ้ายย้อมครามเข้ม ในราว พ.ศ. 2480 ได้มีผู้นำขลิบแดงติดที่เสื้อ เช่น ที่คอ สิบเส้น ปลายแขน เพื่อใช้กับฟ่อนผู้ไทยสกลนคร และใช้กันมาจนทุกวันนี้ เครื่องประดับ สวมสร้อยคอ สร้อยข้อมือ ข้อเท้า (ก้องแขน-ก้องขา) ด้วยโลหะเงิน เปล้าผมเป็นมวย หญิงผู้ไทยทุกคนไม่ว่าสาวหรือแก่ ไว้ผมยาวเกล้ามวยสูงเอียงซ้ายเล็กน้อย มีปิ่นหรือลูกประคำประดับที่มวยผม ในสมัยโบราณใช้ ผ้ามน หรือแพรมน ทำเป็นผ้าสี่เหลี่ยมเล็กๆ ม้วนผูกมวยผม อดลวดลายผ้าด้านหลัง ในปัจจุบัน ใช้ผ้าแถบขนาดเล็กๆ สีแดงผูกแทนแพรมน

ปัจจุบันวิถีสังคมเปลี่ยนแปลงไป การแต่งกายของชาวผู้ไทยมีการเปลี่ยนแปลงไปมาก จนไม่มีคนแต่งกายแบบดั้งเดิมตามบ้านให้เห็นแล้ว ยกเว้นจะมีพิธีกรรมบางอย่าง เช่น เวลาจะ เหย้าเลี้ยงผี หรือกรณีพิเศษ เช่น การฟ้อนผู้ไทย ทุกวันนี้ชาวผู้ไทยแต่งกายตามสมัยนิยม ผู้หญิง

หันมาช่างเก้ง เพราะเห็นว่าทะมัดทะแมงดี หาง่าย ซื่อสำเร็จรูปมาใช้ได้เลย มีหลากหลายทรง นอกจากนี้ประเพณีของชาวผู้ไทยเกี่ยวกับเครื่องนุ่งห่ม 4 อย่างนี้ คือ ผ้าห่ม ที่นอน หมอน ผ้าขาวม้า หญิงสาวชาวผู้ไทยต้องจัดสร้างขึ้นมาไว้มากๆ เมื่อหนุ่มมาสู่ขอแล้วฝ่ายสาวต้องเร่งสร้างเค้ง คือ สร้างเครื่องนุ่งห่ม นั้นเอง ในปัจจุบันนี้ก็ยังมีติดถือประเพณีนี้อยู่ เพียงแต่ว่าหญิงสาวทุกวันนี้ต้องเรียนหนังสือ หรือไปทำงานต่างถิ่นไม่มีเวลาทำ เมื่อใกล้จะแต่งงาน อาจจะให้ญาติๆ ช่วยทำ หรือซื้อสำเร็จรูป นั่นหมายถึง อนาคตข้างหน้าภูมิปัญญาผ้าทอผู้ไทยอาจเลือนหายไปจากวิถีชีวิตของคนผู้ไทยในยุคปัจจุบัน

ดังนั้น ภูมิปัญญาผ้าทอผู้ไทย ถือได้ว่า เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์เฉพาะของชาวผู้ไทย ความประณีต วิจิตรบรรจง ที่ปรากฏบนผืนผ้า ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความเพียร ความตั้งใจ ความพิถีพิถัน ความมีศิลปะของผู้ทอผ้าที่ได้รับการถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษ ถักทอลงไปจากเส้นใยที่ละเส้นเป็นผืนผ้าอันงดงาม จนเป็นมรดกทางวัฒนธรรมอันล้ำค่า ที่ควรแก่การสืบสานภูมิปัญญาให้คงอยู่ตลอดไป

ประวัติ....ชนเผ่าผู้ไทย

ในพงศาวดารเมืองแกลง(แถน) กล่าวถึง การกำเนิดมนุษย์และถิ่นกำเนิดของชาวผู้ไทยว่า เกิดจากเทพสามภรรยา 5 คู่ ซึ่งเป็นพี่น้องกัน เมื่อหมดอายุบนสวรรค์จึงอธิษฐานจิตเนรมิตน้ำเต้าขึ้นมา เทพทั้ง 5 คู่ ก็เข้าไปอยู่ในน้ำเต้า น้ำเต้าลอยจากสวรรค์มาตกบนภูเขาที่ทุ่งนาเตา ซึ่งอยู่ห่างจากเมืองแกลงไปทางตะวันออกเป็นระยะทางเดิน 1 วัน น้ำเต้าได้แตกออก เทพได้กลายเป็นมนุษย์ 5 คู่ ออกมาจากน้ำเต้าที่ละคู่ตามลำดับ คือ ข่า และ ผู้ไทย ลาวพุงขาว ฮ่อ(จีน) และแกว(ญวน) ซึ่งเป็นต้นกำเนิดของมนุษย์ 5 เผ่าพันธุ์ในเวลาต่อมาคนเหล่านี้ได้แยกย้ายกันตั้งรกรากในพื้นที่ต่างๆ สำหรับชาวผู้ไทยตั้งบ้านเรือนที่เมืองแกลง มีขุนลอคำเป็นหัวหน้า ประชากรของผู้ไทยได้เพิ่มจำนวนถึง 33,000 คนในเวลาต่อมา และขยายตัวไปตั้งรกรากหลายเมือง ขุนบรมราชบุตรของขุนลอคำ ได้เป็นเจ้าเมืองแกลงใน พ.ศ. 1274 ขุนลอบุตรของขุนบรมราชาได้มาตั้งเมืองหลวงพระบางใน พ.ศ. 1283 จากพงศาวดารเมืองไล กล่าวว่า ชาวผู้ไทย ในดินแดนนี้ 2 พวกคือ 1. ผู้ไทยขาว อาศัยอยู่เมืองเจียน เมืองมุน เมืองบาง มีเมืองไลเป็นเมืองใหญ่ รวม 4 เมือง ดินแดนแถบนี้อยู่ใกล้ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน อากาศหนาว ชาวผู้ไทยจึงมีผิวขาว อีกทั้งได้รับอารยธรรมจากจีน โดยเฉพาะการแต่งกายในพิธีศพ ซึ่งนิยมนุ่งขาว ห่มขาว จึงเรียกชาวผู้ไทยกลุ่มนี้ว่า ผู้ไทยขาว 2. ผู้ไทยดำ อาศัยอยู่เมือง ควาย,เมืองคุง เมืองม่วย, เมืองลา เมืองโมะ เมืองหวัด เมืองซาง มีเมืองแกลง (แถน) เป็นเมืองใหญ่ รวมเป็น 8 เมือง ชาวผู้ไทยกลุ่มนี้มีผิวคล้ำกว่าผู้ไทยตอนบน และนิยมแต่งกายด้วยผ้าพื้นเมืองย้อมครามเข้ม และอาศัยอยู่บริเวณแม่น้ำดำ ซึ่งเป็นแหล่งเกษตรกรรม จึงเรียกว่า ผู้ไทยดำ ชาวผู้ไทยทั้ง 2 กลุ่ม รวมกันแล้วเป็น 12 เมือง จึงเรียกว่า แคว้น สิบสองจุไท เมืองไล เมืองของชาวผู้ไทยขาว ตั้งอยู่ในดินแดนคาบเกี่ยว หรือตะเข็บของลาว จีน และญวน เพื่อความอยู่รอด เมืองนี้จึงจำเป็นต้องอ่อนน้อมแก่ทั้ง 3 ฝ่าย ต้อง

ส่งส่วยแก่ทุกฝ่ายเดิมแคว้นสิบสองจุไทย ขึ้นกับอาณาจักรน่านเจ้า ครั้นต่อมาไปขึ้นอยู่กับอาณาจักรโยนกเชียงแสน เมื่ออาณาจักรโยนกเชียงแสน ถูกพวกผู้ไทยมาทำลายลง สิบสองจุไทยได้ไปขึ้นกับแคว้นหิรัญเงินยวง (ต่อมาแคว้นนี้เป็นเมืองขึ้นของอาณาจักรล้านนา) ใน พ.ศ.2250 อาณาจักรล้านช้างได้แตกเป็น 2 อาณาจักร คือ ทางเหนือ เรียกว่า อาณาจักรล้านช้างร่มขาวหลวงพระบาง ทางใต้ เรียกว่า อาณาจักรล้านช้างร่มขาวเวียงจันทน์ สิบสองจุไทยอยู่ภายใต้การดูแลของอาณาจักรแรก ต่อมาบังเกิดการอึดคัศตออยาก และความขัดแย้งระหว่างท้าวเก่า หัวหน้าของชาวผู้ไทย กับเจ้าเมืองน่านน้อยอ้อยหนู (น่านน้อยอ้อยหนู) ท้าวเก่าจึงพาชาวผู้ไทยเป็นจำนวนมาก (ประมาณหมื่นคน) อพยพจากเมืองน่านน้อยอ้อยหนูมาขอขึ้นกับเวียงจันทน์ โดยทางเวียงจันทน์ให้ไปตั้งถิ่นฐานที่เมืองวัง (อยู่ทางตะวันออกของเมืองมุกดาหาร ห่างประมาณ 150 กิโลเมตร) ชาวผู้ไทยกลุ่มนี้ ได้ส่งส่วยมิดได้และชวนให้เวียงจันทน์ ปีละ 500 เล่ม แต่เนื่องจากเมืองวังอยู่ชายแดนอาณาจักรล้านช้างร่มขาวเวียงจันทน์ แต่ใกล้พรมแดนเวียดนาม พวกเขาจึงได้ส่งส่วยขึ้นฝั่ง 5 ปี (ปีหนึ่งหนัก 5 ชั่ง) ให้แก่ เจ้าเมืองคำร้วของเวียดนามด้วย

การอพยพของชาวผู้ไทยเข้าสู่ประเทศไทย มี 3 ระลอกด้วยกันคือ ระลอกที่ 1 สมัยธนบุรี ระหว่าง พ.ศ. 2321-2322 เมื่อกองทัพไทยซึ่งมีเจ้าพระยามหากษัตริย์ศึก (รัชกาลที่ 1) กับเจ้าพระยาสุรสีห์ (บุญมา) ได้นำกองทัพไทยสองหมื่นคนตีหัวเมืองลาว ตั้งแต่จำปาสักถึงเวียงจันทน์เอาไว้ได้ หลวงพระบางซึ่งไม่ถูกกับเวียงจันทน์มาก่อนก็มากำลังมาช่วยตีเวียงจันทน์ด้วย แม่ทัพไทยได้ให้กองทัพหลวงพระบางไปตีเมืองทันต์ (ญวนเรียก ชื่อหวี) เมืองมวย ซึ่งเป็นเมืองของชาวผู้ไทยดำได้ทั้งสองเมือง แล้วกวาดต้อนชาวผู้ไทยดำ (ลาวทรงดำ) เป็นจำนวนมากมาตั้งถิ่นฐานที่เมืองเพชรบุรี นับเป็นชาวผู้ไทยรุ่นแรกที่มาตั้งถิ่นฐานในประเทศไทย ระลอกที่ 2 สมัยรัชกาลที่ 1 ใน พ.ศ. 2335 กองทัพเวียงจันทน์ตีหลวงพระบางแตกและจับกษัตริย์หลวงพระบางส่งกรุงเทพฯ ใน พ.ศ.2335-2338 กองทัพเวียงจันทน์ได้ตีเมืองแกง และเมืองพวน ซึ่งแข็งข้อต่อเวียงจันทน์ กวาดต้อนชาวผู้ไทยดำ ลาวพวนเป็นเชลยส่งมากรุงเทพฯ รัชกาลที่ 1 ทรงมีรับสั่งให้ชาวผู้ไทยดำประมาณ 4,000 คนไปตั้งถิ่นฐานที่เพชรบุรีเช่นเดียวกับชาวผู้ไทยดำรุ่นแรก ระลอกที่ 3 สมัยรัชกาลที่ 3 เป็นการอพยพประชากรครั้งใหญ่ที่สุดจากฝั่งซ้ายแม่น้ำโขงเข้ามาอยู่ในประเทศไทย สาเหตุของการอพยพ คือ เกิดกบฏเจ้าอนุวงศ์ใน พ.ศ. 2369 - 2371 และเกิดสงครามระหว่างไทยกับเวียดนามในระหว่างปี พ.ศ.2376-2490 ยุทธวิธีของสงครามสมัยนั้น คือ การตัดกำลังฝ่ายตรงข้ามทั้งฝ่ายไทยและเวียดนามต่างกวาดต้อนประชากรในดินแดนลาวมาไว้ในดินแดนของตนสำหรับประชากรในดินแดนลาวที่ถูกไทยกวาดต้อนมาอยู่ในประเทศไทยจะมีทั้ง ผู้ไทย กะเลิง โข่ ญ้อ แสก โย้ย ข่า ซึ่งส่วนใหญ่จะถูกกวาดต้อนมาไว้ในภาคอีสาน ส่วนลาวพวน ลาวเวียง กวาดต้อนให้มาตั้งถิ่นฐานทั้งในภาคอีสานและภาคกลางของประเทศไทย แถบฉะเชิงเทรา ชลบุรี นครนายก ปราจีนบุรี สระบุรี ลพบุรี สุพรรณบุรี เพชรบุรี ราชบุรี นครปฐม เป็นต้นชาวผู้ไทยที่ถูกกวาดต้อนมาในระลอกที่ 3 จะแยกเป็น 8 กลุ่มด้วยกัน สำหรับชาวผู้ไทยในเขตจังหวัดสกลนคร เป็นพวกที่อพยพเข้ามาในกลุ่มที่ 3

และกลุ่มที่ 8 ดังนี้ กลุ่มที่ 3 อพยพมาจากเมืองวัง มาตั้งถิ่นฐานที่เมืองพรรณานิคม จังหวัดสกลนคร (ใน พ.ศ.2513 อำเภอพรรณานิคม มี 7 ตำบล มีชาวไทยทั้ง 7 ตำบล รวม 65 หมู่บ้าน 32,037 คน อำเภอเมืองสกลนคร มีผู้ไทย 48 หมู่บ้าน ใน 13 ตำบล จาก 17 ตำบล อำเภอพังโคน มีผู้ไทย 4 ตำบล 23 หมู่บ้าน อำเภอบ้านม่วง มีผู้ไทย 3 ตำบล 16 หมู่บ้าน อำเภอวานรนิวาส มีผู้ไทย 4 ตำบล 8 หมู่บ้าน อำเภอกุสุมาลย์ 2 ตำบล 4 หมู่บ้านอำเภอสว่างแดนดิน 2 ตำบล 3 หมู่บ้าน อำเภอกุดบาก 1 ตำบล 3 หมู่บ้าน อำเภอวาริชภูมิ 4 ตำบล 42 หมู่บ้าน รวมทั้งจังหวัดสกลนครมีผู้ไทย 212 หมู่บ้าน 20,945 หลังคาเรือน 128,659 คน) กลุ่มที่ 8 อพยพจากเมืองกะบือ มาตั้งถิ่นฐานที่บ้านปลาเป่า บ้านนียกเป็นเมืองวาริชภูมิ และตั้งท้าวพระยาสุวรรณเป็นพระสุรินทรบริรักษ์ เป็นเจ้าเมืองคนแรก ใน พ.ศ. 2410 ปลายสมัยรัชกาลที่ 4 (ใน พ.ศ.2513 มีผู้ไทยในอำเภอวาริชภูมิ จังหวัดสกลนคร 4 ตำบล ตำบลวาริชภูมิ 1 หมู่บ้าน ตำบลคำบ่อ 12 หมู่บ้าน ตำบลปลาไหล 9 หมู่บ้าน และตำบลเมืองลาด 7 หมู่บ้าน รวม 42 หมู่บ้าน) ชาวผู้ไทยที่ถูกกวาดต้อน-อพยพมาตั้งภูมิลำเนา ในจังหวัดสกลนคร อย่างเป็นปึกแผ่น ได้รับความร่มเย็นเป็นสุข หัวหน้าแต่ละพวกที่แยกย้ายกันอยู่ ได้ติดต่อปรึกษากับเจ้าเมืองที่ตนอาศัยอยู่เพื่อขอตั้งเมือง เช่น เจ้าเมืองโศภนกลางสี่ ที่อยู่บ้านพังพร้าว ท้าวแก้ว อยู่ที่บ้านจำปา และท้าวราชินิกุล อยู่บ้านหนองหอย ก็ติดต่อกับเจ้าเมืองสกลนคร เพื่อตั้งหมู่บ้านที่ตนตั้งภูมิลำเนาอยู่เป็นเมือง คือ บ้านพังพร้าว ขอตั้งเป็นเมืองพรรณานิคมบ้านจำปา ขอตั้งเป็นเมืองจำปาชนบท และบ้านหนองหอย ขอตั้งเป็นเมืองวาริชภูมิ เป็นต้นสำหรับชาวผู้ไทยทั้ง 8 กลุ่ม ได้ขยายจำนวนออกไปตั้งถิ่นฐานในพื้นที่ต่าง ๆ ของภาคอีสานอย่างกว้างขวางในเวลาต่อมา รวมเป็น 9 จังหวัด 33 อำเภอ 494 หมู่บ้าน สรุปได้ดังนี้

1. จังหวัดสกลนคร 212 หมู่บ้าน 9 อำเภอ (พรรณานิคม เมืองสกลนครวาริชภูมิ พังโคน บ้านม่วง วานรนิวาส กุสุมาลย์ สว่างแดนดิน กุดบาก)
2. จังหวัดนครพนม 131 หมู่บ้าน 5 อำเภอ (นาแก เรณูนคร ชาติพนม ศรีสงคราม เมืองนครพนม)
3. จังหวัดมุกดาหาร 68 หมู่บ้าน 5 อำเภอ (คำชะอี เมืองมุกดาหาร นิคมคำสร้อย ดอนตาล หนองสูง)
4. จังหวัดกาฬสินธุ์ 63 หมู่บ้าน 5 อำเภอ (เขาวง กุฉินารายณ์ คำม่วง สมเด็จ สหัสขันธ์)
5. จังหวัดหนองคาย 6 หมู่บ้าน 3 อำเภอ (โซ่พิสัย บึงกาฬ พรเจริญ)
6. จังหวัดอำนาจเจริญ 5 หมู่บ้าน 2 อำเภอ (เสนางคนิคม ชานุมาน)
7. จังหวัดอุดรธานี 5 หมู่บ้าน 2 อำเภอ (วังสามหมอ ศรีธาตุ)
8. จังหวัดยโสธร 3 หมู่บ้าน 1 อำเภอ (เลิงนกทา)
9. จังหวัดร้อยเอ็ด 1 หมู่บ้าน (โพนทอง)

วัฒนธรรมการแต่งกาย

โดยลักษณะทางสังคม ชาวผู้ไทย เป็นกลุ่มที่มีความขยัน และอดออมเป็นพิเศษ และมีวัฒนธรรมในเรื่องการถักทอเสื้อผ้าเด่นชัด จึงปรากฏเสื้อผ้าชนิดต่างๆ ทั้งผ้าฝ้าย ผ้าไหมในกลุ่มชาวผู้ไทย โดยเฉพาะผ้าแพรวานับว่ามีวัฒนธรรมเรื่องเสื้อผ้าเด่นชัดมากผ้าชิ้น วัฒนธรรมของกลุ่มผู้ไทยที่เด่นชัด คือ การทอผ้าชิ้นหมีตีนต่อเป็นผืนเดียวกับผ้าผืน เช่น ตีนต่อขนาดเล็ก กว้าง 4 ถึง 5 นิ้ว (มือ) ที่เรียกว่า ตีนเต้าะ เป็นที่นิยมในหมู่ผู้ไทย ทอเป็นหมีสาด มีหม้อย้อมครามจนเป็นสีครามเกือบเป็นสีดำ แต่ชาวบ้านเรียกว่า ผ้าดำ หรือชิ้นดำ ลักษณะเด่นของชิ้นหมีชาวผู้ไทย คือ การทอและลวดลาย เช่น ทอเป็นลายขนาดเล็กๆ นอกจากนี้มีลายอื่นๆ เช่น หมีปลา หมีตุ้ม หมีกระจิง หมีข้อ ทำเป็นหมีคัน มิได้ทอเป็นหมีทั้งผืน แต่หากมีลายต่างๆ มากันไว้ สีที่นิยมคือ สีเขียว สีน้ำเงิน สีแดง สีม่วง พื้นมักใช้เครื่องหูกฝ้ายสีเปลือกกล้วย นอกจากนี้ยังพบผ้ามัดหมี่ฝ้ายขาวสลับดำในกลุ่มผู้ไทย

เสื้อ นิยมทำเป็นเสื้อแขนกระบอกสามส่วนติดกระดุมธรรมดา กระดุมเงิน หรือเหรียญสตางค์ เช่น เหรียญสตางค์ห้า สตางค์สิบ มาติดเรียงเป็นแถว นิยมใช้เป็นผ้าย้อมครามเข้มในราว พ.ศ. 2480 โดยมีผู้นำผ้าขลิบแดงติดชายเสื้อ เช่น ที่คอสาบเสื้อปลายแขนเพื่อใช้ในการฟ้อนผู้ไทยสกลนคร และใช้กันมาจนถึงปัจจุบัน

ผ้าห่ม การทอผ้าผืนเล็กๆ เป็นวัฒนธรรมของชาวกลุ่มพื้นอีสานมานานแล้วผ้าห่มใช้สำหรับห่มแทนเสื้อกันหนาว ใช้คลุมไหล่ เช่นเดียวกับไทยลาวที่นิยมใช้ผ้าขาวม้าพาดไหล่ ผ้าห่มของกลุ่มชนต่างๆ ในเวลาต่อมามีขนาดเล็ก ทำเป็นผ้าสไบเป็นส่วนแทนประโยชน์ใช้สอย เดิมคือห่มกันหนาว หรือปกปิดร่างกายส่วนบน โดยการห่มทับเสื้อ ผ้าห่มของผู้ไทยที่เรียกว่า ผ้าจ่องเป็นผ้าทอด้วยยืน มีเครื่องลาย เครื่องพื้นหลายแบบนอกจากนี้ยังมีผ้าแพรวานอกจากผ้าจ่องแล้วชาวผู้ไทยยังมีผ้าลาย ซึ่งใช้เป็นผ้ากันห้อง หรือใช้ห่มแทนเสื้อกันหนาวหรือต่อกลาง 2 ผืน เป็นผ้าห่มขนาดใหญ่พอสมควร แต่ผ้าลายที่มีชื่อคือผ้าลายบ้านนางอย อำเภอเต่างอย จังหวัดสกลนคร

การแต่งกายของชาวผู้ไทย ยังนิยมสายสร้อยคอ สร้อยข้อมือ ข้อมเท้า (ก้องแขน ก้องขา) ทำด้วยโลหะเงิน เกลาผสมเป็นมวยสูงตั้งตรงในสมัยโบราณใช้ผ้า मनหรือแพรมน ทำเป็นผ้าสี่เหลี่ยมเล็กๆ ม้วนผูกมวยผมอวดลายผ้าด้านหลังใน ปัจจุบันใช้ผ้าแถบเล็กๆ สีแดงผูกแทนแพรมน (ข้อมูลผู้ไทยประวัติ_____ชนเผ่าผู้ไทย.mht)

ภูมิปัญญาผ้าทอผู้ไทย

การย้อมผ้า ย้อมสีด้วยเปลือกไม้ (สีธรรมชาติ)

กลุ่มทอผ้าฝ้ายศรีนครบ้านภู ตำบลบ้านเป้า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร

บ้านภู จังหวัดมุกดาหาร หมู่บ้านโบราณอยู่กันมานานถึง 128 ปี เมื่อ ปี พ.ศ. 2424 เกิดโรคระบาด เรียกว่า โรคห่า (ท้องร่วง) ชาวเมืองหนองสูงบางส่วนพากันอพยพย้ายถิ่นมาตั้งรากฐานอยู่บนฝั่งขวาของห้วยกระเบน เรียกว่า บ้านหลุมภู ซึ่งก่อนหน้านั้นมีเจ้าเมืองนนท์อาศัย

อยู่ก่อนแล้ว และมีวิชาอาคม จึงถูกกล่าวหาว่าเป็นผีปอบ เจ้าสุพรรณสมบัติ เจ้ามหาสงคราม เจ้ามหาเสนา และเจ้ากิตติราช จึงนำชาวบ้านประมาณ 20 ครั้วเรือน อพยพย้ายมาที่นาผักชะง้า แต่เกิดน้ำท่วมทุกปี อีกทั้งยังถูกรบกวนด้วยเสือที่เข้ามากินม้าชาวบ้าน จึงย้ายรากฐานมาตั้งอยู่บนเนินเขาของหมู่บ้านปัจจุบัน เมื่อปี พ.ศ. 2445 และตั้งชื่อเป็นหมู่บ้านภู มาจนถึงทุกวันนี้ วิถีชีวิต ภูไทและหมู่บ้านตัวอย่างเศรษฐกิจพอเพียงที่แท้จริง บ้านภูมีวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชุมชนภูไทดั้งเดิม ชาวบ้านภูอนุรักษ์และพัฒนาวิถีชีวิต โดยการประยุกต์ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ ศิลปหัตถกรรมงานทอผ้าไหมทอมือ ผ้าไหมมัดหมี่ลายแปลก เป็นลวดลายเก่าแก่ที่ตกทอดกันมานาน ผ้าฝ้ายทอมือและเทคนิคการหมักโคลน โดยใช้โคลนที่นำมาจากบึงน้ำแท้ๆ ทำให้ผ้าฝ้ายนุ่มดูจืดใหม่

"บ้านภู" เป็นหมู่บ้านชาวผู้ไทย หนึ่งในชนพื้นเมือง 8 เผ่าใน จ.มุกดาหาร แบ่งการปกครองเป็น 2 หมู่บ้าน คือ บ้านภูหมู่ 1 และหมู่ 2 รวม 250 ครั้วเรือน มีประชากรราว 1,200 คน และในหมู่บ้านยังมีการแบ่งการปกครองออกเป็นคุ้ม จำนวน 18 คุ้ม ชาวผู้ไทยเป็นชนเผ่าที่มีวัฒนธรรมเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว เช่น ภาษา เครื่องแต่งกาย ซึ่งชุดผู้หญิงจะเป็นเสื้อแขนยาวสีดำแถบแดง นุ่งผ้าชิ้นสีดำ ตีนชิ้นมีลาย ส่วนผู้ชายจะสวมชุดม่อฮ่อม (ข้อมูลผู้ไทย/ชุมชนผู้ไทยบ้านภู เมืองมุกฯ สืบได้ด้วยเศรษฐกิจพอเพียง คมชัดลึก ภูมิภาค-ประชาคมท้องถิ่น บอกเล่าท้องถิ่น.mht)

นางวาสนา อาจิวชัย ประธานกลุ่มทอผ้าคีรีนคร (ผ้าหมักโคลน)
บ้านเลขที่ 16 บ้านภู หมู่ที่ 2 ตำบลบ้านเป้า อำเภอหนองสูง
จังหวัดมุกดาหาร
โทร. 089-8264722

กลุ่มทอผ้าคีรีนคร (ผ้าหมักโคลน) ดั้งเดิมเป็นกลุ่มทอผ้าไหม ตั้งเมื่อ 11 เมษายน 2516 มีสมาชิกทั้งหมด 16 คน ลงหุ้นๆ ละ 10 บาท คนละ 5 หุ้น รวมมีเงินทุนหมุนเวียน 800 บาท ทางกลุ่มได้รวมกันทอผ้าไหมขายตามหมู่บ้านต่างๆ มาตลอด ในเวลาต่อมาทางสำนักพระราชวังเข้ามาช่วยเหลือ โดยการรับซื้อผ้าไหมจากกลุ่มทอผ้าคีรีนคร ทางกลุ่มตั้งใจทอผ้าไหมส่งให้สำนักพระราชวังตั้งแต่ พ.ศ. 2516-2523 อยู่มาไหมมีราคาสูงขึ้นทางกลุ่มผลิตไหมเองไม่เพียงพอที่จะนำมาทอผ้า ต้นทุนก็สูงขึ้นไม่สามารถทอผ้าไหมส่งเหมือนเดิม จึงได้หยุดชะงักลงระยะหนึ่ง

เมื่อปี พ.ศ. 2529 มีกลุ่มวิสาหกิจชุมชนมาจากกรุงเทพฯ มาติดต่อให้ทอผ้าที่ย้อมสีจากธรรมชาติขายส่งในราคาที่สูงพอสมควร นางวาสนา อาจิวชัย ไม่ได้ย้อมสี ย้อมผ้าจากเปลือกไม้หลายชนิด เช่น สีเหลือง ได้จากต้นเข สีส้มพู ต้นนุ่น สีเทาได้จากต้นหนาม กระแตว เป็นต้น ซึ่งต้นไม้เหล่านี้มีอยู่ตามป่าตามเขาในหมู่บ้านของเรา ทางกลุ่มมีกำลังใจขึ้นมาอีก ตั้งใจทอผ้าฝ้ายจากสีธรรมชาติขายมาเรื่อยๆ และได้คิดค้นการแปรรูปจากผ้าฝ้ายขายได้นิดหน่อย บางครั้งก็หยุดชะงัก ต้องเป็นหน้าที่ของประธานกลุ่ม จะต้องพากลุ่มพัฒนาฝีมือ เพื่อไม่ให้กลุ่มล่มสลาย ถึงแม้ทางกลุ่มจะล้มลุกคลุกคลานก็ตาม แต่ก็พยายามคิดทำ จนในที่สุดโชคเข้าข้างกลุ่มทอผ้า คีรีนครอีกครั้ง ปี พ.ศ. 2539 ทางจังหวัดมุกดาหารจัดงานรวมผ้าไทยมุกดาหารมะขามหวาน ชายโขง ทางราชการได้มีการประกวดผ้าย้อมสีธรรมชาติ นางวาสนา อาจิวชัย ได้ทำผ้าไหมหาง กระรอกย้อมสีธรรมชาติ “หมักโคลน” ส่งเข้าประกวด ชนะเลิศอันดับ 1 ได้รับเกียรติบัตร พร้อมเงินรางวัล 1,500 บาท ผ้าหมักโคลน เป็นผ้าที่มีคุณภาพยอดเยี่ยม ปราศจากสารเคมี นุ่ม สวย พลัว เนียนแนบเนื้อ

ข้อมูลสัมภาษณ์ นางวาสนา อาจิวชัย

วัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตส่วนใหญ่ใช้ฝ้ายโรงงาน (ฝ้ายเรยอน) ย้อมสีธรรมชาติ เช่น เปลือกยอ เปลือกเป่า เปลือกมะม่วง

กระบวนการผลิต

เส้นยืน ฝ้ายเข็น (ฝ้ายน้อย) พันธุ์พื้นเมือง ➢ เดินเส้นด้าย ➢ ต้มน้ำเตรียมจะย้อม ต้มเปลือกไม้ (หมากคูณ) สีเหลืองอ่อน ปกติถ้ามีเวลาจะหมักเปลือกไม้ให้ออกสีไว้ก่อนประมาณ 1 สัปดาห์ จะหมักก็ได้ ไม่หมักก็ได้ ➢ นำไปกรอง ➢ นำน้ำเปลือกไม้ไปต้มกับเส้นฝ้าย ต้มให้เดือดประมาณ 100 องศาเซลเซียส ➢ ต้มนานประมาณ 1 ชั่วโมง ผสมแชมพู 1 ผา ให้นิ่ม ลีน + จุลสีประมาณ 1-1.5 ถ้วยตวง เพื่อให้ดูดซับสี ทำให้สีไม่ตก ใส่มากจะให้สีเข้ม

1. เส้นฝ้าย (หน้าฝน) สีจะขึ้นใบ ➢ ย้อมใบยูคา+ใบมะม่วง

2. เส้นฝ้าย ย้อมเปลือกมะม่วง

3. หนามกระแตว สีเทาอ่อน

4. เส้นฝ้าย (กำลังตาก) เปลือกเป่า ➢ แช่น้ำปูน ให้สีชมพู ลงน้ำด่าง (ขี้เถ้า) เพื่อให้สี คงทน เงามาม ➢ ล้างน้ำให้สะอาด ➢ ใส่น้ำยาปรับผ้านุ่ม ➢ นำไปตาก

5. ขึ้นหมี่ด้อม ประมาณ 80 ปี (ลายด้อมหางเล็กคันหมากจับ) ย้อมครั้ง

6. ผู้สาธิต นางสีไทย สุนทรส อายุ 54 ปี บ้านเลขที่ 17 หมู่ 1 (ผมสัน)

7. นางลำไย มหาอุป อายุ 47 ปี บ้านเลขที่ 57 หมู่ 1 (เลื้อลาย)

ลายผ้า

1. ลายแก้วคิริ ทางยืนเปลือกเป่า ทอเปลือกมะม่วงหน้าฝน

ทางยืนย้อมเปลือกมะม่วง+โคลน ทางพุ่ง เปลือกมะม่วงหน้าฝน

สีเหลืองสด เปลือกมะม่วงฝนไม่ตก

2. ผ้าไร้สี โดยใช้หลายวิธีมาผสมผสานกันให้มีความกลมกลืน (เคยทำถวายในหลวง 9 สี)

ผ้าคลุมไหล่ ลายแก้วศิริ 250 บาท ลายไร้สี 120 บาท

ผ้าห่ม ลายลูกหวาย 150 ลายลูกแก้ว 150 ใช้ฝ้ายโรงงาน

กระบวนการย้อมสีด้วยเปลือกไม้

นายทรง กลางกระพัน อายุ 60 ปี 087-7755192 ผู้ใหญ่บ้าน บ้านภู หมู่ 2 ตำบลบ้านเป้า
 ผ้าจ้อง ของนางบุญเต็ม นามเหลา อายุ 59 ปี 080-1873001 บ้านเลขที่ 109 หมู่ 1
 ใช้โซว์ มัดบาตร ➤ บวชนาค (เป็นรูปนาค ใช้สะพาย) อักแพงเก็บไว้ (ทำเป็นของสูง)

ผ้าไหมเปลือกนอก ย้อมมะเกลือ (ดำ) เหลือง (เข) ฟิม 15 ใช้คลุมบนหีบศพพอ แม่
 เป็นเอกลักษณ์ศักดิ์ศรีของตระกูล ถ้าไม่มีผ้าคลุม ถือว่า ไม่มีอะไรเลย

ผ้าไหมสีน้ำเงิน ใช้คลุมหีบศพ เย็บมือ อายุกว่า 120 ปี เทคนิค เก็บขีดทางเขา ลาย
 ทางเขาเรียกว่า ลายตุ้มเล็ก

แบบดั้งเดิมของหมู่

ผ้าสไบ ➤ แถบดินเงินดินทอง ลายขอล้อมลูกแก้วคัน ฟิม 8 กว้าง 30 เซนติเมตร ยาว
 2 เมตร ด้ายโทเร เทคนิคลายขีด

ผ้าชิ้นคัน ➤ ดินชั้นลายตุ้ม สีชมพู ลายดอกปิ่น กว้าง 110 เซนติเมตร ยาว 2 เมตร
 ใช้ฟิม 29-30

ฟิม

ทอผ้าฝ้าย ➤ 29-30

ทอผ้าไหม ➤ 40

ผ้าสไบลายขีด (เล็ก) จก (ดอกใหญ่)

ดอกคัน ➤ ลายดอกแก้วน้อย

นางอภันตรี ปัทม อายุ 42 ปี บ้านเลขที่ 142 หมู่ 1 (ผมชอย)

ผ้าขีด เป็นการเก็บลายจากเขา ใช้กระสวย ส่วนเทคนิคการจก ใช้มือ

ผ้าชิ้น ลายขอโคมเคลือ หรือ โคมเคอ (ผู้ไท) โคม หมายถึง ควบ

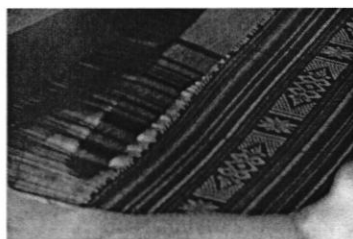
ย้อมคราม เป็นฝ้ายเข็น

ผ้าชิ้นลายขอขวด

มีต่อตีน ลายเดียวกัน (ลายขอขวด)

นางบรรยา ปัทม อายุ 65 ปี บ้านเลขที่ 142 หมู่ 1

กว้าง 104 ยาว 75 ตีน 7 เซนติเมตร ลายดอกชั้นหมากเบ็ง

การย้อมคราม

กลุ่มทอผ้าฝ้ายย้อมคราม บ้านดอนกอย หมู่ 2 ตำบลสว่าง อำเภอพรรณานิคม
จังหวัดสกลนคร

นางถวิล อุปรี อายุ 56 ปี

ประธานกลุ่มทอผ้าฝ้ายย้อมครามบ้านดอนกอย

บ้านเลขที่ 15 หมู่ 2 บ้านดอนกอย ตำบลสว่าง อำเภอพรรณานิคม
จังหวัดสกลนคร

โทร. 087-0912190 084-8377597 084-8966230

ผลิตภัณฑ์ ผ้าคลุมไหล่ ผ้าพันคอ ผ้าอเนกประสงค์ ผ้าลายหมี่ กระเป๋า

ต้นคราม เป็นพืชล้มลุกสูงประมาณ 1.00-1.20 เมตร อายุประมาณ 2-3 เดือน ใบแบบขนนก ดอกสีเหลือง ฝักคล้ายฝักถั่วเขียวแต่เล็กกว่า ออกเป็นกระจุก ขยายพันธุ์โดยเมล็ด ขึ้นได้ดีในดินที่มีแสงแดดส่องถึงน้ำน้อย มีร่มเงาบ้างหรือเปิดโล่ง ซึ่งจะปลูกในเดือนพฤษภาคมถึงเดือนมิถุนายน และสามารถเก็บไปทำน้ำครามได้ราวเดือนกรกฎาคม

ฝ้ายย้อมคราม เป็นฝ้ายย้อมสีธรรมชาติที่ได้จากพืชที่เรียกว่า ต้นคราม การย้อมสีธรรมชาติโดยทั่วไปจะใช้วิธีการต้มเคี่ยวให้ได้สีเข้มข้นและย้อมขณะสีกำลังร้อน แต่ฝ้ายย้อมครามจะใช้วิธีการหมักและย้อมเย็นซ้ำหลายๆ ครั้ง ลักษณะเด่นของผ้าคราม สีไม่ตก มีกลิ่นหอมเฉพาะตัวสามารถป้องกันแสง UV 280 นาโนเมตร

ประวัติความเป็นมาของหม้อดินบ้านดอนกอย

เมื่อครั้งอดีตกาลนานมาแล้ว มีสองตายายชื่อว่า ตาสีนวน กับยายคำ ซึ่งได้อพยพโยกย้ายจากถิ่นฐานเดิมมาปักหลักครอบครัวอยู่ที่ดอนกอย (ปัจจุบันเรียกว่า บ้านดอนกอย) สองตายายได้ช่วยกันถากถางป่าเพื่อทำไร่ ทำสวน เพื่อปลูกพืชผักไว้กินตามประสาของคนในสมัยนั้น อยู่มาวันหนึ่ง สองตายายได้ชวนกันออกไปทำงานที่สวน พอเหน็ดเหนื่อยจึงเข้าไปพักผ่อนตามร่มไม้ คนในสมัยก่อนเมื่อมีเวลาว่างมักจะมีการหาอะไรทำอยู่เสมอ เช่น ผู้ชายมักจะสูบยา (สูบบุหรี่) ส่วนผู้หญิงมักจะเคี้ยวหมาก (กินหมาก) วันนั้นก็เหมือนกัน ในขณะที่ยายคำกำลังนั่งเคี้ยวหมากอยู่นั้น ได้สังเกตเห็นแมลงชนิดหนึ่ง ชาวบ้านเรียกแมลงชนิดนั้นว่า แมงขาขง มีลักษณะสีน้ำเงิน กำลังกัดกินใบไม้อยู่ เมื่อใบไม้ขาดลงยายคำเลยสังเกตเห็นมีน้ำหยดลงมาจากรอยที่แมลงกัดขาดนั้นหยดลงมาตามลำต้นแล้วหยดไปค้างอยู่ตามใบไม้ นั้น พอเห็นน้ำมากโดนกับใบยางบนใบไม้แล้ว น้ำหมากกลายเป็นสีคราม ยายคำจึงเกิดความสงสัย ก็เลยนำยางของต้นไม้นั้นมาลองผสมกับน้ำหมากอีกครั้ง ปรากฏว่า น้ำหมากเป็นสีครามอีก เมื่อเห็นว่ามันแปลกก็เลยเก็บเอาใบไม้

กลับไปบ้านด้วย แล้วเอามาแช่น้ำ ปรากฏว่า น้ำกลายเป็นสีเขียว ยิ่งแช่นานๆ ก็ยิ่งเด่นชัดขึ้น ทุกที หลังจากนั้นยายดำได้ลองเอาปูนเคี้ยวหมากผสมลงไปในน้ำที่แช่ไปไม่แล้วเอามือคน (เอามือกว่น) ให้เข้ากัน ปรากฏว่า น้ำกลายเป็นสีคราม และติดมือยายดำขึ้นมาด้วย ยายดำก็เลยลองเอาฝ้ายที่ยายดำเข็นมาจุ่มลองดู ปรากฏว่า ฝ้ายได้เปลี่ยนสีเป็นสีคราม แต่พอฝ้ายโดนน้ำ สีนั้นก็จางหายไป ยายดำก็เลยรู้สึกเสียดาย ก็เลยคิดหาวิธีว่าจะทำอย่างไรสีครามนี้จะติดอยู่กับฝ้ายตลอดไป ก็เลยทดลองนำเอาเปลือกไม้ชนิดต่างๆ มีทั้งรสขม รสหวาน รสเปรี้ยว รสฝาด มาต้มเพื่อเอาน้ำที่ได้มาผสมกับน้ำสีเขียวที่ได้จากการแช่ไปไม่ และยายดำยังเอาเปลือกนุ่นและหัวกล้วย (ส่วนของต้นกล้วยที่อยู่ใต้ดิน) มาเผา เอาเข้ามาแช่เพื่อเอาน้ำ (น้ำที่ได้จากการแช่เถาของเปลือกนุ่นกับหัวกล้วยนั้น เรียกว่า น้ำตัง หรือ น้ำค้าง) เมื่อได้ครบแล้วยายดำจึงเอาน้ำทั้งสามอย่างนี้มารวมกันเป็นหม้อเดียว (เรียกว่า หม้อนิล) แล้วทำการกวนให้เข้ากัน เมื่อเข้ากันดีแล้วจึงลองเอาผ้าฝ้ายมาจุ่มดูอีกที แล้วนำเอาไปล้างลองดู ปรากฏว่า สีครามที่ติดอยู่กับเนื้อผ้านั้นไม่จางหายไป ก็เลยนำเอาผ้าที่เหลือนั้นมาจุ่มทำการย้อมเป็นผ้าสีครามเก็บเอาไว้ใช้ในครอบครัวของตนเองต่อไป และต้นไม้ที่เก็บเอาใบมาทำนั้นเนื่องจากได้สีครามก็เลยตั้งชื่อให้ต้นไม้ชิ้นนั้นว่า ต้นคราม

จนเวลาล่วงเลยมาหลายปี จนดาสนวนกับยายดำมีบุตรหลานได้ถึง 6 คน จนกระทั่งบุตรชายได้แต่งงาน ยายดำจึงได้ลูกสะใภ้คนหนึ่ง ชื่อว่า พิมพ์ นางพิมพ์ เป็นคนที่มาจากครอบครัวที่ยากจนมาก จึงทำให้ยายดำไม่ชอบหน้าสะใภ้คนนี้เลย ไม่ว่านางพิมพ์จะทำอะไรจะไม่ถูกใจยายดำไปหมดเลย แถมยังเกลียดลูกสะใภ้คนนี้มากอีกด้วย ต่อมาวันหนึ่งเป็นวันที่ท้องฟ้ามีดครึ้ม ฝนทำท่าว่าจะตก นางพิมพ์กำลังนั่งตำหูก (ทอผ้า) อยู่ ได้สังเกตเห็นนกอีแอ่น (นกนางแอ่น) บินเป็นฝูงอยู่บนท้องฟ้า ท่วงท่าการบินของนกนางแอ่นบังเอิญเหมือนกับลายผ้ามัดหมี่ที่นางพิมพ์กำลังตำหูกอยู่ นางพิมพ์ก็เลยตั้งชื่อลายผ้าชิ้นว่า ลายนกอีแอ่น พอทำเสร็จก็นำไปให้แม่യാดู และแม่യാเกิดความรู้สึกชอบและถูกใจลายนี้มาก หลังจากนั้นยายดำ ก็เริ่มรักและเอ็นดูนางพิมพ์ ผู้เป็นลูกสะใภ้คนนี้มากขึ้นเรื่อยๆ จนกระทั่งดาสนวนและยายดำได้ตายจากไป

เนื่องจากลายนกอีแอ่นที่นางพิมพ์ทำชิ้นนี้เป็นสิ่ง دلใจและเปลี่ยนแปลงความรู้สึกของแม่യാให้รักพิมพ์ผู้เป็นลูกสะใภ้ได้ ลายนกอีแอ่นจึงอยู่ในความทรงจำของนางพิมพ์อยู่ตลอดเวลา จนกระทั่งนางพิมพ์ได้มีอายุมากขึ้นจึงได้กำขับลูกหลานว่า ขอให้อนุรักษ์ลายนกอีแอ่นนี้เอาไว้ให้ดี เพราะมันเป็นอนุสรณ์แห่งความดีที่ยายพิมพ์ได้กระทำไว้จนชนะใจแม่യാได้ จนกระทั่งยายพิมพ์ได้ตายจากไปอีกคน ลูกหลานจึงพากันสืบสานและอนุรักษ์ลายนกอีแอ่นเอาไว้ และเปลี่ยนชื่อใหม่ว่า ลายนกนางแอ่น และยังมีลูกหลานของนางพิมพ์ได้ฝันเห็นยายพิมพ์ว่า มาเข้าฝันและบ่นอยากนุ่งผ้าชิ้นลายนกนางแอ่นอีก บรรดาลูกหลานก็เลยทำบุญอุทิศส่วนกุศลไปให้กับยายพิมพ์อีกด้วย จวบจนปัจจุบัน ยายบุญเพ็ง ซึ่งเป็นรุ่นเหลนของยายพิมพ์ก็ยังได้สืบทอดลายนกนางแอ่นให้แก่บุตรหลานของยายบุญเพ็งอีกด้วย เช่น นางถวิล อุปรี นางกลั่นแก้ว ปิคุณ นางกัลยา ศรีกุลกิจ นางกานแก้ว กลยนี้ และนางละอองดาว กลยนี้ เป็นต้น ลูกหลานในรุ่นปัจจุบันยังได้มีการ

รวมกลุ่มกันเพื่อสืบสานและเผยแพร่ความรู้ให้กับผู้สนใจตามเจตนารมณ์ของยายพิมพ์จนเป็นที่รู้จักกันอย่างกว้างขวางในปัจจุบัน

ข้อมูลสัมภาษณ์ นางถวิล อุปรี

วัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตส่วนใหญ่ใช้ฝ้ายโรงงาน (ฝ้ายซีทวง) กิโลกรัมละ 200 บาท ฝ้ายเส้นมือ ซื้อตามเครือข่ายภายในหมู่บ้าน กิโลกรัมละ 200 บาท (ขึ้นแล้ว)

กระบวนการย้อมคราม

- พันธุ์ฝ้าย ใช้ฝ้ายพันธุ์น้อย (ฝ้ายนางน้อย) เนื่องจากย้อมง่าย ส่วนฝ้ายพันธุ์ใหญ่ ย้อมยาก

- ลงเมล็ดคราม ตามหัวไร่ปลายนา ประมาณเดือนมีนาคม ปลูกประมาณ 3 เดือน เก็บมาใช้ได้
- เก็บมาแช่น้ำตอนเช้า ➢ เย็น (พลิก) ➢ ตื่นเช้า ประมาณตีสี่ตีห้า เอาใบครามขึ้นจากอ่างที่แช่
- เอาปูนขาว/แดง (ปูนเคี้ยวหมาก) เอาใส่คุดีปูนให้ละเอียด ➢ เอาน้ำแช่คราม (ออกสีเขียว) ผสมกับปูน คั้นให้ปูนละเอียด (ใบคราม 4 กิโลกรัม ต่อ ปูน 3 ชีด)
- เอาไม้มาตีให้เข้ากัน - ให้น้ำครามตกตะกอน จากขาว ➢ สีฟ้า ➢ น้ำเงินเข้ม (ประมาณ 15 นาที) ทิ้งไว้ (ถ้าไม้ที่เราตีครามขึ้นฟองครามจะยุบละเอียด หมายความว่า ครามลงแล้ว ทิ้งไว้ ประมาณ 3 ชั่วโมง น้ำด้านบนจะออกสีน้ำตาล ➢ รินทิ้ง ตะกอนน้ำครามจะอยู่ด้านล่าง เอาเนื้อครามที่อยู่ด้านล่างมาใช้

- ก่อหม่อนิล ➢ เอาใบเหมือดแอ่ (ใบเล็กๆ) เหมือดใบมน (ใบใหญ่เท่าฝ่ามือ) เหมือดถีอดอก (ใบยาวๆ ประมาณ 3 นิ้ว มีดอกติด) 3 ชนิด เอาเปลือกส้มอ (ส้มอ) หรือใบก็ได้ เปลือกมะม่วง กะสอ เปลือกหมากลิ้นไม้
- สับเป็นชิ้นประมาณ 2-3 นิ้ว นำไปต้ม ใบไม้หักต้มผสมกันตามสัดส่วน 1 หม่อนิล : อย่างละ 3 ชีด

ต้นคราม

เหมือดถีอดอก

เหมือดแอ่

เหมือดใบมน

เปลือกลิ้นไม้

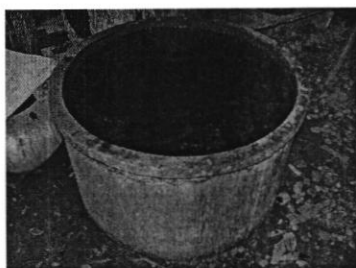
เปลือกมะม่วงกะสอ

เปลือกต้นส้มอ

นางปิ่นแก้ว ปีกุณ (ป้อม) อายุ 45 ปี (2507) บ้านเลขที่ 137 หมู่ 2
บ้านดอนกอย ต. สว่าง อ. พรรณานิคม จ. สกลนคร
โทร. 085-7605837

- พอน้ำเปลือกไม้ออกสีเหลือง เตรียมภาชนะ เช่น โอ่ง แอ่ง ถัง

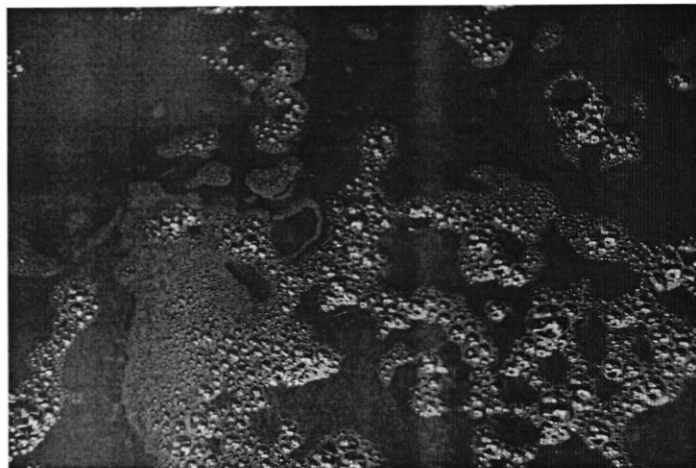
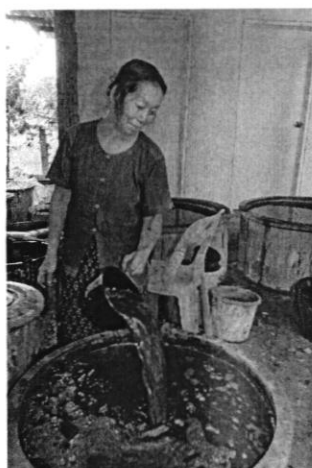
ถังปูน ขนาด 80 cm.-100 cm.
หยดเหล้าขาวใส่ 5-6 หยด

ถังเล็ก No. 12
หยดเหล้าขาวใส่ 2-3 หยด

ถัง No. 10/หม้อนิล
หยดเหล้าขาวใส่ 1- 2 หยด
เพื่อให้สีสวยงาม

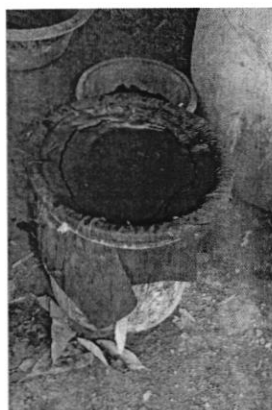
ทิ้งไว้ ➢ หมั่นจกหม้อนิลเข้า-เย็น เป็นการดูแลเอาใจใส่ ➢ ประมาณ 10-15 วัน (ฤดูร้อน) และ 3 สัปดาห์ (ฤดูหนาว)

สมัยก่อน น้ำเบอะ หรือน้ำคราม (เนื้อคราม+น้ำด่าง(น้ำขี้เถ้า))

ปัจจุบัน ใช้หัวเชื้อ (สำเร็จรูป)

สีเหลืองอมเขียว ➢ เก็บไว้ทำหัวเชื้อ

น้ำหัวเชื้อ 8 กิโลกรัม + เนื้อคราม 1 กิโลกรัม น้ำด่าง 5 ชีด กรดสารส้ม (มะขามเปียก) 2 ชีด ให้สีหม้อขึ้นเร็ว

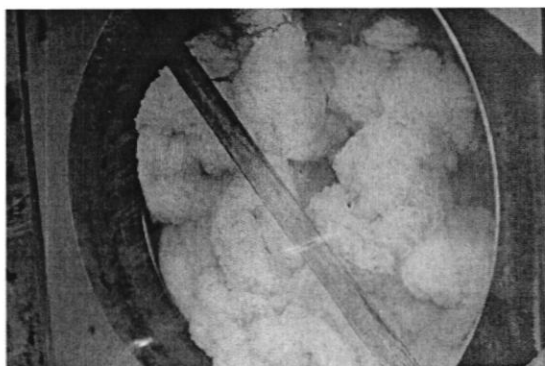

- เนื้อคราม ขายกิโลกรัมละ 150 บาท (ฤดูแล้ง) 120 บาท (ฤดูฝน เนื่องจากมีเยอะ)

1. แชน้ำ
2. 1 ครั้ง
3. 2 ครั้ง
4. 3 ครั้ง

ย้อม (แช่ประมาณ 5-6 ครั้ง)

- ต้มฝ้าย สกัดไขมัน ประมาณ 7-10 นาที ➢ ลงน้ำเย็น ➢ บิดให้หมาดๆ ➢ ทกฝ้าย ให้แตกกระจาย ➢ บิดให้หมาด นำไปย้อมในหม้อนิลประมาณ 5-7 นาที ➢ ย้ายไป หม้อต่อไป จนกว่าจะได้สีที่ต้องการ เมื่อได้สีที่พอใจแล้ว นำไปล้างน้ำให้สะอาด (ประมาณ 12 กาละมัง บางครั้งใส่น้ำยาปรับผ้านุ่ม เฉพาะผ้าสีพื้น เพื่อให้กว้างง่าย สำหรับ ผ้ามัดหมี่ไม่ใส่ แบบ 2 ตะกอ 4 ตะกอ ไม่ใส่ เนื่องจากเส้นฝ้ายจะลื่น ไม่จับกัน ทอยาก จากนั้นล้างน้ำให้สะอาด) ➢ บิดให้หมาด ➢ นำไปตากแดดให้แห้ง

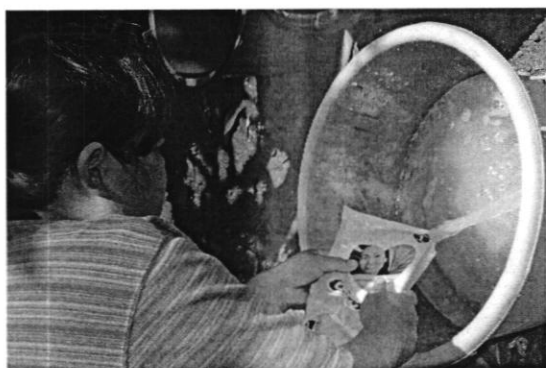
ต้มฝ้าย สกัดไขมัน ประมาณ 7-10 นาที

ทกฝ้ายให้แตกกระจาย

นำไปย้อมในหม้อดินประมาณ 5-7 นาที นำไปล้างน้ำให้สะอาด

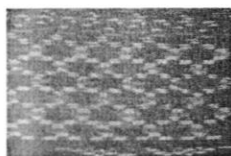
ใส่น้ำยาปรับผ้านุ่ม

ล้างน้ำให้สะอาด

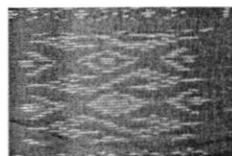

โคมไฟเล็ก**

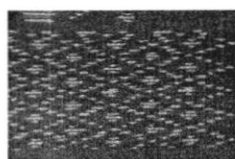

นกนางแอ่น*

(ช่องดำๆ คือ บิน)

นาคขอ*

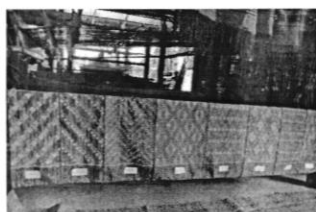
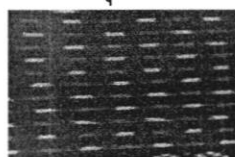
ลายตุ้มน้อย*

ลายผีเสื้อโรซี่**

ลายชวนชิต**

* หมายถึง ดันดำรับดั้งเดิมผู้ไทย

** หมายถึง ลายใหม่

ลวดลายผ้าทอผู้ไทย

ผ้าแพรวา เป็นชื่อเฉพาะที่ชาวอีสานทั่วไปเรียกผ้าชนิดหนึ่งที่ใช้สำหรับคลุมไหล่ หรือ หม่มสไบเฉียงของชาวผู้ไทย ซึ่งใช้ในโอกาสสำคัญที่มีงานเทศกาลบุญประเพณี หรืองานสำคัญอื่นๆ

แพรว/แพ (ภาษาอีสาน) หมายถึง ผ้าที่ยังไม่ได้แปรรูป มีลักษณะเป็นผืนผ้าที่เสร็จจากการทอ มักเรียกชื่อแตกต่างกันออกไปตามวัสดุที่ใช้ทอ เช่น แพรวไหม แพรวฝ้าย แพรวอีโป้

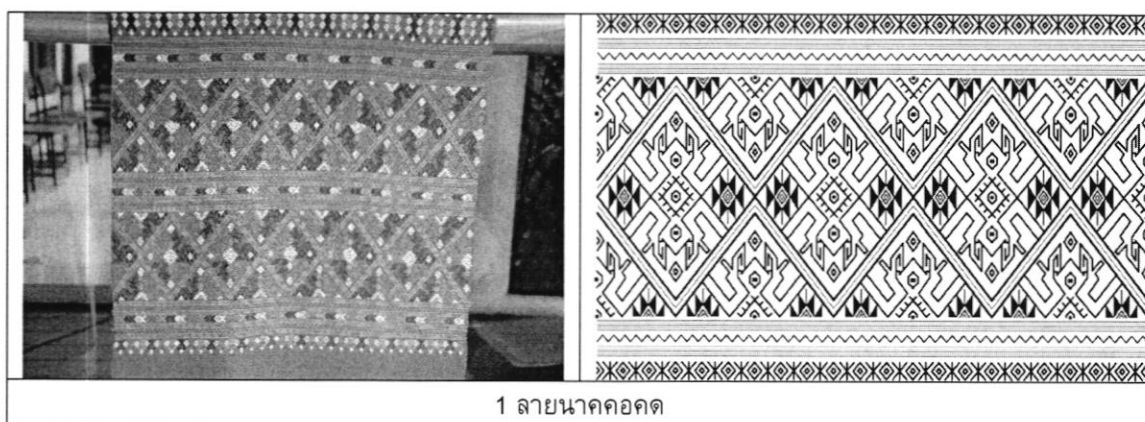
วา หมายถึง มาตรฐานความยาวอย่างหนึ่ง ได้จากการกางแขนทั้งสองแขนออกไปจนสุด แล้วทาบกับสิ่งที่ต้องการจะวัดขนาดความยาวด้วยการทาบลงไปให้แขนตรงเป็นเส้นขนาน ทำอย่างนี้แต่ละครั้ง เรียกว่า 1 วา (ต่อมาปรับปรุงมาตรฐานวัดใหม่ว่า 1 วา = 4 ศอก)

ผ้าแพรวา มีความหมายว่า ผ้าทอเป็นผืนที่มีขนาดยาว 1 วา หรือ 1 ช่วงแขน เป็นผ้าทอมือที่มีกรรมวิธีการทอผ้าเพื่อให้เกิดลวดลายที่มีลักษณะผสมผสานกันระหว่างลายชิดกับลายจก ลักษณะเด่นของการทอผ้าแพรวาจะต้องมีหลายๆ ลาย อยู่ในผืนผ้าเดียวกัน

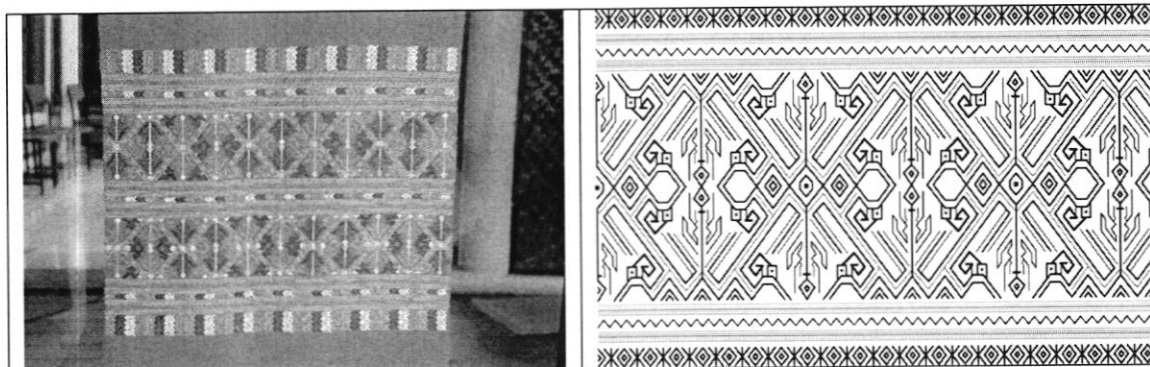
การทอผ้าเพื่อประโยชน์ใช้สอยของชาวอีสานนั้น จะทอผืนผ้าให้มีขนาดความยาวหลายๆ วา ติดต่อกันเป็นผืนยาวผืนเดียว เรียกว่า 1 หูก โดยความยาวของผ้าแต่ละหูกในการทอนั้น ขึ้นอยู่กับเส้นด้ายที่ใช้เป็นเส้นตั้ง (เส้นยืน) ที่เรียกว่า เครือหูก (เคือหูก) หลังจากทอเสร็จแล้ว จะนำผ้ามาตัดออกเป็นชิ้นๆ เป็นผืน เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ตามลักษณะการใช้งาน เช่น นำไปใช้หม่ม เรียกว่า ผ้าหม่ม จะมีขนาดความยาว 2 วา นำไปใช้เป็นผ้าอีโป้ (ผ้าขาวม้า) ก็จะมีขนาดความยาวประมาณ 1 วา กับ 1 ศอก นำไปใช้เป็นผ้าหม่มตัว (หม่มเฉียง หรือ เบี่ยงบ้าย) ก็จะมีขนาดความยาวประมาณ 1 วา จึงเรียกว่า แพรวา (ราชินีแห่งไหม จังหวัดกาฬสินธุ์ ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์)

ตัวอย่างลวดลายผ้า

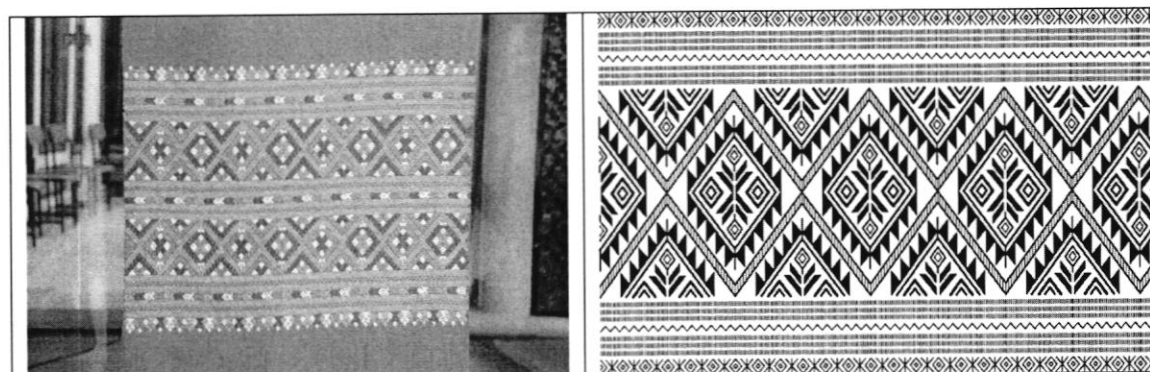
ศูนย์วัฒนธรรมผู้ไท ผ้าไหมแพรวา บ้านโพน ตำบลโพน อำเภอกำแพง จังหวัดกาฬสินธุ์
ผู้ให้ข้อมูล: นางหนูพร ศรีบ้านโพน 080-1958373

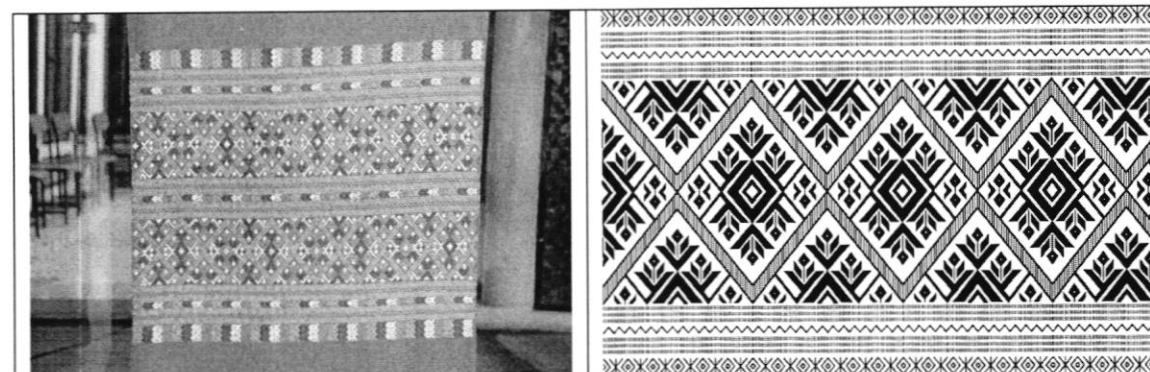
1 ลายนาคอคอด

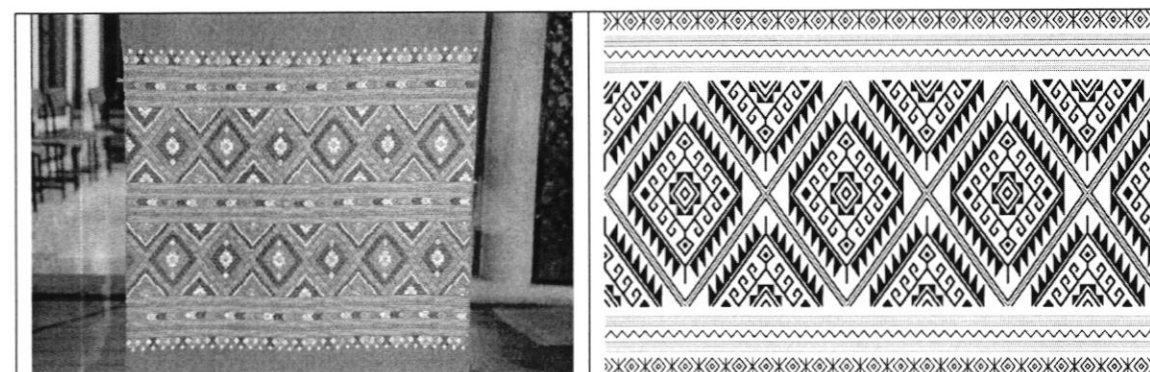
2 ลายพันทา

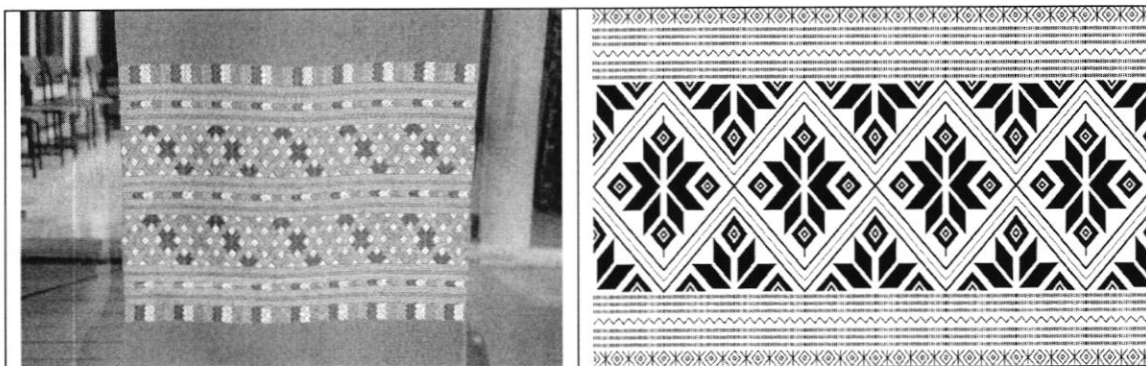
3 ลายกาบแปดอุมดอกจันทึง

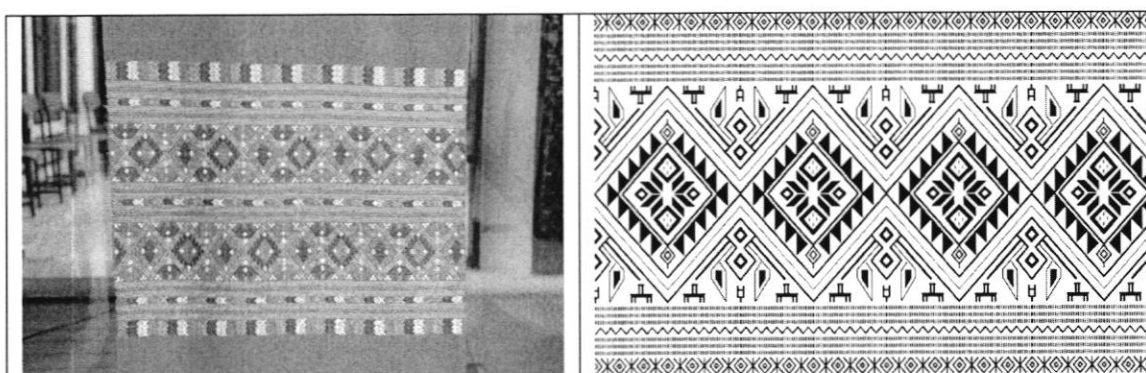
4 ลายใบนุ่นก้านทอง

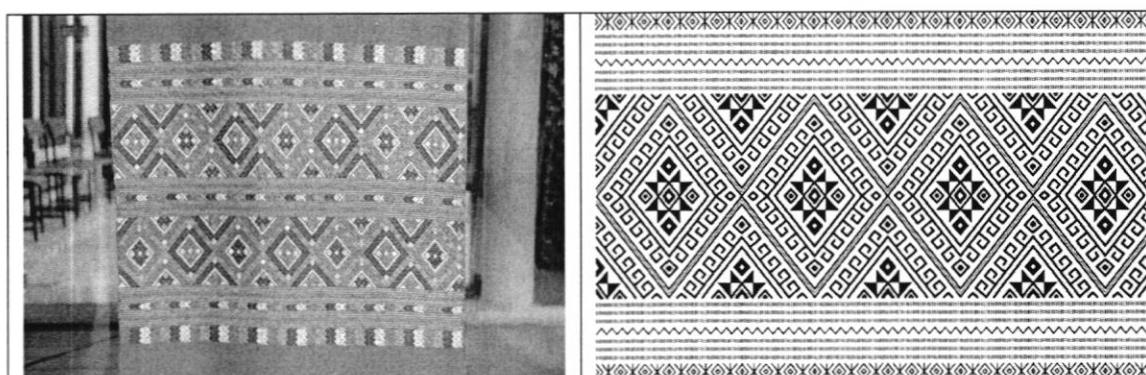
5 ลายกาบแปดอุมดอกจันทึง

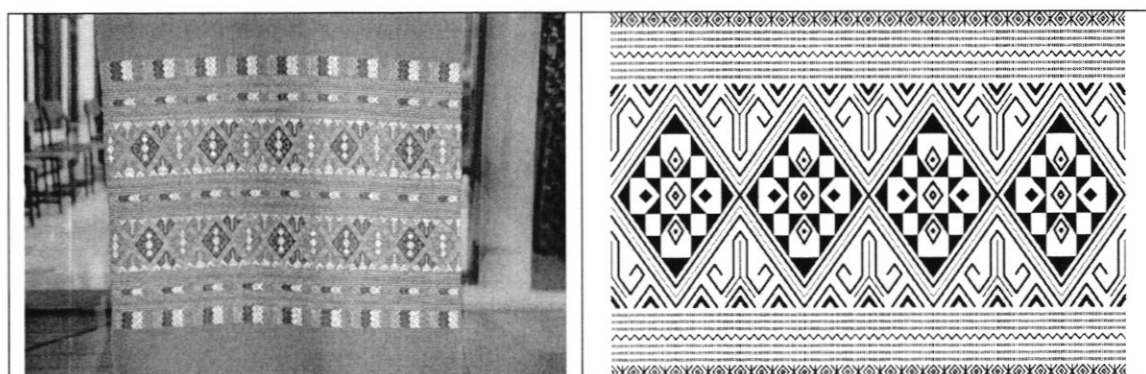
6 ลายหางปลา

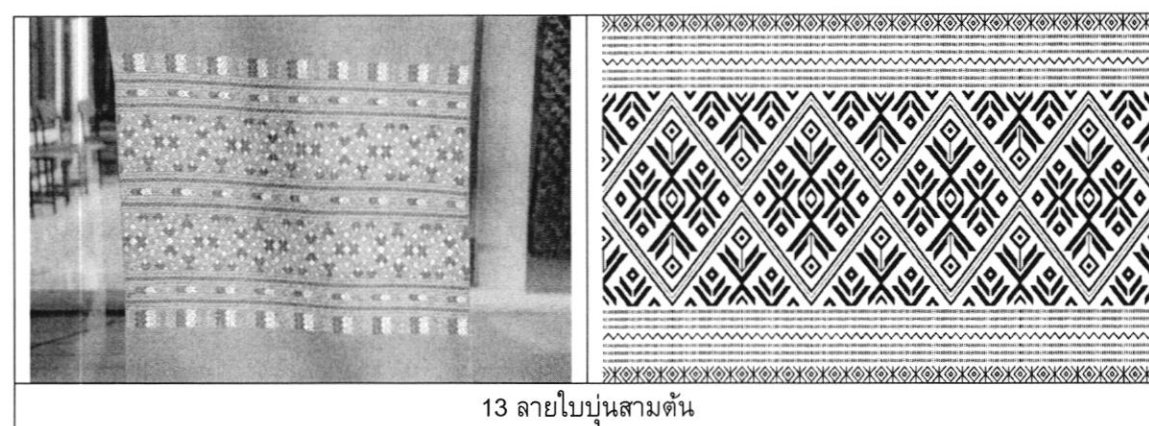
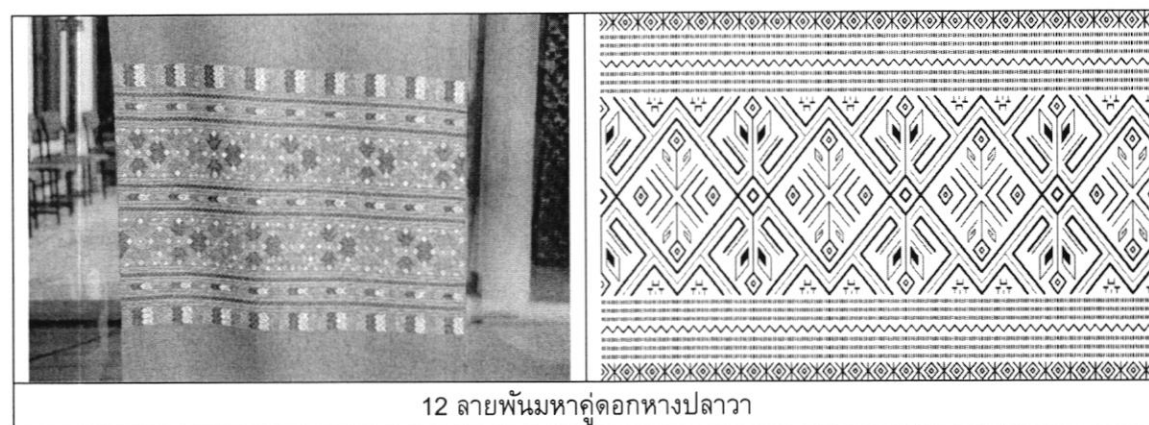
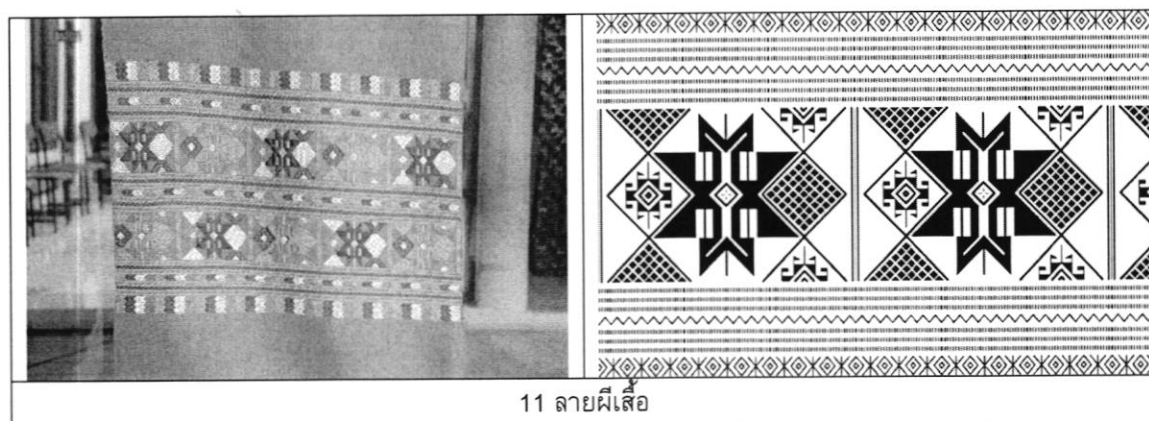
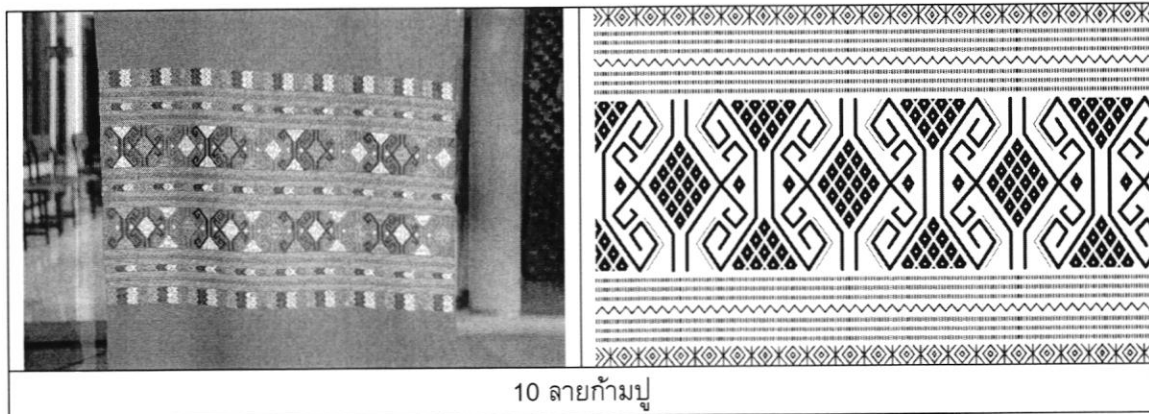
7 ลายนาคสองแขน (สองหัว)

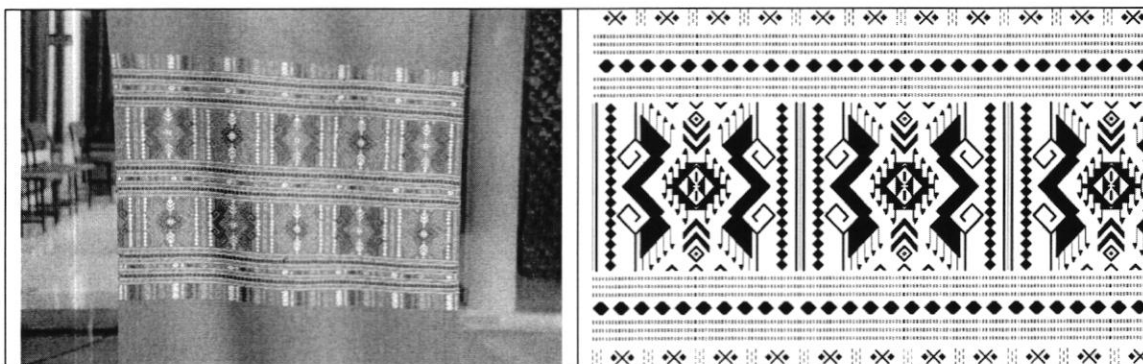

8 ลายดอกจันทน์กิ่งอุ้มดอกสำน

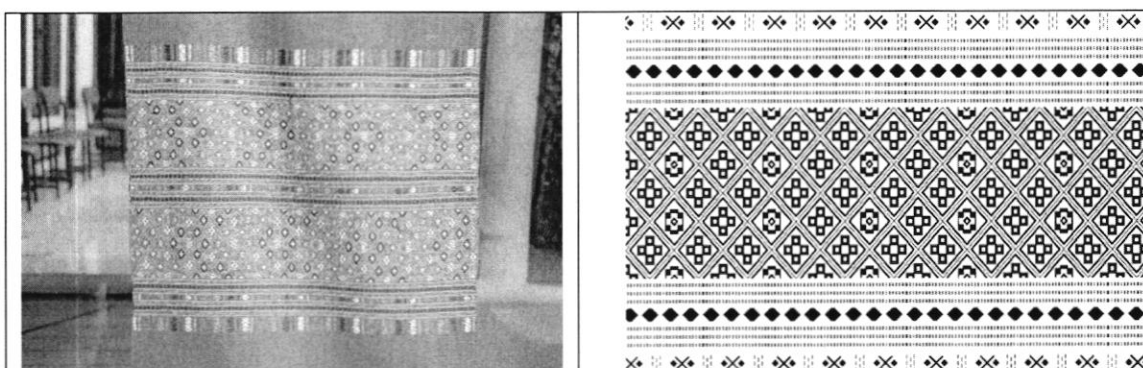

9 ลายดอกจันทน์ต่างกับดอกสำน

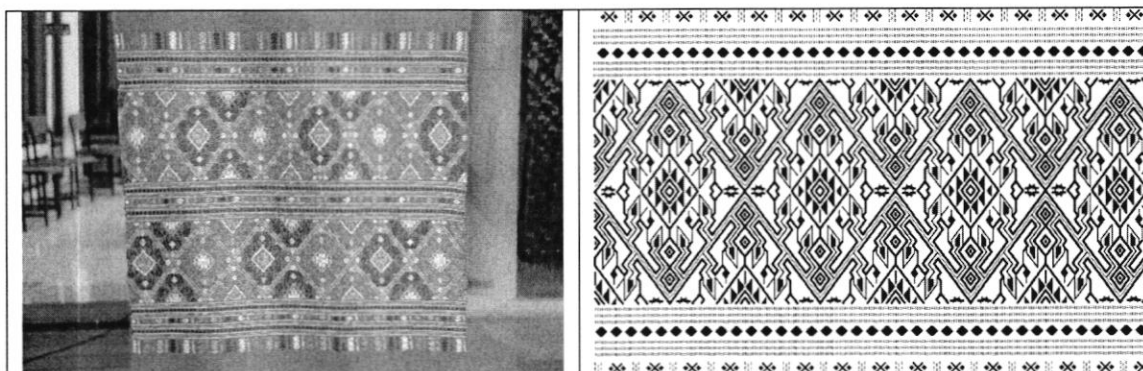

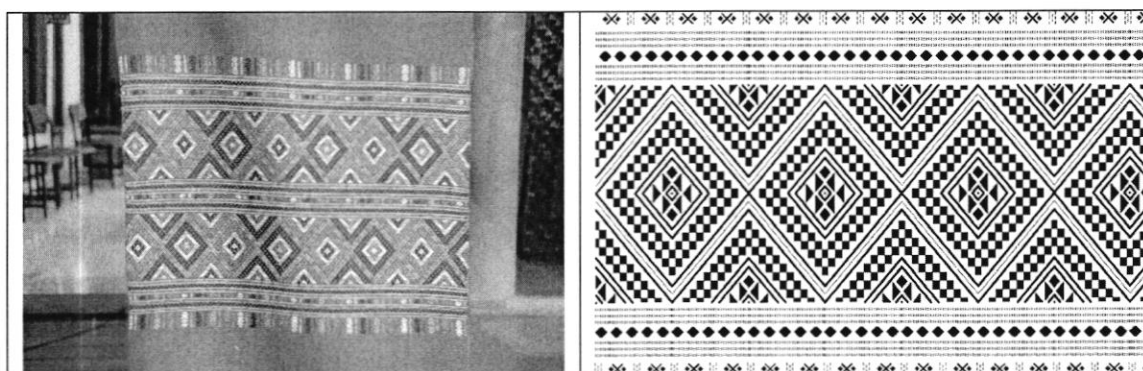
14 ลายนาคขอ

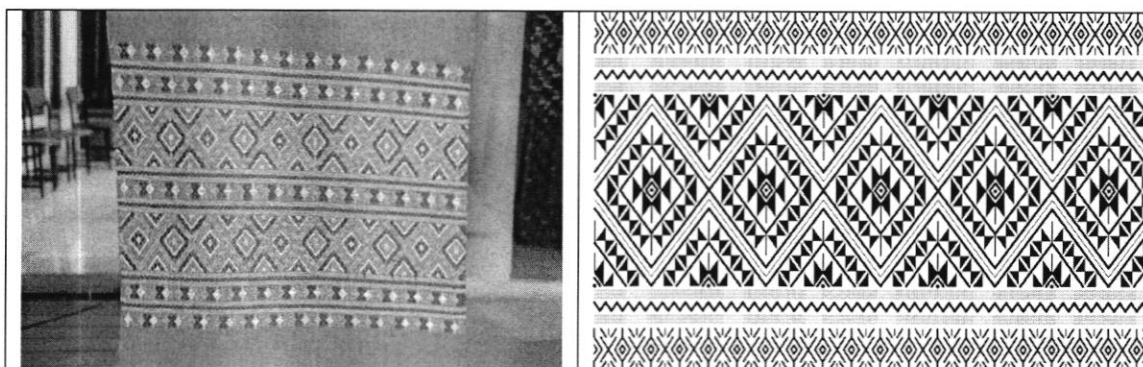
15 ลายดอกแก้วล้อมดอกตาวัง

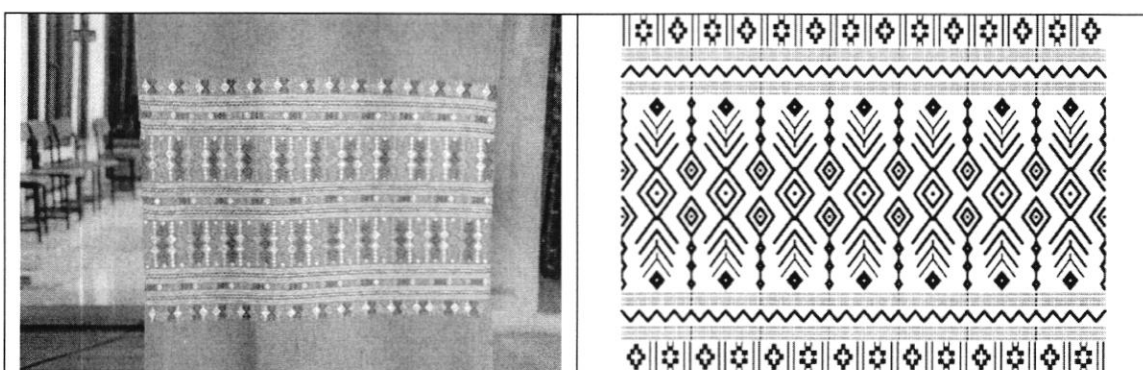
16 ลายนาคสีแซน

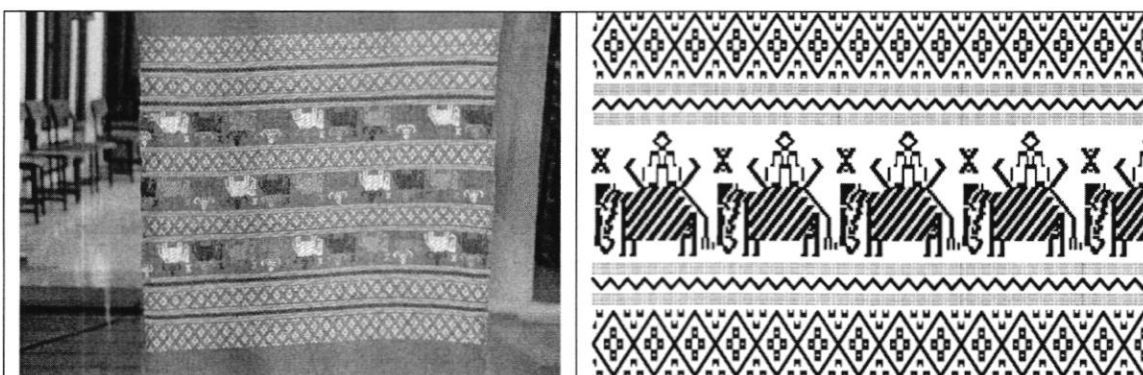
17 ลายตาวังอุ้มดอกกาบแปด

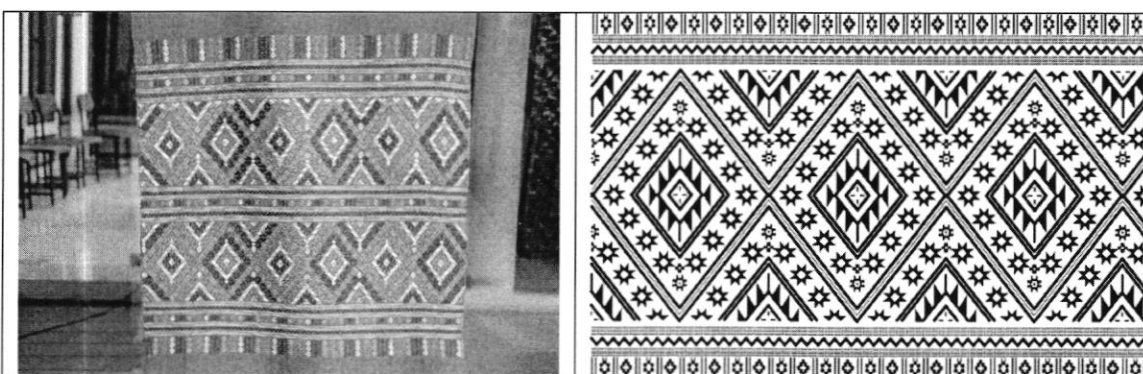
18 ลายแบบกาบตัดอ้อมดอกแบบ

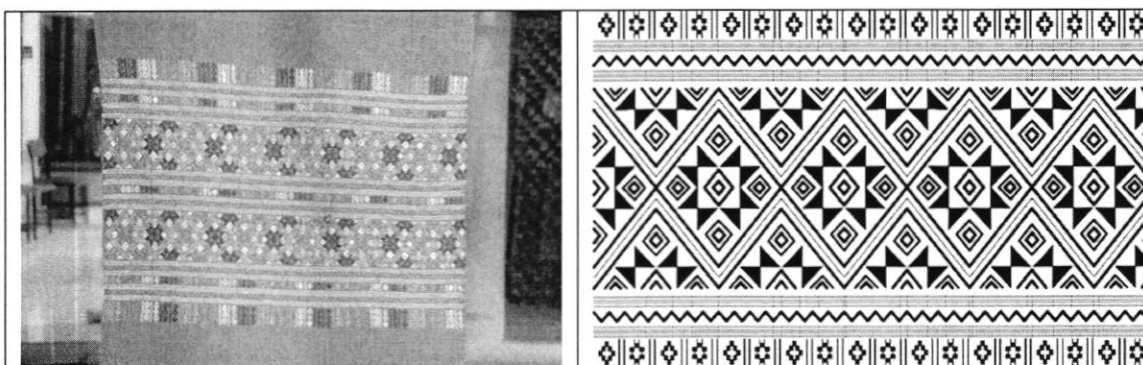
19 ลายต้นสนเล็ก

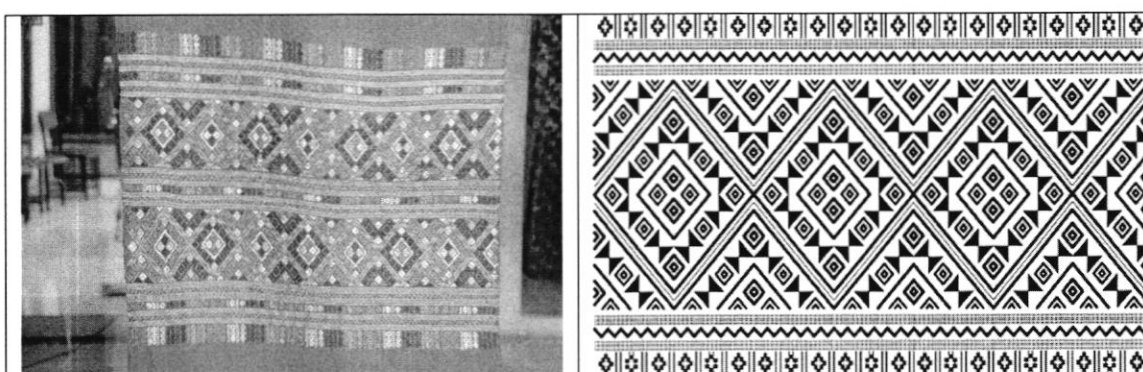
20 ลายคนขี่ช้าง

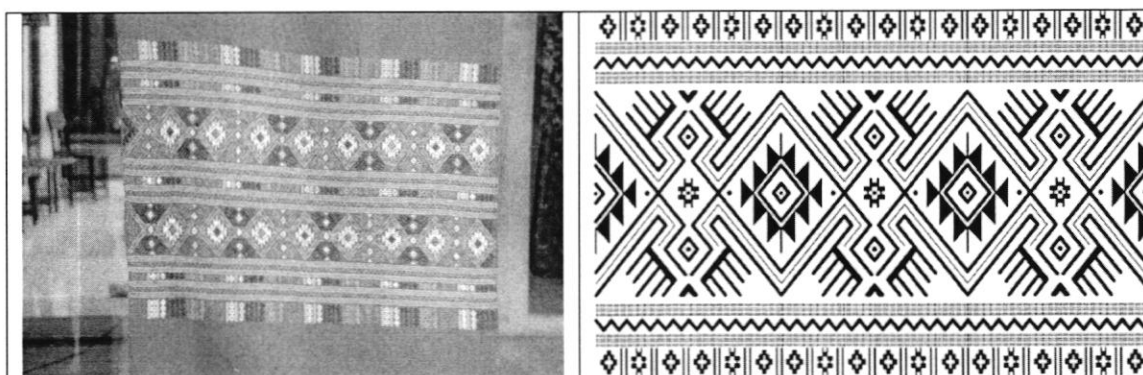
21 ลายดอกแก้วอ้อมกาบแบบ

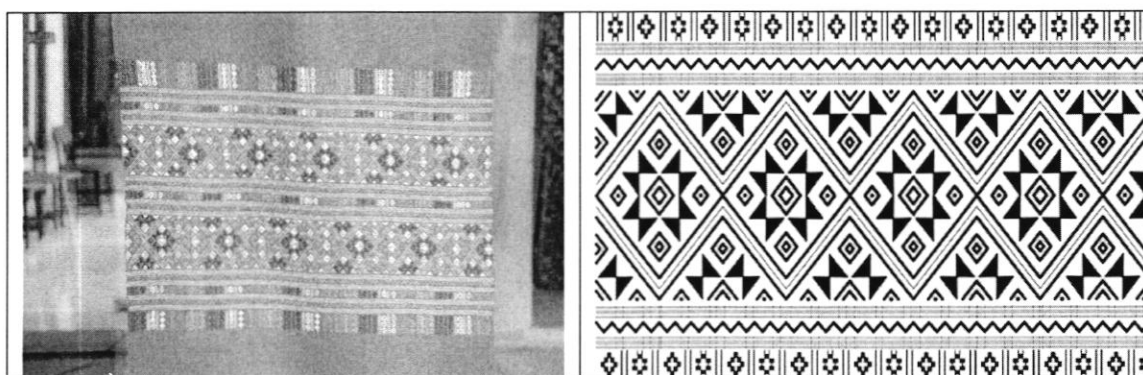
22 ลายดอกสำน

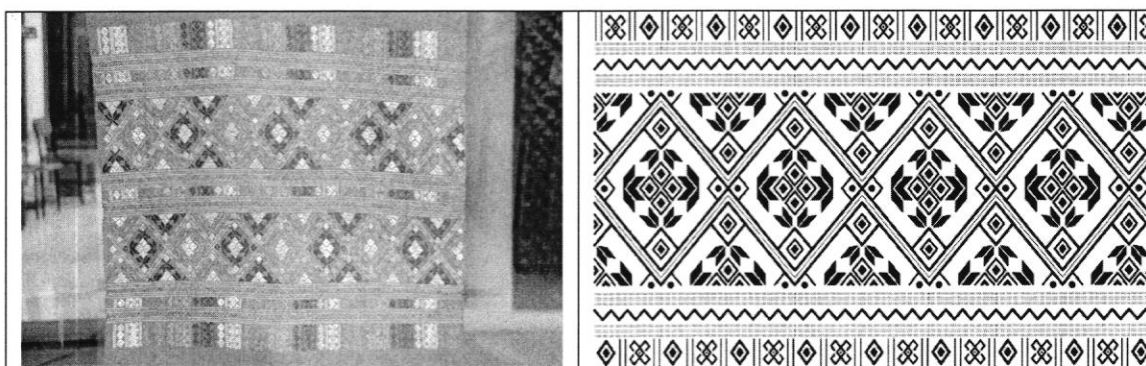
23 ลายกระบวนหวานอุ้มดอกดาว

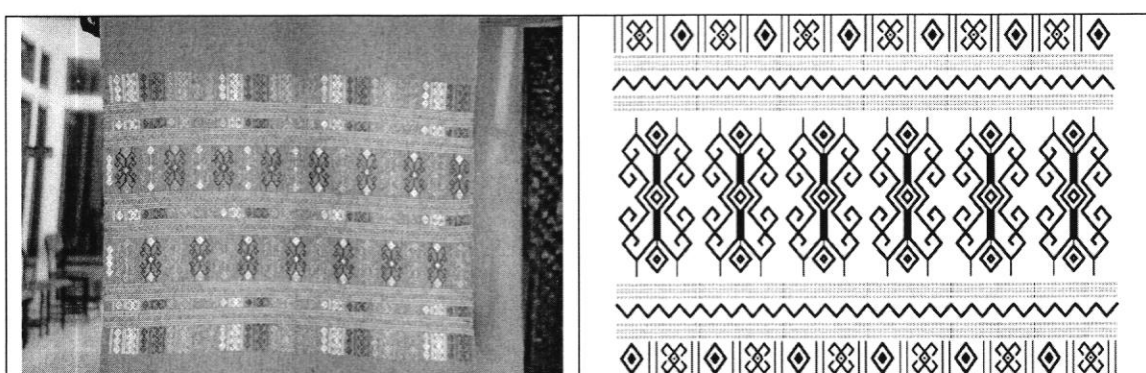
24 ลายนาคหัวสร้อยเล็กคู่ดอกกาบแปด

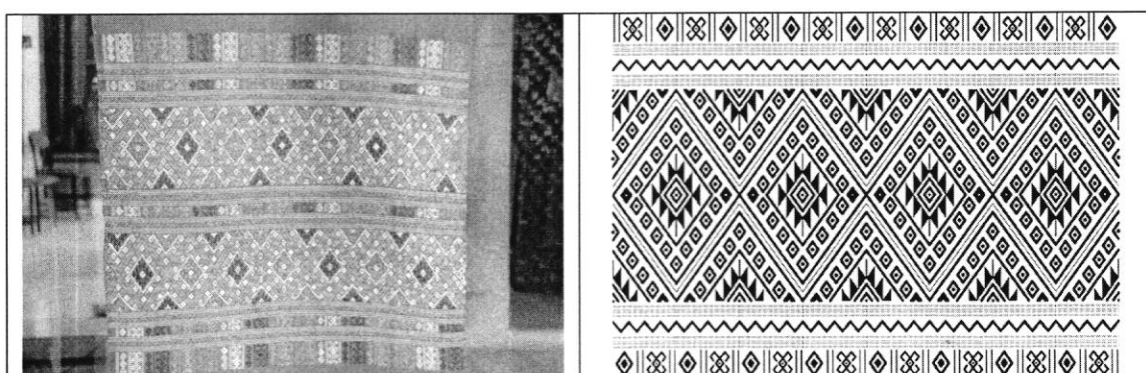
25 ลายดอกบัวใหญ่

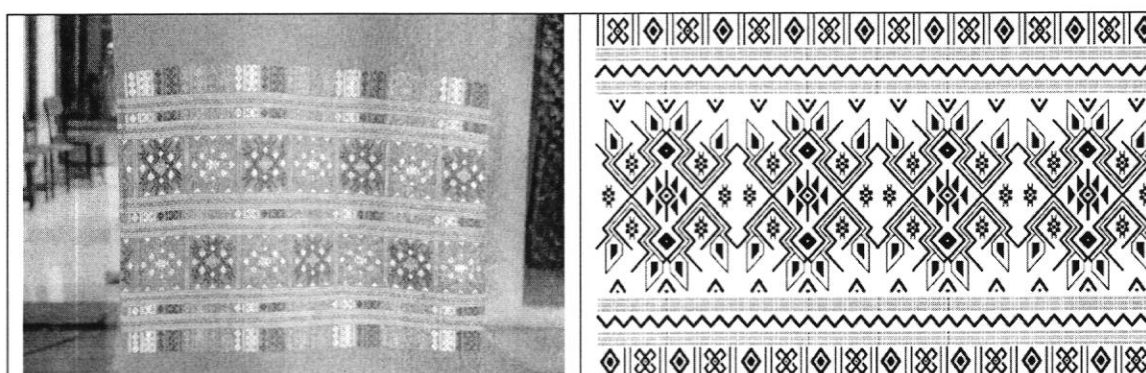
26 ลายกระบวนหัวหย่อน

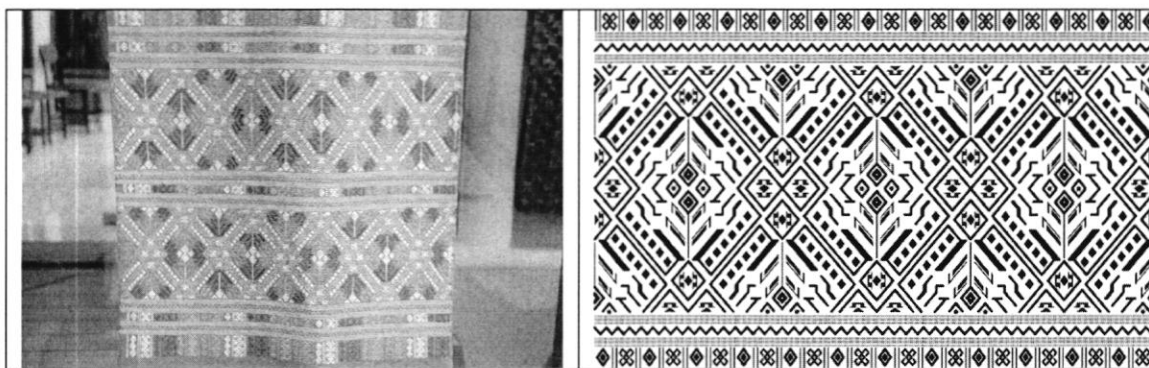
27 ลายช่อดอกหมาก

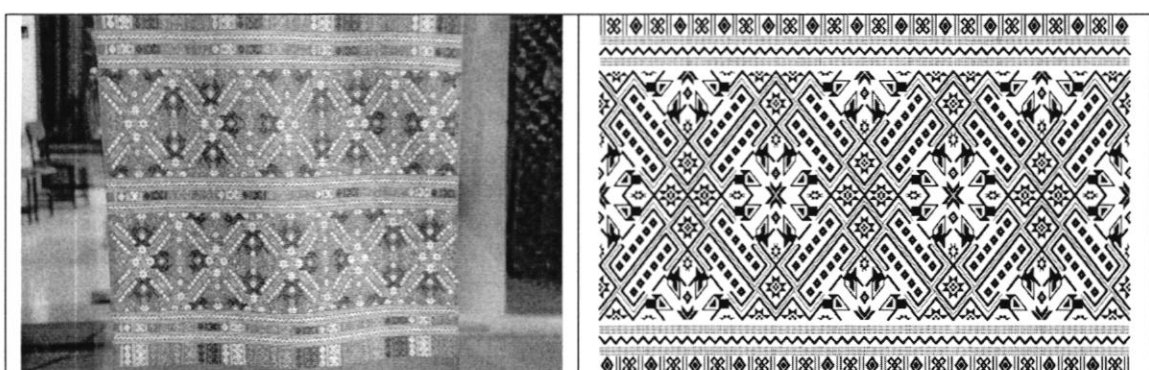
28 ลายดอกดาวหว่าน (ดาวกระจาย)

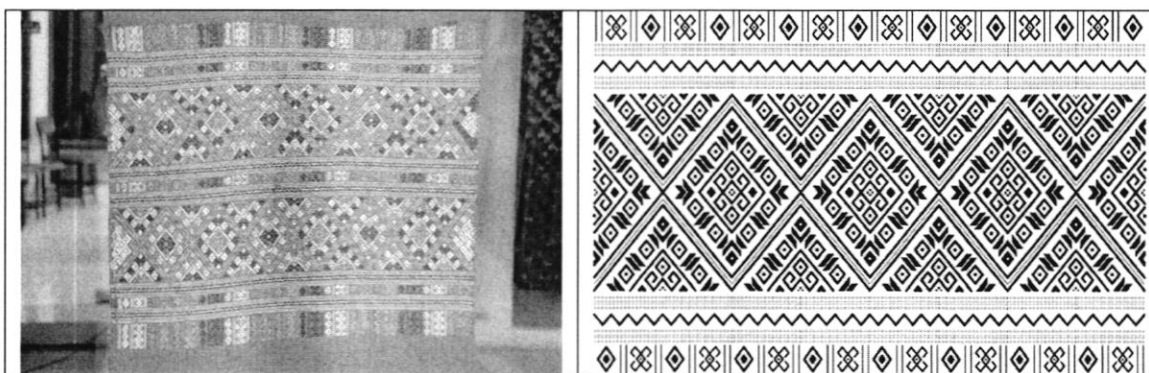
29 ลายนาคกันตือ้มดอกกาบแปด

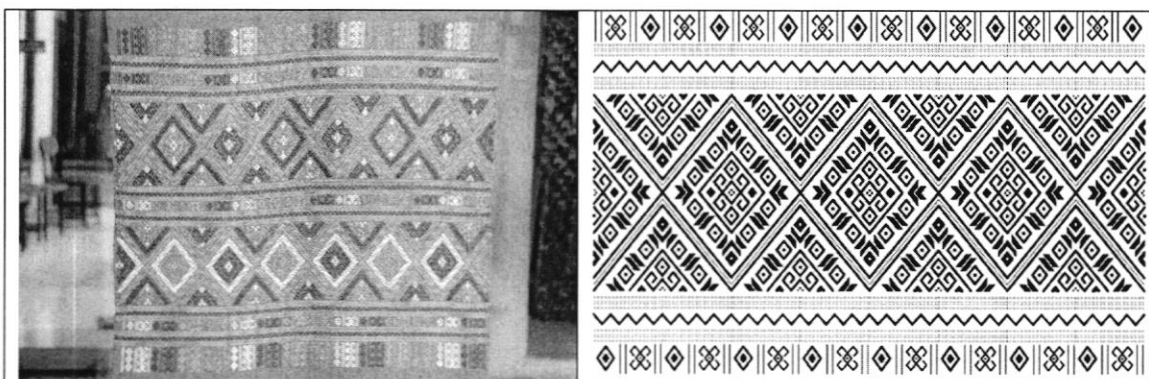
30 ลายพันมหาใหญ่

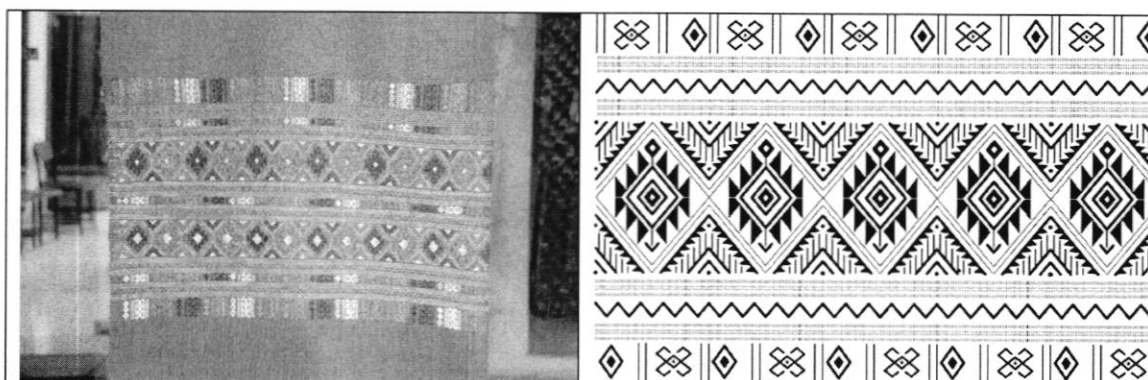
31 ลายนาคนอน

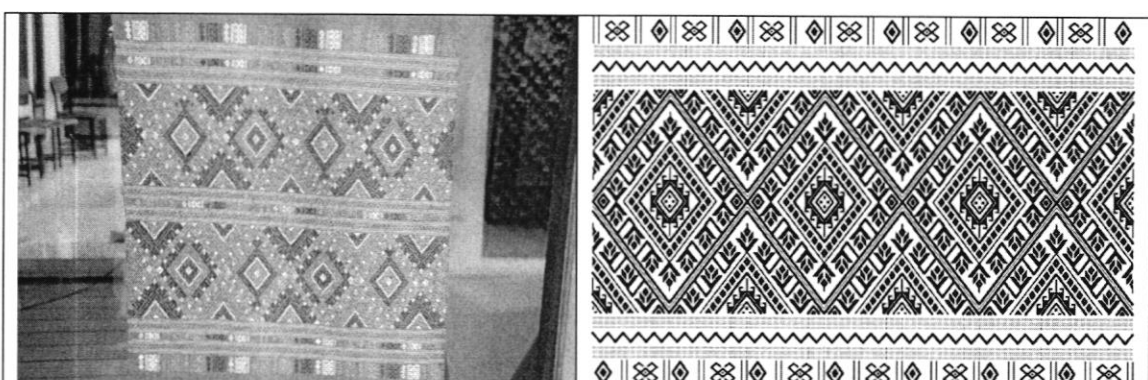
32 ลายใบปุนหวาน

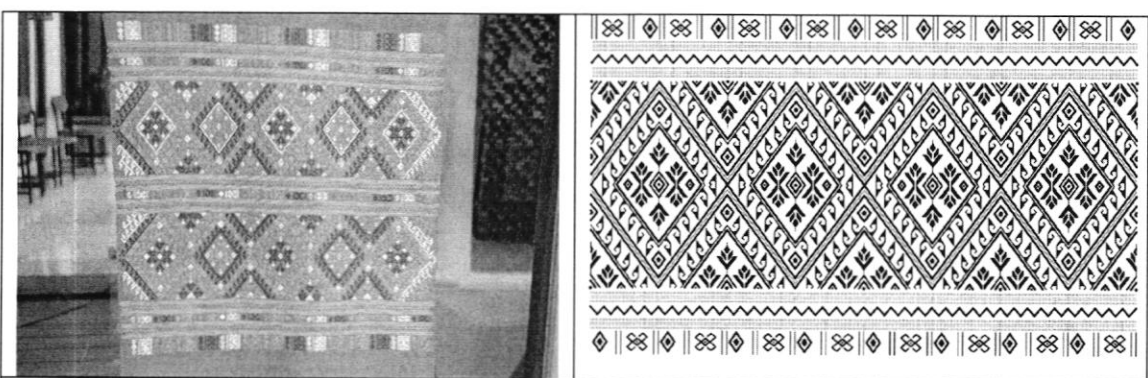
33 ลายกาบแปดใต้เครืออุ้มดอกจันทน์

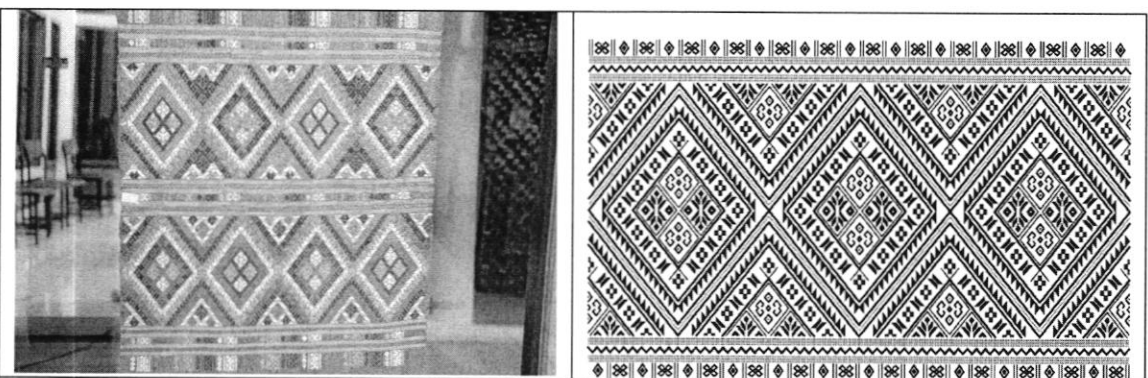
34 ลายกาบแปด

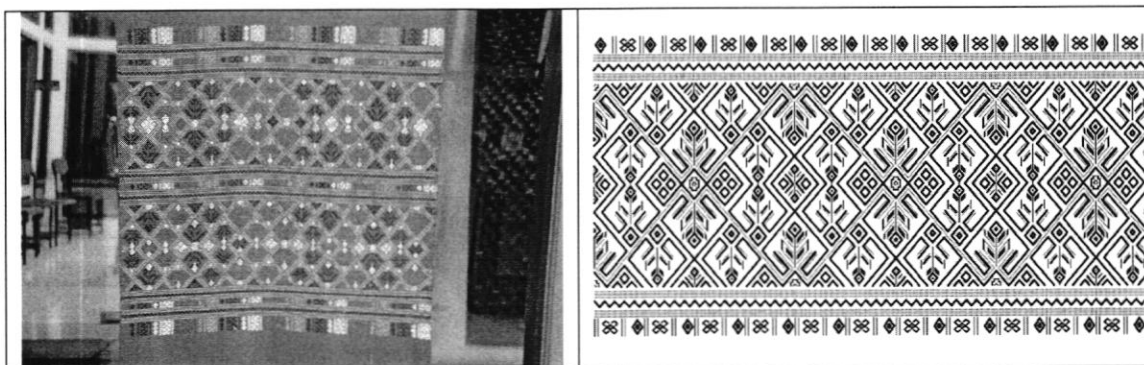
35 ลายใบปุ่นอุ้มดอกกาบแปด

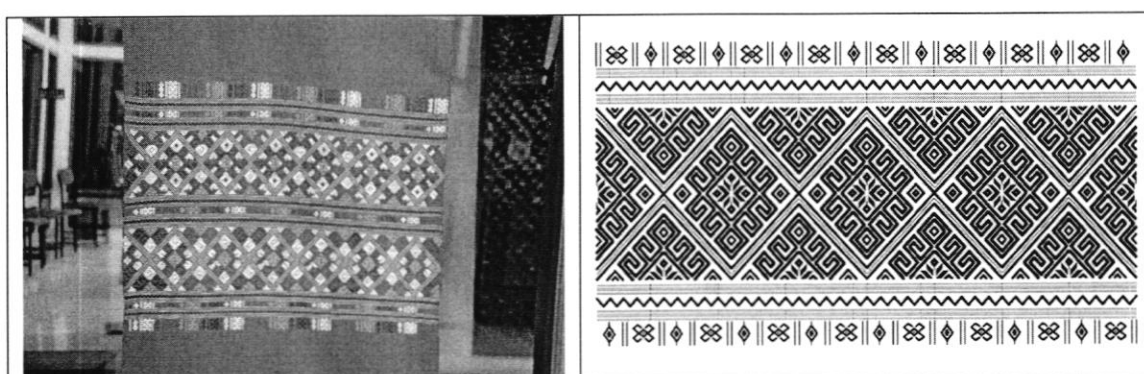
36 ลายซอฟ้าอุ้มใบปุ่น

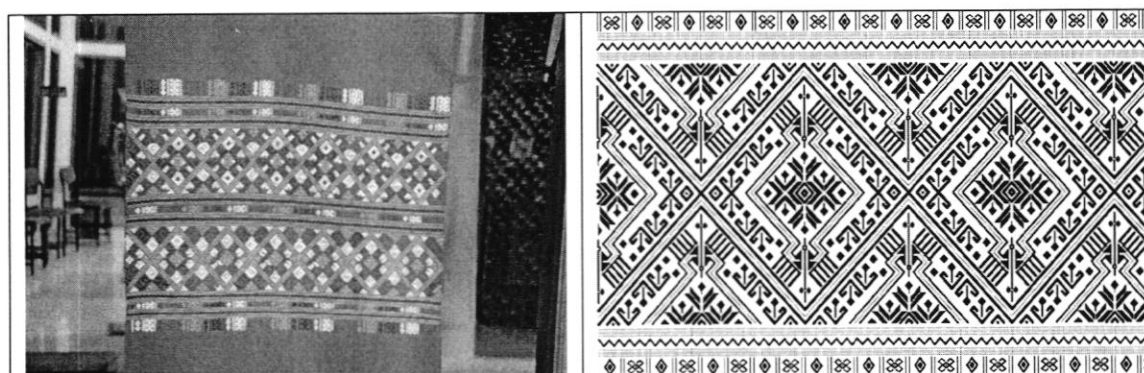
37 ลายแปดขอใหญ่คู่กาบแปดอุ้มใบปุ่น

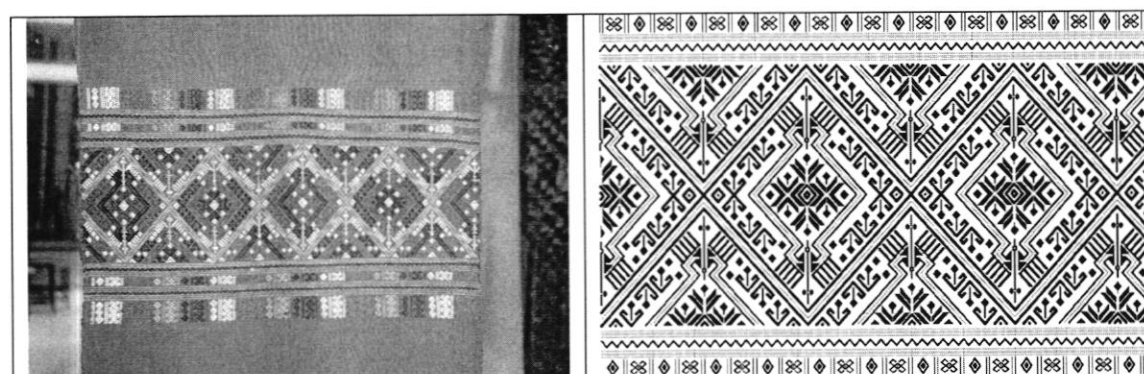
38 ลายพินมหาดาวกระจาย

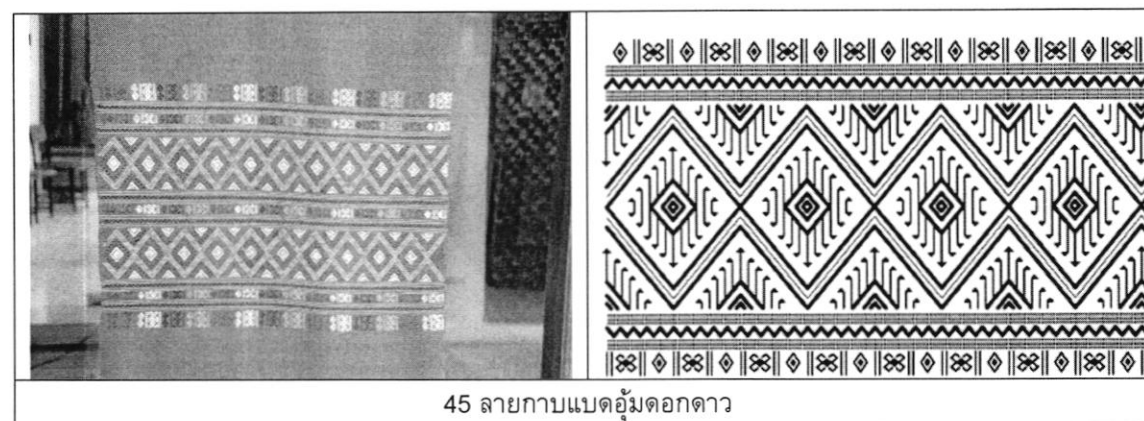
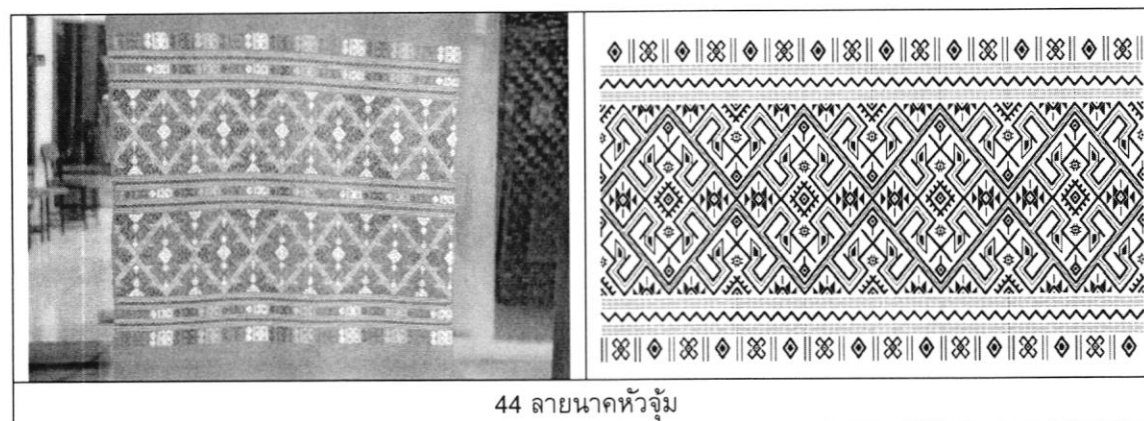
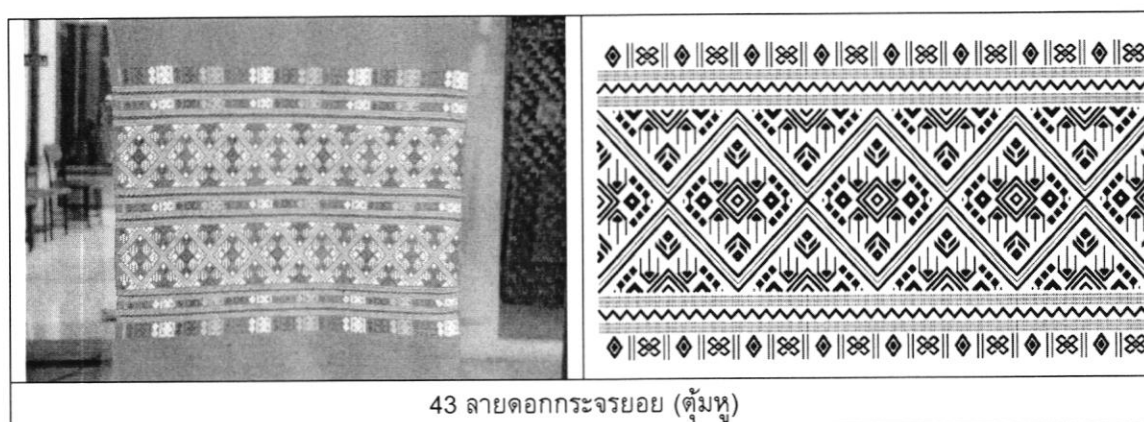
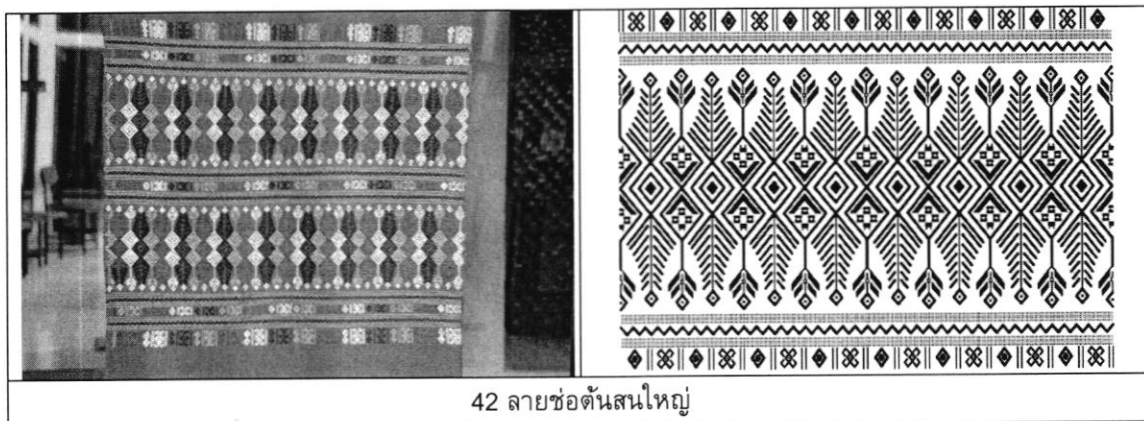
39 ลายดอกแก้วอุ้มดอกหางปลา

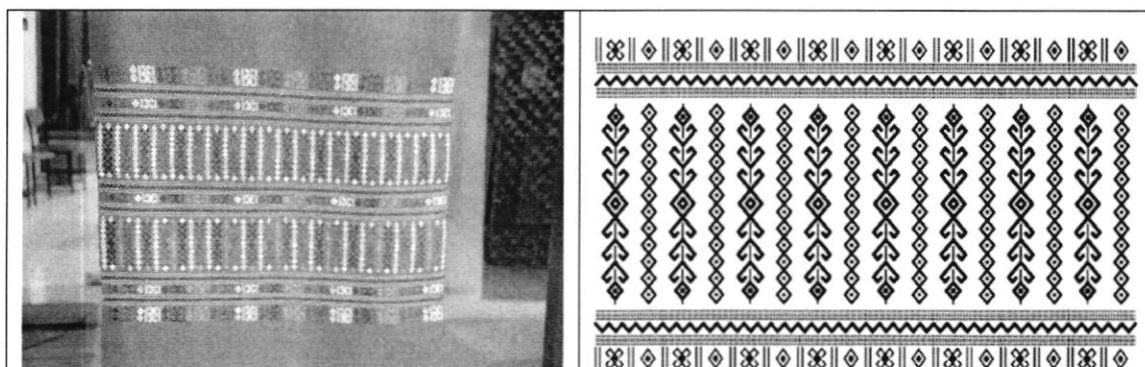

40 ลายดอกแก้วอุ้มดอกหางปลา

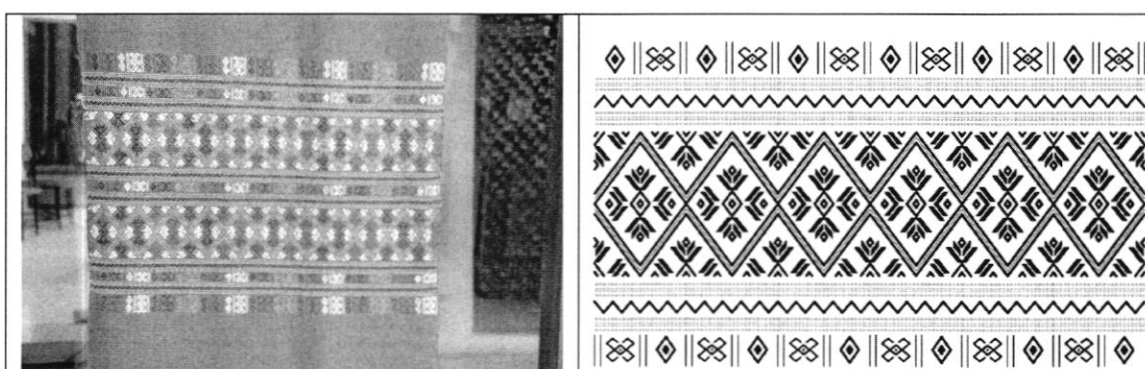

41 ลายนาคหัวสร้อยอุ้มใบปุนก้านทอง

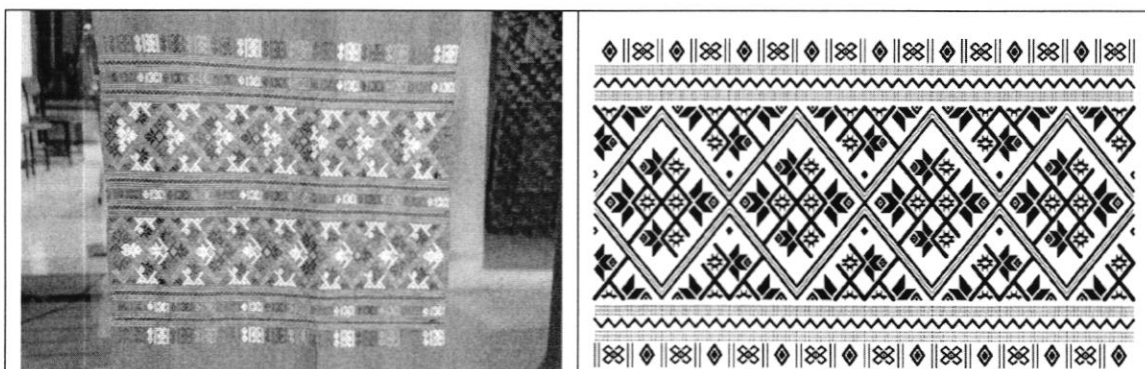

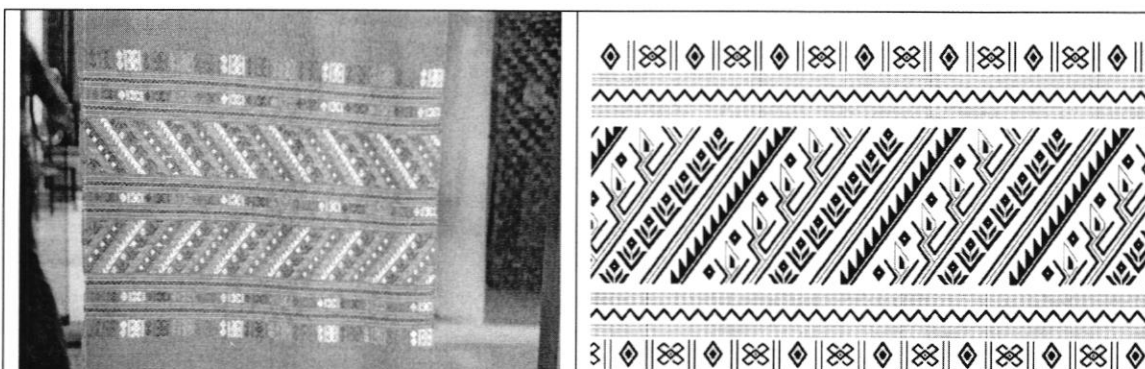
46 ลายช่อดอกไม้

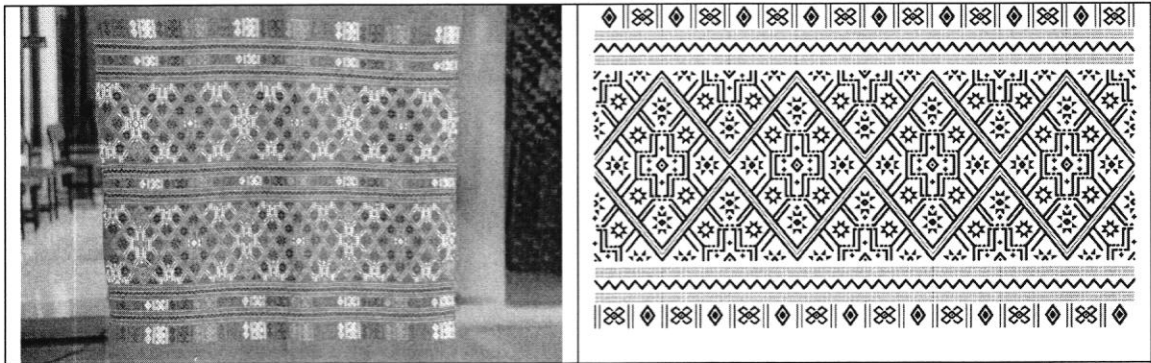
47 ลายดอกกระบวนเอวักว

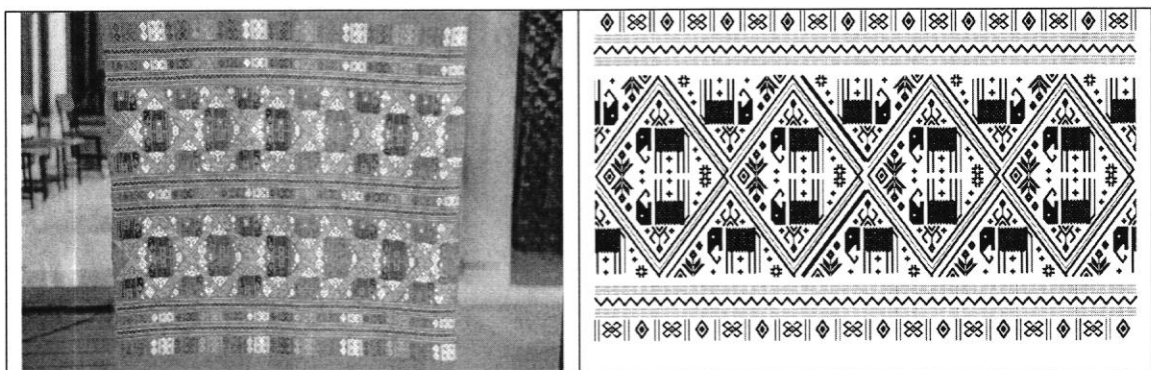
48 ลายขบวนหัวขวาง

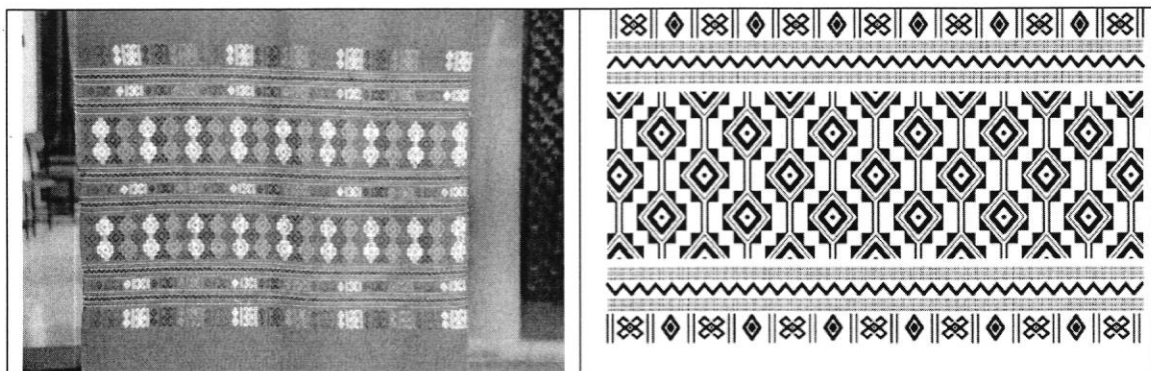
49 ลายใบปุ่นใต้เครือ

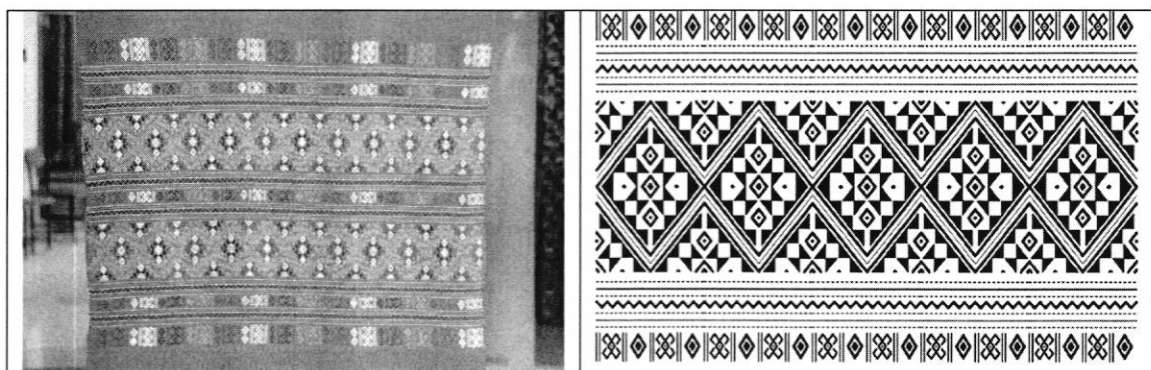
50 ลายดอกแก้วอุ้มปีกดอกขวา

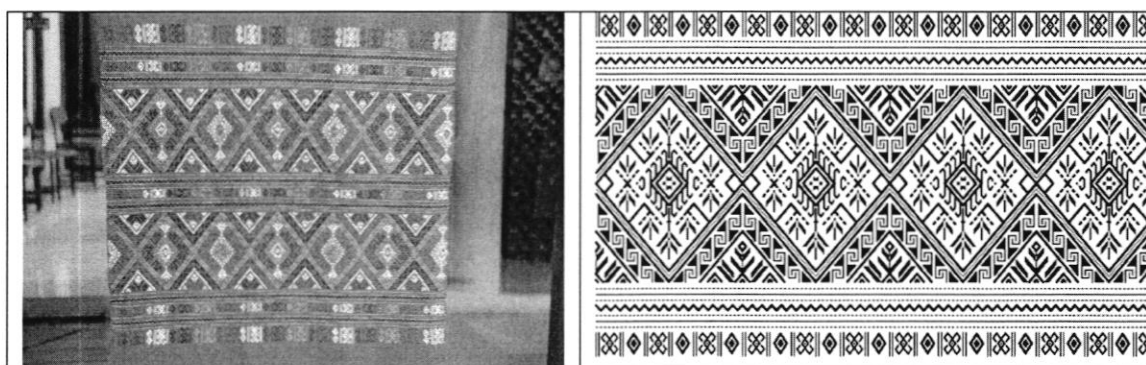
51 ลายช้าง

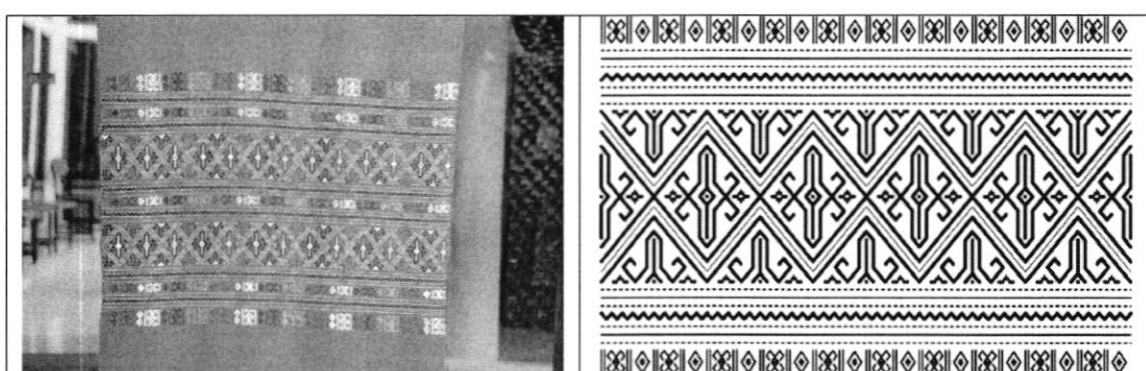
52 ลายปีกดอกขวา

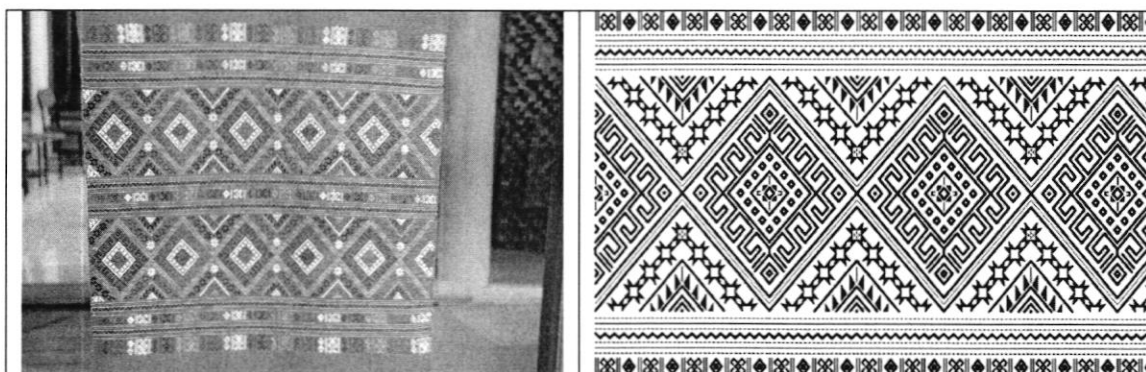
53 ลายกาบแปดใต้เครืออุ้มดอกสำน

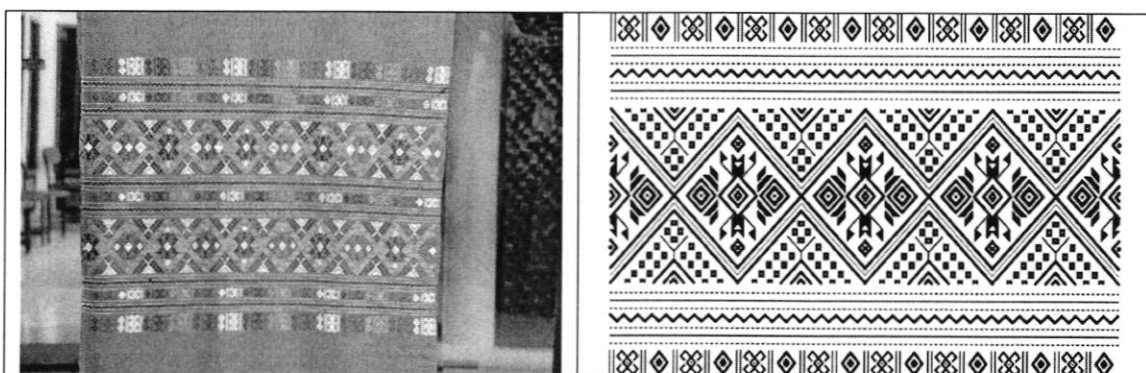
54 ลายแปดขอใหญ่คู่ใบปุ่น

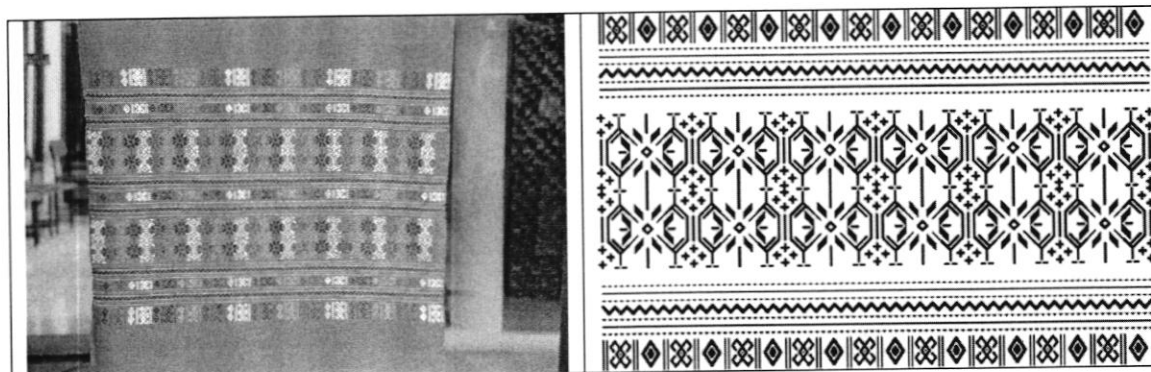
55 ลายดอกชูดั่ง (จมูก)

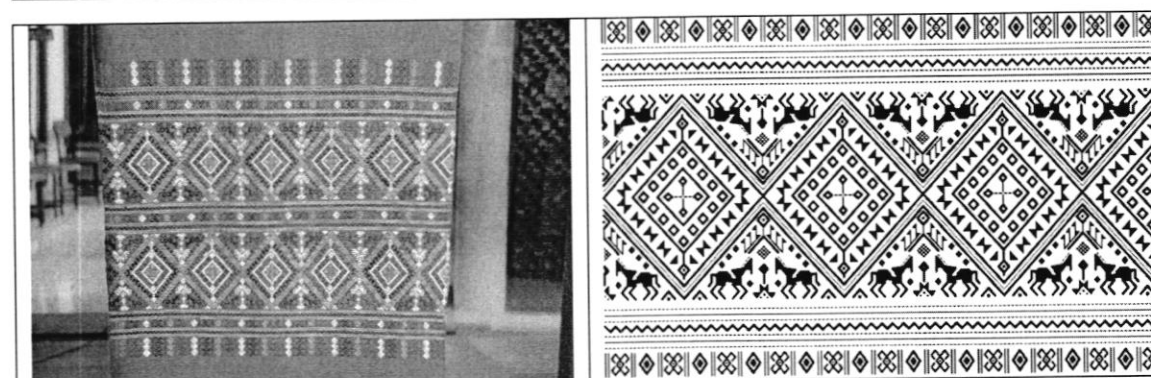
56 ลายดอกแก้วคู่ดอกขอใหญ่

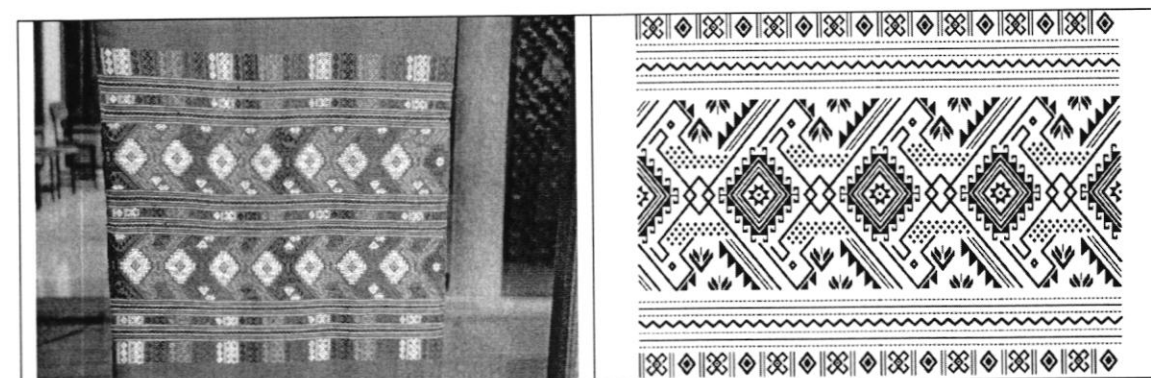
57 ลายตาบั้งคู่ดอกขบวนเอวเกี้ยวแปลง

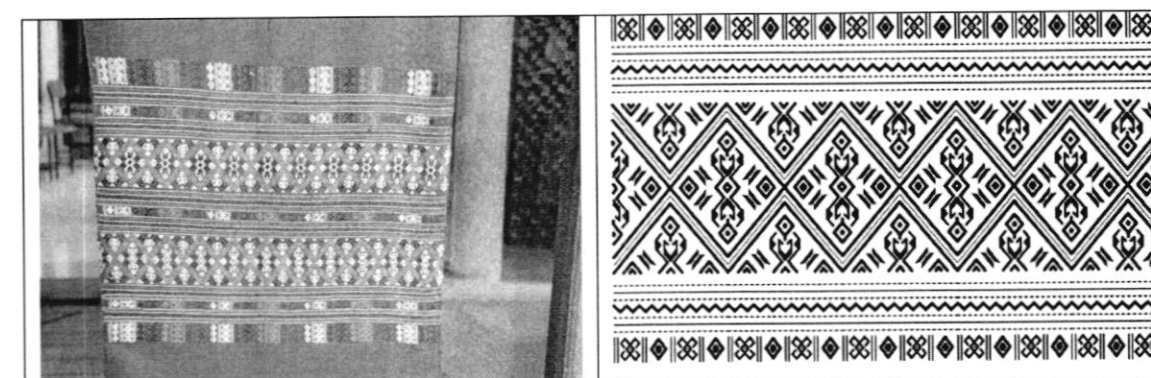
58 ลายดอกผักแว่น

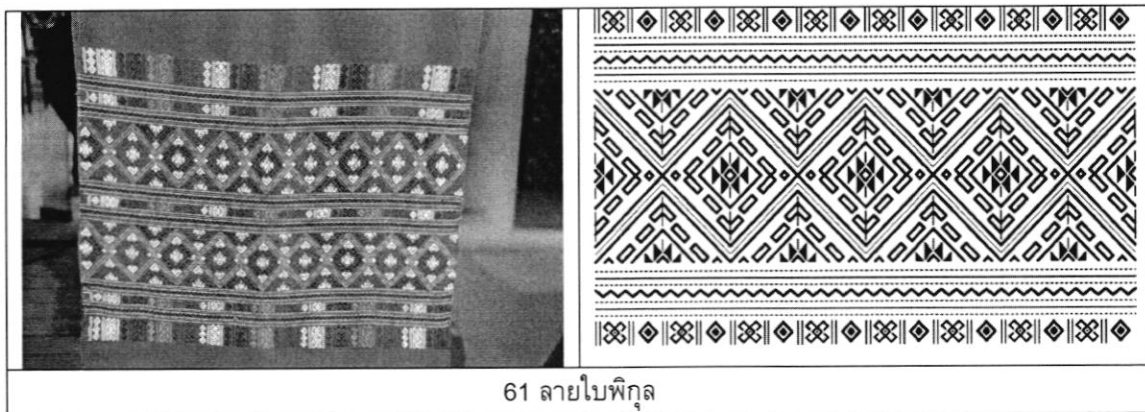
59 ลายม้าคู่ดอกขบวนหวาน

59 ลายดอกหงส์คู่ดอกแบตขอ

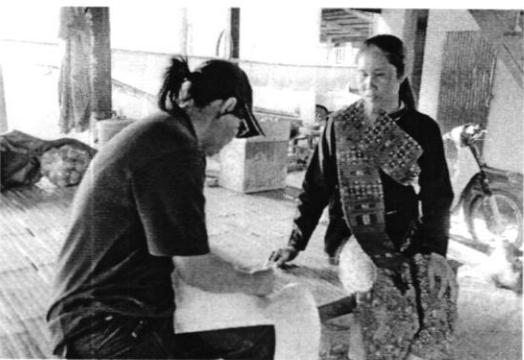
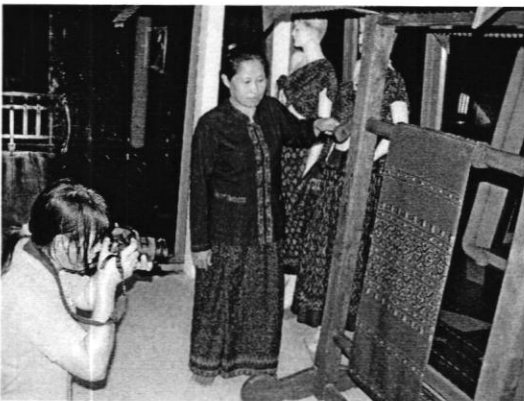
60 ลายขบวนเอวักวแปลง

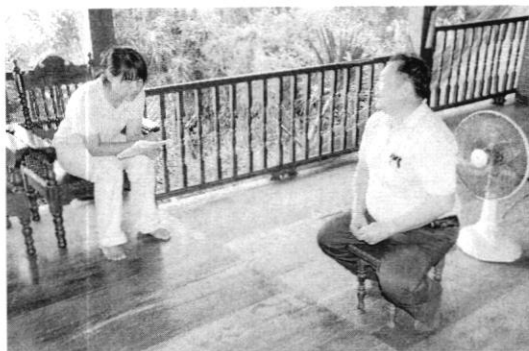
ภาคผนวก ค

ภาพกิจกรรมการดำเนินงานโครงการฯ มีลำดับ ภาพที่ ตามสารบัญภาพ

ภาพกิจกรรมการดำเนินงาน
โครงการ : สืบสานภูมิปัญญาผ้าทอผู้ไทยในภาคอีสาน

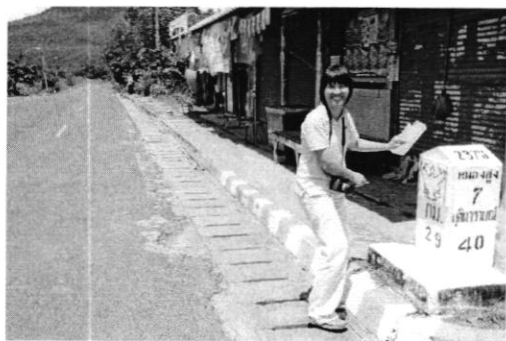
ภาพที่ 1 กิจกรรมการดำเนินงานรวบรวมข้อมูลภูมิปัญญาผ้าทอผู้ไทยบ้านโพน ตำบลโพน
อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์

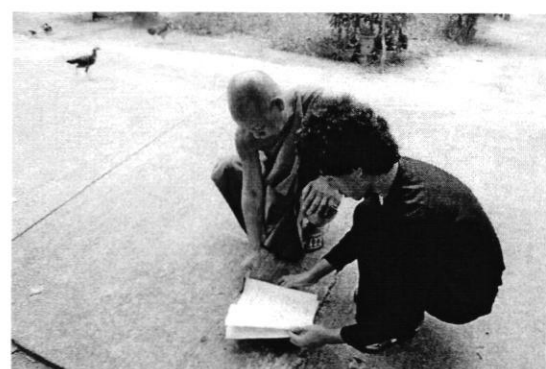
ภาพที่ 2 กิจกรรมการดำเนินงานรวบรวมข้อมูลภูมิปัญญาผ้าทอผู้ไทอำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม

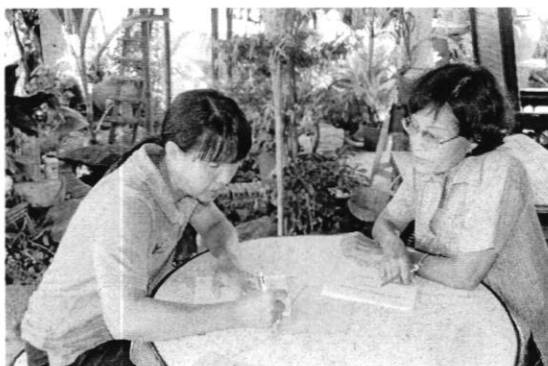
ภาพที่ 3 กิจกรรมการดำเนินงานรวบรวมข้อมูลภูมิปัญญาผ้าทอผู้ไทบ้านเป้า ตำบลบ้านเป้า อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์

ภาพที่ 4 กิจกรรมการดำเนินงานรวบรวมข้อมูลภูมิปัญญาผ้าทอผู้ไทบ้านกล้วย ตำบลบ้านเป้า อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์

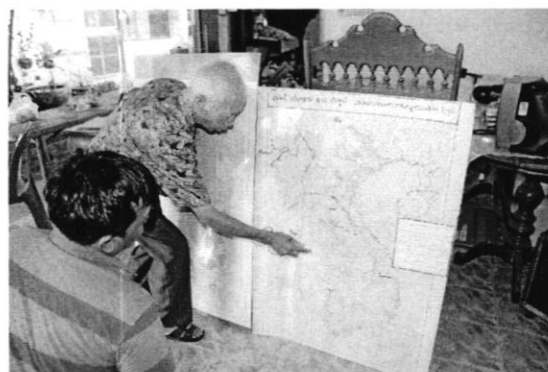

ภาพที่ 5 กิจกรรมการดำเนินงานรวบรวมข้อมูลภูมิปัญญาผ้าทอผู้ไทบ้านบึงเลิศ ตำบลบึงเลิศ อำเภอยะยวดี จังหวัดร้อยเอ็ด

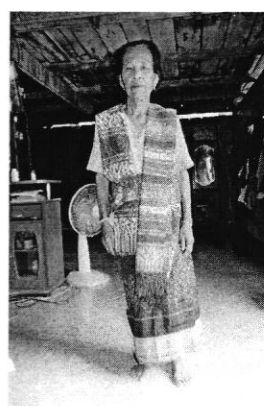
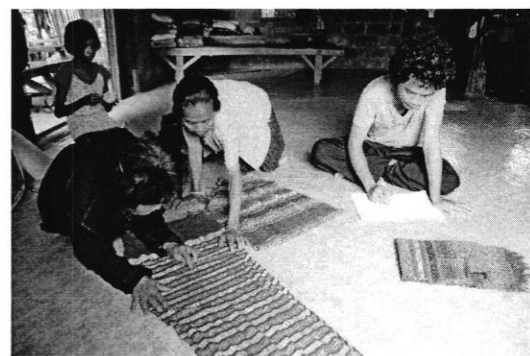

ภาพที่ 6 กิจกรรมการดำเนินงานรวบรวมข้อมูลภูมิปัญญาผ้าทอผู้ไทบ้านดอนกอย ตำบลสว่าง
อำเภอพรณานิคม จังหวัดสกลนคร

ภาพที่ 7 กิจกรรมการดำเนินงานรวบรวมข้อมูลภูมิปัญญาผ้าทอผู้ไทอำเภวาริชภูมิ จังหวัดสกลนคร

ภาพที่ 8 กิจกรรมการดำเนินงานรวบรวมข้อมูลภูมิปัญญาผ้าทอผู้ไทบ้านบุงเขี้ยว ตำบลโคกกู่ อำเภอนามน จังหวัดอำนาจเจริญ